

COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XII. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXV.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Amstelodami apud L. Schreuder, Parisiis apud Briasson, Patauii apud I. Manfré,
Holmiae apud L. Saluium.

histoire N
la Desce
Dixiém
1763.

Historia n
cum de

vocatur
um eo,
occupatu
ponatur
pponia
et aliis
us cano
dum a
is et ro

I.

Histoire Naturelle générale et particulière avec
la Description du Cabinet du Roi. Tome
Dixième. A Paris, de l'imprimerie Royale.
1763. 4. Alph. 2, tabul. aen. 57.

h. e.

Historia naturae vniuersalis et particularis vna
cum descriptione musei regii. Tomus X. etc.

Continuantur a Cl. Viris BUFON et DAU-
BENTON descriptiones animalium
quadrupedum, quorum primum hic
Ondatra seu *Mus moschiferus canadensis* p. 1!
vocatur. Hoc animal non confundendum est
cum eo, quod *Desman*, et cum alio, quod *Pilori*
occupatur, licet omnibus muris moschiferi nomen
ponatur. Primum enim in Canada, alterum in
Laponia et Moscouia et tertium in insula Martini-
et aliis insulis Antillis reperitur. *Mus moschi-*
ferus canadensis a lapponensi differt, quod digitis
se inuicem separatis, oculis valde conspi-
cis et rostro admodum breui instructus sit, cum
B b 2 contra

contra Lapponensis mus oculos exiguos et vix conspicuos digitosque pedum posteriorum membranis connexos rostrumque longum habeat. Vtrumque vero animal a *Pilori* cauda differt, quippe quae hoc valde brevis et cylindrica, in illis autem longa est. Mus moschiferus canadensis magnitudine niculum, forma rattum, aequat. Caput eius brevis capitique ratti aquatici simile est. Pili splendentes et molles sunt, cauda longa parvisque squamis obsita, versusque medium ad finem usque valde plana, in ortu autem paulo rotundior est. Aures valde breves sunt, nec nude, sed interse et externe pilis obsitae. In maxilla inferiori duo dentes insunt, pollicem longi, duoque alii in superiori maxilla breviores reperiuntur. In primis autem hocce animali notatu digna sunt 1) vis expansiva musculi cutanei, cuius ope animal corpus suum multo minus volumen constringit; 2) mollities cutis starum spuriarum, qua mediante corpus ita contractitur, ut mus iste foramina intret, quae animalia multo minora subire nequeunt; 3) modus, quo munda in foeminis euacuatur; vrethra enim minime hirsuta, in osse pubis sita, reperitur; 4) testiculi, qui, utrinque ad anum siti, tempore oestri venere admodum magni fiunt, ad magnitudinem nucis moschatae accedentes, quique post illud tempus insigniter minuuntur, ita, ut diameter eorundem vireneam aequet; 5) folliculi, qui moschum seu materiam odoratam, consistentiae lactei humoris continent, quique tempore oestri valde magni et tumidi sunt, materie valde odorata, admodum exaltata, quae late diffundente, repleti, tandem penitus evanescent. Multa hoc animal cum castore communia habet, primoque intuitu mus moschiferus adultus pro castore unius mensis haberi poterit; de

erunt tamen forma caudae, quae in castore oualis
et horizontaliter plana in dicto autem mure valde
elongata et verticaliter plana est. Caeterum ratione
temperamenti et instinctus conueniunt. Mures
nim moschiferi, vt castores, tempus hybernium
socialiter transigunt, casulasque diametro duorum
pedum cum dimidio exstruunt, ita paratas, vt nulla
aqua eas penetrare possit. Qui manibus venato-
rum euadunt, aedificium relinquunt, et per aesta-
tem non nisi bini hinc inde errant, quo tempore
colliculi rursus intumescunt, tuncque animalia ista
am graui moschi odore perfunduntur, vt e longin-
quo percipiantur; quare etiam factum est, vt inco-
e, quibus iste odor valde molestus est, flumen
quoddam, cuius ripas insignis copia eorundem in-
habitat, foetens nuncuparent. Plantis viuunt dicti
mures; semel tantum in anno pariunt et quinque
vel sex pullos edunt. Vox eorum gemitus est.
Animalculum hoc natat quidem, neque tamen tam
celeriter, vt castor, neque etiam per longum tem-
pus. Caeterum parum ferum est et nondum adul-
tum facile cicuratur. Quod ad alterum murem,
Desman dictum, attinet, nulla eius exhibetur de-
scriptio, siquidem iste, qui in museo regio asserua-
tur, exsiccatum tantum ex Lappponia allatus fuit.

Mus moschiferus canadensis respectu magnitu- p. 14.
dinis medium inter criaeum maiorem, *Surmulot*;
et murem alpinum tenet, et respectu formae exte-
rioris et structurae partium internarum murem aqua-
ticum valde aequat, inprimis in eo, quod rostrum
breue et crassum, aures breues et pilis undique ob-
tusas habet. Cauda eiusdem fere longitudinis ac in
mure aquatico est, a lateribus vero plana, excepta
origine, vbi cylindrica apparet. Color pilorum
maiores conuenientiam cum castoris, quam cum
mure aquatici, pilis habet, et partim gryseus, partim
ruse-

rufescens est. Dentes numero sedecim sunt, in qualibet nimirum maxilla duo incisivi et sex molares.

p. 21. *Aper mexicanus*, a Cl. BUFON *Pecari* seu Brasiliensibus *Taiatou* dictus, primo intuitu aprium europaeum seu potius porcum siamensem aequat, minusquam tamen cum apro seu porco confundendum. Differt enim a porco, quod corporis habitus gracilis sit, crura breviora, cauda nulla et setae multo rigidiores deprehendantur et inprimis in dorso rimas duas aut tres lineas lata, appareat, quae ultra pellicem penetrat, per quam humor ichorosus, odoris maxime ingrati, magna in copia exsudat. Animal hoc, vetut porcum, cicur fieri posse, Cl. BUFON autumat; istud enim eiusdem fere naturae esse, iisdem alimentis vesci, carnem eius, licet cum porcina ficcior lardoque minus donata sit, non ingrati saporis esse, perque castrationem meliorem fore, notat. Animalia haec in omnibus Americae meridionalis regionibus calidis admodum numerosa sunt, plerumque gregatim et interdum bis vel trecentum circum errant, eodem fere modo, ut porci, se defendunt, eosque, qui pullos eorum rapere tentant, pari quoque ratione inuadunt, mutuoque auxilio sibi inuicem assistunt, hostes cingunt et canes et venatores saepe vulnerant. Altiora loca magis quam depressa amant, neque, ut apri europaei paludosa quaerunt. Sylvas inhabitant, ubi fructibus sylvestribus, radicibus granisque viuunt et serpentes quoque, bufones et lacertos deuorant, quos pedibus antea corio exuunt. Numerosam prolem, forte in anno plus vice simplici, edunt. Polli matrem statim sequuntur, quam non nisi adulti derelinquunt. Iuniora capta cicurantur, tuncque quidem ferociam naturalem, neque tamen ruditatem, abiciunt. Grunnitus fortior et durior quam porci est.

est. Quando irritantur, pili eorum horrent, tuncque crinaceorum potius spiculis quam setis porcorum similes sunt. Nunquam istud animal cum porco europaeo, neque etiam cum chinensi, utroque in Americam translato, coit, licet alias cum iisdem incedat, iisdemque ex parte simile sit. Aper enim mexicanus animal Americae indigenum est. suisque etiam a porco europaeo et chinensi se distinguit signis. Materies autem odorifera, quae ex hoc animali obtinetur, neque cum moscho, neque etiam cum zibetho, sed cum castoreo potius comparanda esse videtur.

Color huius animalis maximam partem ex nigro p. 27. et albo seu fuluo mixtus est, albus tamen inprimis in dorso et fulvus in capite inque lateribus conspicitur. Remota cute tres pollices novemque lineas ab ano in dorso glandula permagna in conspectum venit, cuius diameter maior quatuor pollices quatuorque lineas, minor vero tres pollices, crassities autem unum pollicem tresque lineas in medio pollicemque dimidium in marginibus fuit. Dentes triginta octo sunt, quatuor nimirum incisivi, duo canini et duodecim molares in maxilla superiore, sex vero incisivi pariterque duo canini et duodecim molares in inferiore. Vertebrae dorsales quatuordecim, inque quolibet latere quatuordecim costae, septem nimirum verae septemque spuriae, vertebrae vero lumbares quinque septemque vertebrae, quae caudam constituunt, numerantur.

Rouffette, *Rougette* et *Vampire*, tria haec animalia coniunctim a Cl. BUFON considerata ad *Vespertilio*nes pertinent, quarum prima, *Rouffette* dicta, a Cl. BRISSON *Pteropus rufus* aut *niger auriculis brevibus acutiusculis*, et secunda *Pteropus fuscus*, *auriculis brevibus acutiusculis*, collo superiori rubro; appellatur. Multa quidem duo haec animalia inter se

inuicem communia habent sibi que admodum similia sunt, duplicem tamen speciem constituere videntur. Omne vero discrimen in corporis tantum magnitudine et pilorum colore quaerendum est. Vespertilio enim, *Rouffette* dicta, rufa est et a rostro ad extremitatem corporis usque nouem pollices longa, cum contra vespertilio, *Rouette* dicta, fufca et vix quinque pollices longa sit, et annulo praeterea rubro in collo notata appareat. Vtrumque animal regiones calidas orbis antiqui inhabitat et ab alio quadrupede itidem volante, Americae indigeno, *vampyro* dicto, diuersum est. Hoc ob id inprimis, quod sanguinem ex hominibus et animalibus dormientibus fugat, *vampyrus* dictus, pariter quoque ratione ad vespertilionem pertinet et respectu priorum minimum est. Binae priores caput bene constructum, aures breues, rostrumque perfectum rotundum, canum more, formatum habent; *vampyrus* vero rostro elongato instructus, visu horridus, omniumque vespertilionum teterrimus est, caput informe et prominens, aures magnas valdeque patulas et erectas, nasum deformem, nares formae infundibuli, superque eas membranam cristae acuminatae forma habet, homines sollicitat et animalia torquet et necat. Quod ad bina priora, *Rouffette* et *Rouette*, attinet, quae in Africa et Asia occurrunt, non adeo, ut *vampyrus*, Americae incolae, numerosa sunt, maiora tamen, fortiora magisque forsan maligna deprehenduntur. Aues enim et animalia minora necant, homines inuadunt, faciemque eorum morfu vehementi vulnerant, sanguinem tamen non sugunt. Loca deserta, inprimis insulas desertas, inhabitant. Sexus eorum potius valde distinctus est: penis enim non, ut aliis quadrupedibus solemne est, in vagina detinetur, sed hominum simiarumque more propendet. In se-

quiori

quiori sexu duae mammae in pectore cernuntur et foemellae vna vice prolem non numerosam edunt, saepe tamen in anno parturiunt. Caro horum animalium inprimis iuniorum esculenta est, et Indiani cum perdricibus et cuniculis aequiparant. Licet autem peregrinatores de animalibus hisce Asiae et Africae, utpote sanguisugis nullam fecerint mentionem, ob insignem tamen conuenientiam, quae inter vespertiliones Asiae, Africae et Americae reperitur, eundem effectum et a binis prioribus expectandum esse, Cl. BUFON coniicit vulnusque, quo sanguis educitur, non dentium sed linguae ope absque insigni dolore infligi posse, linguamque acuminatam et papillis duris, admodum subtilibus admodumque acutis et retrorsum inclinatis obsitam esse, harumque, poros cutis penetrantium, ope sanguinem educi posse, autumat.

Primum horum animalium, *Rouffette* dictum, p. 66. maximam similitudinem cum vespertilionibus alit, praeter id, quod magnitudine insigni excedat et capitis forma sese distinguat. Caput enim canis capiti quodammodo simile est, ita, ut a nonnullis *Canis volans* nuncupetur. Praeter caput vnguis quoque notandus est, qui in tertia phalanga primi digiti conspicitur, quippe qui aequae ac tertia phalanga in vespertilionibus vulgaribus deest. Praeterea lingua etiam singulari modo efformata esse solet; siquidem pars eius extrema admodum angusta, fere acuminata et papillis duris acuminatis obsita est, quarum ope sanguinem ex hominibus et animalibus sugere dicitur. Dentes triginta duo sunt, in quibus nimirum maxilla incisivi quatuor et canini duo inque maxilla superiore molares octo, in inferiore autem duodecim. Vertebrae dorsales tredecim sunt, totidemque costae, sex nimirum verae septemque spuriae. Vertebrae lumbares quatuor numerantur.

Quod ad alterum animal, *Rougette* dictum, attinet, omnes tum exteriores tum interiores partes cum prioris animalis partibus conueniunt, a quo non nisi magnitudine et pilorum colore sese distinguunt. Color enim eorum cinereus, cum gryseo et fusco leni nigrescente mixtus, in pluribus partibus exterioribus apparet, in collo autem color admodum lucidus cum aurantio et rubro mixtus cernitur.

p. 95. *Sciurus volans*, *Polatouche* a Cl. BUFON dictus, cum sciuro, glire et ratto ex parte conuenit: respectu enim magnitudinis oculorum et formae caudae sciuro, respectu autem figurae corporis, aurium, quae breues et nudae sunt, atque pilorum caudae gliri simile est hoc animal, interim nec sciurus, nec glis, nec rattus est. Crebrius in America quam in Europa occurrit, ubi inprimis raro et non nisi in regionibus borealibus e. g. in Lithuania et Russia reperitur. Animalculum hoc arbores inhabitat et de ramo in ramum saltando se confert, dumque saltat, cutis eius, quae laxa et ad corporis latera plicata est, extrorsum trahitur, tenditur et directione contraria pedum anteriorum, qui in ipso saltu antrorsum extenduntur, et pedum posteriorum, qui retrorsum extenduntur, dilatatur. Tensa haec et ultra pollicem extrorsum ducta cutis superficiem corporis auget et lapsum impedit, ita, ut vno saltu animal in locum sat distantem perueniat. Hic igitur motus nunquam ad volatum auium sed ad saltum, pertinet, quo vel solo caractere a sciuro, glire et ratto distinctum animal se distinguit. Minus est sciuro et illud, quod hic describitur, vix duas uncias aequauit, cum sciurus alias octo vel nouem uncias aequet. Facile cicur fit, inque cauea inclusum pane, fructibus et granis nutritur, et inprimis gemmas nouumque germen pini betulaeque amat, nuces vero et amygdalas sciuri more non quaerit. Stratum sibi e foliis

parat,

parat et sub iisdem interdiu se abscondit, nec nisi sub nocte, aut fame excitatum, prodit. Hostes eius martes aliaque animalia sunt, quae arbores scandunt, hinc genus hoc animalium non numerosum est, licet plerumque tres vel quatuor pullos parturiant.

Animalculum hoc, respectu formae exterioris p.102. et colorum, magis conuenit cum ratto, ratione partium internarum autem cum sciuro. Magnitudinem muris auellinarum maioris *Lerot.* habet, et figura capitis eius eadem est ac sciuri. Cauda longis pilis obsita. Pedes anteriores quatuor digitos et vestigium pollicis habent, posteriores vero quatuor digitis et pollice instructi sunt. Differt hoc animal a ratto, sciuro et omni animali noto ratione cutis, quae a dorso, ventre et cruribus in utroque latere ad pollicis longitudinem protenditur. Quando incedit aut natat, productiones istae cutaneae facile cernuntur. Non volat hocce animal, sed ope harum productionum lapsum tantum retardat, sicque ex vno loco in alterum transit, dummodo locus, quem deserit, altior sit eo, ad quem tendit. Color dicti animalis cinereus est cum flauo mixtus, excepta macula albescente, quae supra oculos cernitur. Duas uncias aequat animal. In quolibet latere quatuor apparent mammae, tres nimirum in ventre et una in pectore. Scrotum magnum est et penis trium linearum longitudine cum dimidia ex abdomine protenditur. Dentes numero viginti duo sunt, dentibus sciuri similes. Vertebrae dorsales duodecim inque quolibet latere totidem costae, septem nimirum verae et quinque spuriae numerantur, reliquae vertebrae lombares aequae spuriae caudae, ut in sciuro, se habent.

Sciurus virginianus cinereus maior RALL, a Cl. p.116.
auferon Petit - Gris nominatus, in regionibus septen-

ptentrionalibus orbis, tam antiqui quam noui, reperitur et multum cum sciuro vulgari conuenit, sequentibus autem characteribus ab eo se distinguit: sciuro maior est; pilos non rufos sed cinereos plus minus obscuros habet et pilis, qui in auribus sciuri vulgaris prominent, caret. Haec animalcula gregatim incedunt et ope corticis ligni cuiusdam flumina transeunt: quando enim dicta animalia, vt ex Cl. REGNARD notat Cl. BUFON, aquam transire tentant, corticem quandam e g. pini aquae imponunt, eique insidentes, cauda erecta, quo ceu velo vtuntur, adiuuante vento transuehuntur. Non raro autem accidit, vt flante vento et vndarum motu nauis eorum submergatur sicque vna saepe ter vel quater millia eorum aqua suffocentur. Arbores, vt ex HERNANDEZ Noster notat, et inprimis puros inhabitant, fructibus seminibusque viuunt, eaque in hyemem colligunt inque cauas arbores reponunt, in quas tempore hyberno se recipiunt, ibidemque etiam parturiunt. Largiuntur ea pelles istas cinereas, quae gallice *Pelit - Gris*, germanice *Gratwerck*, vocantur et maxime in vsu sunt.

p.126: *Sciurus Palmarum*, gallice *le Palmiste*, *Sciurus Getulus*, gall. *le Barbaresque* et *Sciurus Carolinensis*, gall. *le Suisse*, tria haec animalia simul hic describuntur. *Sciurus palmarum* magnitudinem ratti seu sciuri minoris aequat, et vitam super palmos transigit; inde nomen accepisse dicitur. Pilis hirsutis tectum est. Caudam erectam nec, more sciuri, dorso superimpositam habet, quae longioribus pilis, quam in corpore apparent, breuioribus tamen, quam in cauda sciuri vulgaris, obsita est. Medio in dorso a collo ad caudam vsque secundum spinas longitudinem stria albicans deprehenditur, quam vtrinque stria fusca aliaque albicans comitatur. Idem iste character, quo se ab omnibus aliis animalibus distin-

distingui
reperitur
nonnulli
rum sciur
tantum
sis contr
ratis orbi
et albae
sciuro p
secundu
reperiunt
est, stri
palmaru
terum i
caroline
caroline
palmaru
habitat
vt a n
appelle
palmaru
eadem
fere si
san du
beri p
tulus
res ma
giorib
ratto
poris
cum n
striae
reper
cund
getul
Caete

distinguit, in sciuro getulo et sciuro carolinensi reperitur, quare factum, vt tria haec animalia a nonnullis pro vna eademque specie habeantur. Verum sciurus palmarum et sciurus getulus in calidis tantum regionibus orbis antiqui, sciurus carolinensis contra non nisi in regionibus frigidis et temperatis orbis noui reperitur. Praeterea striae fuscae et albae in sciuro carolinensi alio ordine, quam in sciuro palmarum, dispositae sunt: stria enim alba, secundum spinae longitudinem in sciuro palmarum reperiunda, in sciuro carolinensi nigra vel fusca, est, striae albae a latere nigrae sunt, cum in sciuro palmarum nigrae a latere albae reperiuntur. Caeterum in sciuro palmarum striae albae tres in sciuro carolinensi autem quatuor adsunt. Porro sciurus carolinensis caudam corpori imponit, quod in sciuro palmarum non obseruatur: hic arbores tantum inhabitat, ille in terra versatur, inde etiam factum est, vt a nonnullis sciurus terrestris, *Ecureul de Terre*, appelletur. Praeterea sciurus carolinensis sciuro palmarum minor est. Cum sciurus getulus in eadem regione, eiusdem magnitudinis eiusdemque fere figurae, ac sciurus palmarum appareat, forsitan duo ista animalia pro vna eademque specie haberi possent, reuera autem differunt. Sciurus getulus enim caput frontemque magis arcuatam, aures maiores, caudamque pilis copiosioribus et longioribus tectam habet, et magis cum sciuro quam ratto conuenit; sciurus vero palmarum quoad corporis capitisque figuram maiorem conuenientiam cum ratto, quam cum sciuro, alit. In sciuro getulo striae albae quatuor, in sciuro palmarum autem tres reperiuntur, et stria, quae in sciuro palmarum secundum spinae longitudinem alba excurrit, in sciuro getulo nigrum colorem cum flauo mixtum habet. Caeterum animalcula haec respectu morum et viuendi

uendi generis multum cum sciuro vulgari conueniunt: fructibus enim viuunt, eosque pedibus apprehendunt et ori admovent. Eadem iis vox est, idem instinctus, eademque agilitas facileque curantur. Sciurus carolinensis autem minus docilis minusque mansuetus est et cricetorum more, cum quo quoad indolem et mores multum conuenit, foveas sibi in terra parat.

p.131. Sciurus palmarum in pedibus posterioribus digitis quinque in anterioribus vero quatuor tantum instructus est. Color in partibus superioribus et fuluo et fusco mixtus, in inferioribus autem fuscus et gryseus seu ingrate albus est. In ventre mammae quatuor apparent. Dentes viginti duo sunt, dentibus sciuri vulgaris similes, excepto dente ante molares reperiundo, qui crassior est.

p.144. *Tamandua - guacu* seu *Myrmecophaga maxima*, gallice *Tamancir*, *Tamandua* striete sic dicta, seu *Myrmecophaga rostro longissimo* et *Tamandua minor*, tria haec animalia simul considerantur. Primum animal a fine rostri ad ortum caudae usque quatuor pedes longum est, caput quatuordecim aut quindecim pollices longum, rostrum valde elongatum, caudam duos pedes cum dimidio longam, pilisque hirsutis et vltra pedem longis obsitam, collum breue, caput angustum, oculos paruos et nigros, aures rotundas, linguam tenuem et vltra duos pedes longam inque cavitatem oris plenarie retractam, sese replicantem habet. Crura vnum tantum pedem alta sunt; anteriora tamen aliquanto altiora et tenuiora. Pedes extremi rotundi sunt, quorum anteriores vnguibus quatuor, posteriores autem quinque armati sunt. Pili caudae eodem modo, vt corporis pili, colorem ex nigro et albicante mixtum habent, Caudam dorso imponit, eaque, quando somnum capere aut aduersus pluuiam vel ardorem

solis

folis se defendere cupit, totum corpus obtegit, eandemque irritatum frequenter et iubito mouet, et tranquillum post se trahit, eademque viam, qua incedit, purgat. Sub iugulo stria nigra reperitur, quae ad dorsum prope lumbos terminatur; crura posteriora nigra, anteriora vero, alba fere, in medio macula nigra notata sunt. Lente incedit animal, pedesque eius minus ad currendum, quam ad scandendum constructi esse videntur.

Tamandua striete sic dicta multo minor est prae- p.147.
cedente; a fine rostri enim ad ortum caudae usque octodecim pollices longa est; caput eius quinque pollices longum, rostrum elongatum et inferius recuruum est. Cauda decem pollices longa et in apice pilis orbata, aures rectae pollicemque longae; lingua rotunda, octo pollices longa, in canali cauo inferius in maxilla inferiore sita, crura quatuor tantum pollices alta sunt et pedes unguibus instructi ut in tamandua maxima se habent. Arbores scandit et ut tamandua maxima incedit. Cauda sua se non obtegit. Somnum capiens caput sub collo et cruribus anterioribus abscondit.

Tertium horum animalium *Tamandua minor* p.148.
dictum, *Tamandua* striete sic dicta minus a fine rostri ad ortum caudae usque sex vel septem pollices longum est et caput duos pollices longum, rostrum bene conformatum multoque minus elongatum, quam in binis prioribus, caudam septem pollices longam inferius in apice, qui pilis priuatus est, incuruatam, linguam angustam aliquantisper planam satque longam, collum pene nullum, caput pro ratione corporis sat magnum, oculos infra sitos et ab angulis rictus parum distantes, aures paruas subque pilis latentes, crura tres pollices alta et pedes anteriores unguibus duobus armatos habet, quorum exterior multo crassior et longior

gior est. Pedes posteriores vnguibus quatuor instructi sunt. Pili corporis, nouem lineas longi, et molles sunt et colorem micantem rufum, luteo mixtum, habent. Pedes non ad gressum formati sunt: arbores tantum scandit et extremitate caudae de ramis pendet.

p.157. Tria haec animalia, quae ratione magnitudinis et proportionis corporis insigniter adeo differunt, multa nihilominus communia habent. Formicis viuunt et linguam in mel aliasque substantias liquidas seu viscosas immergunt; micas panis et parua frusta carnis concisae sat cito colligunt; facile cicurantur et educantur; famem diu sustinent; liquidum, dum bibunt, non omne deglutiunt, siquidem pars per nares redit; de die plerumque dormiunt locumque sub nocte mutant. Barbari carnes eorum vescuntur, quae vero saporis valde ingrati est.

p.161. Ex descriptione, quam Cl. DAUBENTON de primo et ultimo animali tradit, notamus, in Tamandua minori quatuor mammas, in quolibet mirum latere duas, alteram in anteriore parte pectoris, alteram in posteriore parte ventris apparent, vuluaque aperta singularem vrethrae et vaginae conformationem deprehendi. Loco enim vaginae vrethra in conspectum venit, quae ad margines vulvae usque se extendit; in vrethram autem terminatur vagina, cum in plerisque quadrupedibus vrethra alias in vaginam se insinuare soleat. Vulvae apertura tum vaginae tum vrethrae communis est, tumque interius septum, tribus lineis a vulvae marginibus distans reperitur, quo vagina et vrethra a se invicem separantur. In maxillis neque dentes neque vestigia alueolorum reperiuntur. Vertebrae dorsales quindecim, totidemque costae in quouis latere octo verae et septem spuriae numerantur. Vertebrae

brae lombares tres tantum sunt. Os sacrum ex quatuor vertebrae spuriiis, et cauda ex quadraginta duabus constat.

Pangolin, Lacertus indicus squamosus BONTII p.180.

eu *Myrmecophaga pedibus pentadactylis* LINNAEI;
et *Phatagin, Lacertus squamosus peregrinus* CLUSII
eu *Pholidotus longicaudatus* BRISSONII coniunctim
describuntur. Licet his binis a nimalibus Lacer-
torum nomen imposuerint nonnulli, ab iis tamen
omnino differunt. Nullas enim squamas sub gula,
pectore et ventre habent, primumque animal, *Pan-*
golus dictum, in partibus his non nisi cute laevi et
obsque pilis tectum est, alterum autem, *Phatagin*
dictum, pilos in dictis partibus habet. Squamae,
quae reliquas partes horum animalium obtegunt,
qui non agglutinatae, sed in ea tantum infixae sunt,
aque inferiore sua parte adhaerent, mobiles sunt et
voluntatem animalis se erigunt et deprimunt, in-
rimis quando irritatum est, seque, vt erinaceus, in
globum conuoluit. Tam crassae sunt istae squamae
amque durae et pungentes, vt ab animali in globum
conuoluto omnia animalia rapacia repellantur, im-
mo tigrides et pantherae, omnium animalium cru-
delissima, frustra vires impendant. Caeterum ani-
malia haec, quando se contrahunt, vt erinaceus,
figuram globosam non assumunt, sed in globum con-
tractis cauda eorum crassa et longa remanet, quae
eodem ratione squamis obsita animal defendit. Pri-
mum, *Pangolin* dictum, crassius est altero, *Phata-*
gin nominato, caudam tamen multo breuiorem
habet. Pedes anteriores ad extremitatem vsque
squamis tecti sunt, qui contra in *Phatagin* squamis
obati pilisque tecti reperiuntur. Squamae etiam
in *Pangolin* maiores, crassiores magisque conuexae
et minus striatae, quam in *Phatagin*, sunt, quae in
hoc triplici cuspidate instructae et valde acutae, in
Tom. XII. Pars III.

Cc

Pan-

Pangolin autem absque cuspidē et aequaliter secante sunt. *Phatagin* in inferioribus partibus pilos habet, *Pangolin* autem in toto corpore nullos; inter squamas tamen, dorsum tegentes, nonnulli pilus crassi et longi, ceu setae porcorum exeunt, qui in dorso animalis, *Phatagin*, non apparent. Ex his itaque patet *Pangolin* et *Phatagin* animalia esse omnino distincta. *Pangolin*, computata caudae longitudine, sex, septem et octo pedes longum est; in uentute tamen cauda, quae alias cum corpore eadem longitudinem habet, minus longa esse videtur; immo et squamae tunc temporis minus magnae, tenuiores et pallidiores sunt, quae in adultioribus obscuriorem colorem insimulque tantam duritiam acquirunt, ut globulo, ex sclopeto exploso, resistant. Vtrumque animal, tam *Phatagin* quam *Pangolin*, ut vrsi formicarii, formicis viuunt et eodem modo lingua admodum longa et gula angusta, corpore valde elongato, cauda etiam admodum longa et unguitibus pedum fere eiusdem magnitudinis, aequae numero eorundem instructum est. *Pangolin* enim et *Phatagin* in quolibet pede quinque unguites habent, cum quatuor tantum in anterioribus pedibus vrsorum formicariorum, *Tamanoir* minorum et *Tamandua*, appareant. Haec in America illa in India orientali et Africa reperiuntur, ubi in grutae carne eorum vescuntur, quam saporis gratiam et sanamque existimant, et squamas ad varios usus impendunt. Caeterum vtrumque animal mite est, nullum damnum infert; insectis viuunt; lente incedunt inque foraminibus rupium aut, quae sibi in conuiciis parant, se abscondunt ibidemque perhibent.

p.200. Animalia loricata, *Tatu* dicta, singulare genus constituunt, in varias species diuisum, ita tamen ut omnia, quae ad hoc genus pertinent, animalia a

in vicem distincta esse videantur. Conueniunt autem, quod simili quoad substantiam lorica obtegantur, quae caput, collum, dorsum, latera et caudam ad extremitatem usque obtegit, quaeque ipsa exterius corio tenui, laeui et pellucido obtegitur. Cingulum autem, pectus et venter nulla lorica, sed cute alba et granosa quasi cooperiuntur. Lorica, superiores partes obtegens, minime, ut in testudine, ex una parte, sed ex variis, ope membranarum inter se inuicem coniunctis et mobilibus, partibus seu cingulis constat, quorum numerus in iunioribus aequae adultis idem est, in diuersis autem speciebus diuersus. Cum igitur diuersitas numeri cingulorum mobilium constans sit, probabile est, vel species horum animalium dari reuera distinctas, vel ad minimum varietates constantes et ab influxu climatum diuersorum productas. Ob id itaque sequentes species a Nostro considerantur: 1) *Tatu apara* seu *Tatu cingulis tribus*; 2) *Tatupeta*, seu *Tatu cingulis sex*; 3) *Tatuete* seu *Tatu cingulis octo*; 4) *Cachica* seu *Tatu cingulis nouem*; 5) *Tatu Kabassou* seu *Tatu cingulis duodecim*; 6) *Tatu coinchum* seu *Tatu cingulis octodecim*. In omnibus his, excepto ultimo, duo deprehenduntur scuta ossea, alterum nempe in scapulis, alterum in posteriore parte dorsi. Scuta haec unam tantum partem constituunt, cum lorica, eadem ossea, quae corpus tegit, ex cingulis mobilibus et ope membranae flexilis a se inuicem separatis componatur. In *Tatu cingulis octodecim* vero unum tantum reperitur scutum, idque quidem in scapulis, reliquum corpus ad caudam usque cingulis mobilibus numero octodecim tectum est.

Apara, seu *Tatu cingulis tribus*; *Tatu aparu* MARC. p. 206. GRAVIL; *Erinaceus loricatus cingulis tribus* LINNAEI, caput oblongum fereque pyramidale, rostrum acutum, oculos paruos, aures breues et rotundas superio-

perioioremque capitis partem casside tectam habet. In quolibet pede quinque digiti sunt, vnguibus armati, qui in duobus digitis medijs pedum anteriorum admodum magni, in digitis lateralibus minores, in quinto autem exteriori reliquis omnibus multo minor est formamque calcaris habet. Vnguibus pedum posteriorum breuiiores magisque aequales sunt. Cauda admodum brevis, duos tantum pollices longa et scuto circumdata est. Corpus quoad longitudinem pedem vnum, quoad maximam latitudinem pollices octo habet. Lorica in quatuor commissuras diuisa et ex tribus cingulis mobilibus et transuersalibus composita est, qui incuruationi et contractioni animalis inseruiunt. Scuta, quae latissimam et posteriorem partem dorsi tegunt, ex partibus pentagonis constant. Cinguli mobiles ex partibus quadratis seu in quadrum oblongis componuntur, et quaeuis harum partium paruis squamis leuiculis ex albo-flauescentibus obtegitur. Quando animal ad dormiendum se componit, colligit, pedes suos in vnum quasi punctum colligit, caput sub ventre abscondit et admodum in globum se contrahit, vt pro testa marina potius quam pro animali terrestri haberi possit. Haec contractio ope duorum musculorum magnorum, a latera corporis reperiundorum, perficitur.

p.209. *Encoubert*, seu *Tatu cingulis sex*; *Tarupeba Brasiliensis* et *Encuberto Lusitanis* MARCGRAUII; *Dipsosaurus cingulis senis*, *pedibus pentadactylis* LINNAEI. Hoc animal praecedenti maius est, superioremque partem capitis, colli, corporis totius, crura et caudam lorica ossea, valde dura et ex multis partibus composita, tectam habet. In scapulis et posteriore parte dorsi duo scuta sunt, quae ex vna tantum parte constant. Super scutum tamen in scapulis et prope caput cingulus mobilis inter duas iun-

curas de
et anim
er duo
ope mer
ungunt
antes e
entre d
cutum
usta et
ne, br
dodec
us long
oltrum
rassa,
or corp
rallum
uium o
parat,
ichun
que; r
otelt,
Tatu
ladeiro
ptenis
LINN
denti,
rectae,
ra pro
praece
pedib
que.
pars d
cinq
nulis
corpe
ex gr
Aur

curas deprehenditur, qui hanc vtilitatem praestat, animal collum curuare possit. Lorica, quae inter duo illa scuta est, ex sex cingulis constat, quae ope membranae flexilis et crassae inter se inuicem coniunguntur. Ex hac membrana nonnulli pili albicantes exeunt, iis similes, qui sub gula, pectore et ventre deprehenduntur. Rostrum huius animalis acutum est, oculi parui alteque defixi, lingua angusta et acuta, aures pilis scutoque destitutae, nuda, breues et fuscae. In qualibet maxilla dentes duodecim; in quouis pede digiti quinque, vnguium longis, rotundis et angustis armati. Caput et rostrum, vt in porcello lactante. Cauda in ortu crassa, in extremitate vero tenuis et rotunda. Color corporis ex flauo rufescens. Animal plerumque crassum et pingue est. Terram tum rostri tum vnguium ope facillime effodit, sicque cuniculum sibi parat, vbi per diem degit et non nisi sub nocte exit, vtrumque tunc quaerit. Saepe bibit, fructibusque, radicibus, insectis et auibus, si capere eas potest, viuut.

Tatu cingulis octo; Tatuete Brasiliensibus et Ver. p.212.

Madairo Lusitanis MARCGRAVII; Dasypus cingulis septenis, palmis tetradactylis, plantis pentadactylis LINNAEI. Hoc animal multo minus est praecedenti. Caput eius paruum, rostrum acutum, aures rectae, aliquantum elongatae, cauda longior et crura pro ratione corporis humiliora quam in Tatu praecedenti. Oculi parui et nigri sunt. Digiti in pedibus anterioribus quatuor, in posterioribus quinque. Caput casside tectum, scapulae et posterior pars dorsi scuto, et corpus lorica tectum, quae ex cingulis octo constat. Cauda itidem loricata ex annulis octo mobilibus componitur. Color loricae corporis ex gryseo ferreus, laterum vero et caudae ex gryseo albus maculaeque ex gryseo ferreis distinctus

etus est. Lorica huius animalis dura non est, minusque globulus ex sclopeto explosus istud perfodere et animal occidere potest. Caro eius alba est et palato placet.

p.215. *Tatu cingulis nouem* seu *Cachicamo*; *Dasyurus cingulis nouem, palmis tetradactylis, plantis pentadactylis* LINNAEI, cum praecedenti adeo exaliquo conuenit, ut vix speciem singularem, a praecedente distinctam, constituere videatur, forteque *Tatu cingulis octo* pro masculo, *Tatu autem cingulis nouem* pro foemina haberi posse et huiusmodi plures cingulos ad facilitandam gestationem et partum datos esse, Cl. BUFON coniicit.

p.218. *Tatu cingulis duodecim* seu *Kabassou*, *Tatus muschum redolens*, *Tatuete Brasiliensibus* MARCGRAUII, omnium horum animalium maximum est. Caput eius maius et amplius, rostrum autem minus tenue, crura crassiora, pedes maiores et cauda non loricata apparet, qua in re a reliquis cunctis se distinguit. In quouis pede digitus quinque sunt, caeterum cinguli duodecim numerantur. Inter iuncturas pili prodeunt, setis porcorum similes. In pectore, ventre, cruribus et cauda rudimenta squamarum apparent, quae rotundae, durae et laeues sunt, circa quas parui flocculi pilorum cernuntur.

p.220. *Tatu cingulis octodecim* seu *Cirquinçon*; *Cataplorhina* *etus scuto unico, cingulis octodecim* BRISSONII. In hoc animali vnum tantum scutum, et quidem in scapulis deprehenditur, cum in reliquis duo scuta, alterum in scapulis, alterum in posteriore parte dorsi appareant. Corpus eius decem pollices longum, caput tres pollices, cauda quinque habet. Crura duos vel tres pollices alta sunt. Anterior capitis pars longa est et plana; oculi parui sunt, aures vnum pollicem longae; pedes digitis quinque instru-

instructi et vnguibus armati deprehenduntur, qui in tribus mediis pollicem vnum longi, in duobus exterioribus autem breuiores sunt. Armatura capitis crurumue ex squamis, armatura vero colli ex vna parte constat, quae ex paruis squamis efformata est. Scutum super scapulis ex vna tantum parte constat. Reliquum corpus a scapulis ad caudam usque cingulis mobilibus ope membranae flexilis a se inuicem separatis numeroque octodecim obtegitur. Pectus, venter et aures, vt in reliquis speciebus, nuda sunt.

Omnia animalia loricata ortum habent in Ame- p.223.
rica, et licet difficile sit, magnitudinem specierum determinare, ex pluribus tamen inter se comparatis coniciendum est, *Tatu cingulis duodecim*, *Kabaf* seu dictura, et *Tatu cingulis sex*, *Encoubert* nuncupatum, omnium maxima; minima autem *Tatu cingulis tribus* seu *Apar*, *Tatu cingulis octo* seu *Tatuete*, *Tatu cingulis nouem* seu *Cachicamo*, et *Tatu cingulis octodecim* seu *Cirquinçon* esse. Omnia haec animalia maiorem minoremue corpus constringendi inque globum conuoluendi facilitatem habent, nullum tamen, vt erinaceus, in globum perfecte se contrahit, figuramque potius sphaerae, in polis compressae habet. Innocua sunt haec animalia, et licet in calidis Americae regionibus producantur, in temperatis tamen Europae regionibus viuere possunt. Strenue incedunt, neque tamen saltare, neque currere, neque arbores scandere possunt, hinc facile etiam capiuntur. Vnicum eorum refugium cuniculus est, interim facile etiam propria cauda extrahuntur, antequam plenarie intrauerint; tunc autem adeo resistent, vt cauda rumpatur nec corpus extrahatur. Necesse igitur est, vt cuniculus antrorsum aperiat, quo facto facillimo negotio demum capiuntur. Quodsi vero profundius in cuniculis haerent, ope

fumi aut aquae expelluntur. Paruis canibus animal hoc venantur, tuncque facile istud capiunt; si vero in loco praecipiti est, tunc contrahit se, et ut globulus, se deuoluit, sicque e manibus venatorum euadit. Pinguia sunt ista animalia et admodum foecunda, siquidem omni mense quatuor pullos edunt foemina dicitur. Humida et calida loca imprimis inhabitant, neque a cuniculis longe discedunt. Canes eorum vescuntur incolae et scutum in varios viti impendunt.

p.269. *Paca*, animal orbis noui, cuniculo immo et lepore multo maius, caput rotundum et rostrum breue habet; pingue est et forma corporis porcello simile, eodem fere modo grunnit, incedit, deuorat terramque effodiendo victum quaerit. Ripas minimum inhabitat et non nisi in humidis calidis locis Americae meridionalis reperitur. Caro eius esculenta est et adeo pinguis, vt lardo opus non habeat. Vium animal non nisi cum magna difficultate capiunt venatores, de quibus morfu se vindicare annititur. Cutis eius, licet breuibus et hirsutis pilis tegatur, pulchram tamen pellem largitur. Saepe et numerosam prolem edunt, et licet homines et animalia carniuora magnam eorundem copiam destruant, nunquam tamen numerus eorum valde imminuitur.

p.272. Caput huius animalis quodammodo formam ouis habet; labium inferius superiori breuius est et leporum more fissum; aures rotundae et breues; mystax valde longus; ad angulum posteriorem oculi fasciculus longorum pilorum est; collum aequale re crassum vt caput; corpus crassum et breue; cauda nulla, eoque in loco pili calcar formant; crura breuia sunt; et quilibet pes quinque digitis instructus est, pollex tamen admodum paruus, ita, vt praeter vnguem nihil appareat; color pilorum in

superiore

superiore corporis parte badius, in inferiore autem
 flavescent et albicans; ad latera secundum lon-
 gitudinem paruae maculae rotundae flavescentes
 sunt; lingua larga et crassa; mammae duae sex
 lineas a vulua distant, duaeque aliae minores in
 pectore sunt. In qualibet maxilla dentes incisivi
 duo et molares octo; vertebrae dorsales tredecim
 totidemque costae, octo verae et quinque spuriae,
 vertebrae lumborum septem, vertebrae spuriae of-
 sis sacri tres et caudae octo numerantur.

Sargue seu Opossum; Marsupiale Americanum; p. 279.

Semi-Vulpa GESNERI; *Philander* BRISSONII; *Didel-*
phys LINNAEI; Animal Americanum ab omnibus du-
 plici caractere se distinguit; alter est, quod foemi-
 na sub ventre amplam cauitatem habeat, in quam
 pullos recipit, eosdemque in ea lactat. Alter est,
 quod in mare aequae ac in foemina primus digitus
 pedum posteriorum ungue destitutus et a reliquis
 digitis prorsus separatus sit, cum quatuor reliqui
 digiti eorundem pedum iuxta se inuicem positi et
 ungibus curuis armati sint. Quod ad cauitatem
 illam attinet, sub ventre rima, duos aut tres pollices
 longa, conspicitur, a duabus membranis formata,
 quae perulam seu marsupium constituunt, exterius
 pilis obsitum, interius vero iisdem destitutum. In
 hoc marsupium, quod mammae intus habet, pulli
 recens nati se recipiunt, idemque ad voluntatem
 animalis se aperit et claudit. Mechanismus iste ope
 plurimum musculorum et duorum ossium, quae non
 nisi huic animalium generi competunt, perficitur.
 Dicta ossa ante os pubis, cui per basin adhaerent,
 reperiuntur, duos pollices longa sunt et insertioni
 musculorum, qui marsupium hoc partim aperiunt
 partim claudunt, inseruiunt. Interior huius mar-
 supii superficies glandulis obsita est, quae substan-
 tiam flavescentem largiuntur, tam grauis odoris, vt

per totum corpus diffundatur. Materies haec efficcata non solum odorem ingratum amittit, sed talem indolem acquirit, ut cum moscho comparari possit. Marsupium istud vterus non est, qui in interioribusprehenditur, ab vtero autem aliorum animalium diuersus. Hoc animal in temperatis Americae regionibus vbiuis fere obuium est, siquidem saepe et numerosam prolem et quatuor, quinque, immo sex pullos edere dicitur. Hi puli duos digitos longi sunt, immo eos, in ortu statim, multi non maiores esse, nonnulli dicunt. Veri simile itaque Nostro videtur, vterum in dicto animali non nisi locum conceptionis, formationis primaeque euolutionis foetus esse, cuius incrementum, cum eius partus praecocior ac in aliis animalibus sit, in dicta bursa absoluitur, in quam statim a praematura origine recipitur. Pulli durante prima aetate mammis ibi quasi agglutinati manent, donec incrementum et vires ad motum subeundum acquisierint. Tunc vero exeunt, bursamque saepe ad somnum capiendum et sugenda vbera intrant. Lente incedit animal, ita ut facile homo istud assequi possit. Incredibili interim pernecitate arbores scandit, tuncque aubus insidiatur. Caudae etiam ope de arborum se suspendit, et interdum per longum tempus in hoc statu manet, praedamque expectat. Alio tempore de arbore in arborem transilit. Licet animal istud sanguinem animalium absorbeat, insectis tamen, arundine saccharifera, radicibus, foliis et corticibus viuit. Facile etiam, ut animal domesticum, domi nutritur; innoxium est neque ferociter facile cicuratur, ob graueolentem vero odorem tardio est et ob ingratham quoque figuram, inprimis ob aures, caudam et rictum displicet. Odor iste in cute tantum, non in carne, residet, quae grati saporis est, quaeue indiani vescuntur. Animal hoc rostrum valde longum

longum et
commissur
perior cap
bent, ita,
magnae, r
superius n
mini labii s
que latus
dem longi
bet, in ap
ortu pilis
tecta est,
pes quinq
dum poste
ior et vng
tundum t
admodum
in superio
sam cauda
rum, cru
teriore au
pars aute
bescens a
scribitur.
vitra nou
dimidio
et in ma
tes gene
in aliis
duos ran
eunt.
nalem c
latus ve
vaginae
duplice
ginta su

longum et rectum tam magnum habet, vt labiorum p.311.
 commissurae infra oculos appareant. Frons et superior capitis pars eodem in loco linea recta se habent, ita, vt frons nequaquam conuexa sit. Aures magnae, rotundae, tenues et nudae sunt. Labium superius non adeo vt nasus prominet. Dentes cimini labii superioris extra os prodeunt et ad utrumque latus labii inferioris descendunt. Cauda eandem longitudinem vt corpus et caput animalis habet, in apice acuta et duos pollices cum dimidio ab ortu pilis obsita, reliqua vero pars paruis squamis tecta est, inter quas parui pili prodeunt. Quilibet pes quinque digitis instructus est, pollex autem pedum posteriorum, a reliquis separatus, multo maior et vngue destitutus est seque in tuberculum rotundum terminat. Reliqui digiti omnes vnguibus admodum mobilibus armati sunt. Color pilorum in superiore corporis parte a fine rostri ad squamosam caudae partem vsque et in facie exteriori femorum, crurum pedumue fuscus et rufescens, in interiore autem et interna superficie ingratis albus est, pars autem caudae squamosa partim fusca partim albescens apparet. Longitudo animalis, quod hic describitur, a fine rostri ad ortum caudae vsque, quae ultra nouem pollices apparuit, nouem pollices cum dimidio fuit. Lingua tenuis inque apice rotunda et in marginibus partis anterioris fimbriata est. Partes generationis in foemella aliter conformatae ac in aliis quadrupedibus sunt. Clitoridis enim glans duos ramos habet, qui ex duabus cavitatibus prodeunt. Vagina vteri et vrethra ad septem lineas canalem communem habent, tuncque ad utrumque latus vesicae duo canales sunt, qui continuationem vaginae ideoque duplicem vaginam sistunt, quae ad duplicem uterum abit. Dentes numero quinquaginta sunt, in superiore nimirum maxilla decem incisivi,

cisui, duo canini et quatuordecim molares, inque inferiore pariter quatuordecim molares duoque canini, octo autem incisui. Vertebrae colli septem, dorsales tredecim inque quouis latere totidem costae, septem verae et sex spuriae sunt; vertebrae lumbares sex numerantur; os sacrum ex vertebrae spuriiis duabus et cauda ex viginti nouem constat.

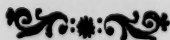
P.335. *Marmosa; Mus syluestris Americanus Scalops etus* SEBAE; *Murina - Didelphis cauda semi-pilosa, mammis senis* LINNAEI. Hoc animal forma corporis, conformatione pedum, longitudine caudae et numero dentium, cum praecedenti exacte conuenit, ast multo minus est, rostrum multo acutum neque foemina bursam sub ventre sed plicam longitudinalem prope femora habet, inter quae pulli se recipiunt seque mammis agglutinant. Partes generationis tum in mare tum in foemina vt in praecedentibus sunt. Ortus pullorum praecior est, quam praecedentium; iidemque dum prodeunt, vix paruorum fabarum magnitudinem habent. Numerus etiam pullorum maior est, siquidem decem pullos, mammis adhaerentes et quatuor insuper mammas absque pullis reppererunt. Eadem indoles iidemque mores huic animali quam praecedenti sunt. Ambo enim cuniculos sibi parant, in quos se recipiunt; ambo extremae caudae ope ramis arborum se adhaerent, inque aues paruaque animalia profiliunt. Fructus, grana et radices deuorant, magis vero piscibus et cancriis delectantur.

P.338. Oculos huius animalis cingit circulus nigricans; mystax in ortu fuscus est; superior corporis superficies et exterior pars femorum crurumque colorem cinereum cum fuluo mixtum, interior autem albicantem habet. Cauda tres tantum lineas ab ortu pilis, de caetero paruis squamis, obsita est. Numerus dentium et vertebrarum vt in animali maripiali est.

Cagopollin; Mus Africanus Kagopollin dictus SE. p.350.

Philander Africanus BRISSONII. Animal hoc Americae indigenum Marmosa maius est, rostrumque minus acutum et caudam longiorem habet, caeterum propius ad Animal Marsupiale (*Saigué*) quam ad Marmosam accedit. Insigniter autem ratione habitus partium internarum et externarum, ortus praematuri et morum tria haec animalia conveniunt, in America et in meridionalibus tantum eiusdem regionibus occurrunt. Certum est, vultus eorum ut in lucio pisce fissus, aures ut in vespertione, cauda serpentina et pedes ut in simia singularem formam constituunt odorque praeterea ingratus animalia haec molesta admodum reddit.

Oculi huius animalis non, ut in Marmosa, circumculo nigro cincti, sed in margine colore nigrescente praediti sunt. Superior corporis superficies colorem cinereum cum fulvo et gryseo mixtum, interior autem pallide flavescentem fereque albescentem habet. Dentes quadraginta octo sunt, decem nimirum incisivi, duo canini et duodecim molares in maxilla superiore, inque inferiore octo incisivi, duo canini et quatuordecim molares. Vertebrae lumborum sex sunt, osque sacrum ut in Marsupiali et Marmosa ex duabus tantum vertebrae spuris, cauda autem ex triginta sex constat, cum in Marsupiali et Marmosa cauda ex viginti novem tantum componatur.

II.

Della cura de' Bambini attaccati dalla Rachide
de Trattato del Dottor GIOVANNIVERAN-
DO ZEVIANI Filosofo Medico. Verona per
Marvo Moroni 1761. 4. pl. 22.

h. e.

Tractatus de cura infantum, rachitide affecto-
rum, Auctore Cl. ZEVIANI.

Neglectam saepe a medicis fuisse considerationem morborum infantum, et praeter ea, quae FRANCISC. DE LE BOE SILVIUS et GUALTH. HARRIS proposuerunt, pauca in scriptis medicorum occurrere de iis, in praefatione monet Cl. Auctor, ostenditque non adeo difficile, ut multi arbitrantur, morbos infantum cognosci, eosque saepius leuioribus remediis cedere. Ipse vero cum, post GLISSONIUM, varia, in primis ad methodum medendi spectantia, detexerit, hunc tractatum edere suscepit, quem in quinque capita distributum videmus: quorum *primum* de rachitidis idea exponit; *secundum*, eam novum morbum non esse, ostendit; *tertium* essentiam et causas, *quartum* vero curam rachitidis tradit; *quintum* tandem modum infantes ab hoc morbo praeservandi docet.

p. I. *Caput primum* ideam morbi sistit. Infantes nimium rachitide affecti, sufficienti licet nutrimento assumpto, marcescunt, infimo ventre indurato et fistibus distento ossibusque prorsus defiguratis. Minime connatus hic dici potest morbus, cum rarius post sextum a natiuitate mensem, frequentius secundo demum anno accedat. Successiuum autem incrementum

etum describitur atque ostenditur nonnullos quidem
 phthisi, hydrope et spina ventosa accedente mori,
 multos tamen euadere, qui capite magno et membris
 varie dissentis, vestigia morbi olim perpeffi ad vlti-
 mum vitae terminum ostendunt. Licet vero a sa- p. 6.
 nis aequae ac aegris parentibus nascantur infantes
 hoc morbo demum obnoxii, ipsi tamen infantes
 obesi et, qui ab obesitis parentibus propignuntur, ma-
 gis in eundem proclives sunt. Mutationes porro,
 quae in cadaueribus infantum, morbo rachitico affe-
 ctorum, per dissectiones anatomicas deteguntur bre-
 uiter indicantur. et praecipue ostenditur in iis he-
 par magnum, intestina flatu distenta, glandulas me-
 saraicas scirrholas, pulmones pleurae accretos et ma-
 teria alba spissa obductos, reperiri. Morbus inter-
 dum anglicus dicitur, in omnibus tamen Europae
 immo et Americae prouinciis eum obseruatum fuisse
 testimoniis euincitur, et cum spina dorsi *εἰς* dicatur,
 eaque in hoc morbo saepius incuruata sit, rachi-
 tidis nomen inuentum fuit, Angli etiam, a quibus
 morbus primum descriptus fuit, *rickets* dicunt. Cum
 autem interdum, vt Cl. Auctor monet et nos quo-
 que vidimus, in rachiticis infantibus spina non in-
 curuetur, et atrophiam et inflatio ventris praecipue
 cum morbo nostro fuit, ex his potius symptomati-
 bus, nisi iam vocabulum vbique receptum esset, de-
 nominatio repeti posset.

Caput secundum morbum nouum non esse decla- p. 15.
 rat, vt GLISSONIUS in eius disquisitione docuerat,
 cum noua quasi symptomata in morbis infantum
 hactenus non recensita occurrerent, ille autem haec
 quinquagesimi circiter praecedentis seculi anno scri-
 pserat. Ostendit itaque Noster, et HIPPOCRATEM
 et GALENUM iam tabem infantum descripsisse et
 illum quidem duas species proponere, in quarum
 vna

vna corpus ex defectu nutrimenti flaccescit in altero vero macies inducitur, licet alimenta maximo cum appetitu assumantur, vterque etiam auctor incurvationem spinæ et tubercula ad pulmones nata, quæ vera signa rachitidis sunt, adducit. Praeter alios auctores vero, qui de tabe infantum scripserunt, **NERUM** nominat, qui in dissert. Basileæ 1583 habita asseruit, istis temporibus in Heluetia et Helandia morbum quendam infantibus familiarem fuisse, quo carnes ita emaciarentur, vt vix ossa sustinere possint, licet edendi cupido summa in iis esset, huius praeterea obstructions accedere et incurvationem

- p. 21. crurum. Febris absentia in rachitide et praesentia in tabe, ad quam **GLISSONIUS** prouocat, vt distinctionis signum valere nequit, cum et in rachitide interdum accedat. Ita enim symptomata rachitidis varia a veteribus aequè ac recentioribus scriptoribus adducta sunt, licet nomen distinctum morbo non addiderint. Et morbus saepe a medicis ideo neglectus fuit, quoniam vulgus eundem ad incantationem retulit.
- p. 30. Adduntur in fine testimonia Anglorum et aliorum medicorum, qui **GLISSONII** sententiae de nouo hoc morbo non subscripserunt, immo ostenditur, **GLISSONIUM** ipsum sibi in multis propositionibus contradixisse.

- p. 39. *Caput tertium de essentia et causis rachitidis agit.* **GLISSONIUS** essentiam morbi in frigida et humida intemperie cum vitio spinalis medullae, quod nervos laedit, quorum origo extra caluam est, illis illis, qui intra caluam nascuntur, ponit. Hunc vero non tantum, sed et alios auctores, qui cum scorbuto vel lue venerea conuenire asserunt, vel qui ex vitio hepatis aut obstructione viscerum infimi ventris deriuant, vel qui alias morbi causas adducunt, refellit Cl. Auctor, tandemque suam sententiam proponit.

proponit; et rachitidem speciem quandam cachecticae dicit, in qua humores corporis acido quodam modo corrumpuntur, quod a corruptione lactis, consueti infantum nutrimenti, deducit. Naturam itaque lactis, et in se et in corruptione, declarat et ostendit, primis mensibus hanc depravatam lactis mutationem, primis quidem viis subsistere ibique saepius corrigi; postea vero coagula in vasis lacteis haerere, et, humore ventris succedente tandem non nisi tenui gelatinosa parte destitutum nutrimentum ad vasa corporis vehi et maciei corporis causam esse; spissam et inertem chyli partem, quae in intestinis colligitur, interdum aluum strictam reddere, saepius vero acidum, bili iunctum, deiectiones virides efficere. Acidum hoc morbosum porro sigillatim considerat, et quomodo mutato tandem victu vel medicamentis exhibitis interdum coerceatur et corrigatur, ostendit Cl. Auctor; quod si vero haec causa rachitidis porro incrementum accipiat, infimi ventris viscera magis obstrui, docet et circulo sanguinis ibi impedito maiorem vim sanguinis ad caput duci, inde autem maius cerebri incrementum deducendum esse, ex quo non tantum disuncta cranii ossa magis distendantur, sed etiam inde facies florida oriatur ingeniumque excitatum rachiticorum declaretur. His explicatis ad ossium curvationem, in hoc morbo solennem, accedit Cl. Auctor, varias itaque scriptorum hac de re opiniones recenset, et inter se confert, et ex mollitie ossium ipsa, ex nimia tensione musculorum et pondere corporis et distensionem epiphysium et incurvationem ossium cylindricorum, et spinæ dorsi derivat, et porro ostendit, quomodo ex his causis simul circulatio sanguinis libera impediatur, et inde hydrophis variae species, phthisis et spina ventosa, oriuntur. Praecipuis his rebus expensis varias adhuc rachitidis causas disquirat. Esse nimium

p. 57.

p. 62.

p. 67.

p. 79.

mirum eandem morbum infantum, ob lactis alimentum huic aetati consuetum; et a parentibus sanis multos infantes rachiticos fieri posse, licet imbecilli parentes magis contribuant ad genesin huius morbi in liberis suis; esse magis morbum frigidarum regionum, quoniam in calidioribus humores magis ad calidam indolem inclinent; mutationem quoque trimenti, si lac nutricis succedit nutritioni maternae in utero, et humores diuersi sunt, genesin morbi faciliorem reddere, in primis si, quod saepe fit, copia nimia lactis, vix subigenda, fugatur.

- P. 95. *Caput quartum de cura rachitidis exponit.* Huius in re Cl. Auctor praecipue ad emetica, purgantia et diuretica respicit, sed quoniam emetica tenentur infantum corporibus insensa esse iudicat, et purgantia vim diureticam semper simul exercere afferunt, iisdem praecipuam vim in debellando hoc morbo tribuit. Purgantia vero in principio morbi maxime cum successu, eo autem aucto diuretica melius applicantur, et licet sint, qui diaphoreticis quoque in hoc morbo sanando aliquid tribuant, causa tamen et coagulo condensata materia morbi, per angustas transpirationis vias vix duci potest, licet organa secretionis amplissimum sit. Acidum quidem tamen rebus absorbentibus optime corrigi dicitur, quod in commixtione medium quasi sal oritur, euacuandum aluinam efficiens; cum tamen terreae quoque particulae in viscido coagulo compingantur et canalium intestinorum oneri sint, salia alcalina praestant, quae non tantum acidum domant, sed et cum oleosa parte lactis saponaceam indolem acquirunt, his rebus roborantia nonnihil volatilia subiungenda sunt, quippe quae tonum intestinorum instaurant et naturam acidam genesin impediunt. Cum his tamen necessaria est alimenti mutatio, ne lac porro sumptum denuo corrumpatur.

Sym
iter tan
Auxilia c
do comm
pentofas,
sub exam
um tribu
et negle
rum, quod
dignit, ob
aut, ma
rrientis
natum,
en hoc r
ei martia
iaci mag
lam esse
licanda
is maxim
aponem
per oleu
experient
rem tamen
tribit, et
lies exhibi
ionata r
quindeci
methodu
salutares
es, cur a
non obti
poris, qu
ccedit M
et obstru
defigurat
conuenit

Symptomata rachiticorum Cl. Auctor nunc bre- p.110.
 uiter tangit, et ad examen remediorum progreditur.
 Auxilia chirurgica a variis scriptoribus in hoc mor-
 bo commendata, scarificationem ad aures, fonticulos,
 ventosās, hirudines, vesicatoria, balnea et frictions
 sub examen reuocat; iis tamen in cura rachitidis pa-
 rum tribuit, ideoque ad pharmaceutica progreditur,
 et neglecta, ab aliis laudata, sassaparilla, rhabarba-
 rum, quod aluum mouet et vrinam, sanguinem cor-
 rigit, obstructiones tollit, et fibrarum tonum resti-
 tuit, magis commendat; illud vero non nisi cum p.118.
 effluuiis veneris, quod ROBERTUS BOYLE inuenit, con-
 iunctum, salutes effectus edere confirmat. Cum au-
 tem hoc medicamentum cum floribus salis ammonia-
 ci martialibus maxime conueniat, vires salis ammo-
 niaci magis, quam martis vim roborantem attenden-
 dam esse asserit, cum haec non nisi morbo superato ap-
 plicanda sit. Licet autem rhabbaro et enti vene-
 ris maximas partes in sanando hoc morbo tribuat,
 componem venetum tamen, ob vim salis alcalini actiui
 per oleum temperatam simul laudat, quippe quem
 experientia quoque comprobatum reperit. Maio- p.129.
 rem tamen efficaciam enti veneris et rhabbaro ad-
 scribit, et eius circiter grana quinque per quindecim
 dies exhibuit, interposita quarto semper die propor-
 tionata rhabbari dosi; sepositis postea per alios
 quindecim dies medicamentis, priorem medendi
 methodum iterum incepit, qua ter repetita effectus
 salutes semper expertus est, et varias addit ratio-
 nes, cur alii medici similem effectum ab his remediis
 non obtinuerint. Ad exercitationem quoque cor- p.132.
 poris, quae rachiticis commendatur, diiudicandam
 accedit Noster. Haec quidem fibras vigore excitato
 et obstructos humores resolutione iuuat, cum tamen
 defigurata ossa magis laedere videtur, quies magis
 conuenit, donec morbus internis remediis curatus

fit. Indusia ex lana parata, quae phthificis et rachiticis utiliora, quam linea, iudicantur, reiecit, quoniam perspirationem nimis augent. In auxiliis, quibus ossa incuruata ad rectitudinem disponuntur, nimiam compressionem thoracibus, fasciis et frictione applicatam, taxat. Difficilior semper est spinæ vertebrosae, quae rachitidem sequitur, curatio, tumores enim ossium morbofi, caries latens et humores acres stagnantes, si vnquam, non nisi chirurgicis auxiliis vinci possunt. Hydrops quoque, rachitidi superueniens, nisi aquae effusae internis remediis per vias nae vias et aluum subduci possunt, nunquam tollitur.

Caput quintum de modo, quo infantes ab hoc morbo praeservantur, breuiter disserit, et licet matre praecipue lacte suo infantes nutrire debeant, tamen cum variis de causis haud raro nutrices eligendae sint, Cl. Auctor monita de diiudicanda bona nutrice, eius diaeta, nec non tentamina de bona lactis indole definienda addit, et non nulla de ipsius infantum cura subiungit.

III.

Specimen historiae naturalis globi terraquei, praecipue de nouis e mari natis insulis, et ex his exactius descriptis et obseruatis vtriusque confirmanda Hookiana telluris hypothesis de origine montium et corporum petreorum. Cum figuris aeneis. Autore nobilissimo DOLPHO ERICO RASPE. Amstel. et Lipsiae, sumptibus I. Schreuder et P. Morier. MDCCLXIII. 8. pl. 13. tab. 3.

Cl. Auctor huius libri animum applicuit ad colligendum ex obseruationibus philosophorum et

omnis aevi historiae monumentis, completam historiam naturalem globi terraquei: et quo melius ac clarius perciperetur, quantas ille mutationes inde ab antiquissimis temporibus passus sit, delineare etiam Praef. p.XV. coepit mappam geographicam, in qua sollicitè annotat mutationes, in superficie globi per terrae motus, vulcanos, inundationes, aggerum et littorum interruptiones, paludum exsiccationes, fluminum, ventorum atque imbrium impetus, aliosque eiusmodi conceptus omni superiori aevo factas. Sed interea dum hanc laborem absolvit, qui multum otii exigit, hic exhibere voluit istius historiae specimen, exactiorem historiam originis insularum, montiumque, per terrae motus et vulcanos enatorum, proponendo; simul autem data inde sibi occasione uti voluit, ad HOOKII hypothesin de origine montium et corporum petrefactorum illustrandam et confirmandam.

Quo consilio in capite I. huius opusculi enarrat singula, quae hactenus accuratis et fide dignis observationibus de natura superficiei telluris innotuerunt (i. e. de summa illa globi terraquei parte, quam adhuc licuit mortalibus scrutari, et cuius profunditas millesimam diametri partem parum excedere censenda est;) videlicet, terram continentem, et ipsum marium fundum partim in longe patentem p. 61 planitiem, partim in leuiter accliuos colles, aut altiorum montium iuga extendi; in his singulis ubique sere reperta esse varia strata, quorum superiora terra hortenfi, arena, argilla, limo consent, profundiora vero plerumque lapidibus, nisi quod altiorum montium cacumina prorsus saxea, aut saltim rariori terra operta, esse soleant; omnia ista strata, quotquot eorum sub se mutuo posita sunt, semper esse ad se inuicem parallela, et ita distincta, ut alterum ab altero facile separari queat, et inter duo strata lapidea plerumque interesse exiguum spatium, terra qua-

quadam humida argillosa repletum: strata quaedam crassa, quaedam valde alta esse; situm stratorum in planis praesertim regionibus esse horizonti parallelum, alibi ad horizontem in varias mundi plagas inclinatum, modo leuiter, modo ad perpendicularum fere; alibi strata non interrupta protendi, alibi sinus facere, aut gibbos, ut vim passa videantur, alibi cubi etiam disrupta esse per strata, quorum diuersa sit directio, aut per massas saxorum et rupium, quae nullam stratorum notam in se habeant; reperiri etiam in lateribus montium, ac littoribus marium vel fluuiorum strata, vi quasi praerupta seu praecisa, in quidem, ut strata in oppositis lateribus vel littoribus olim continua fuisse, et valles nunc interiectae olim vi quadam effectae videantur; in quolibet strato, seorsim spectato, grauitatis specificae leges observatas videri, licet in stratis diuersorum generum sibi inuicem subiiciendis has leges non semper seruari nonnullis visum sit; omnia strata hic illic interrupta esse fissuris, prope vestigalibus, modo vacuis, modo per margam, vel crystallos, vel mineras incrustatis, aut adeo repletis, et plerumque eo magis dilatatis, quo propiores sunt externae superficiei terrae, eo vero arctioribus, quo profundius descendant (inter quas fissuras etiam specus et caernae subterraneae numerandae sunt;) quodlibet stratum haud raro praeter propriam massam continere minorum saxorum frusta, particulasque crystallos et viriorum metallorum vel mineralium, immo animalium et vegetabilium, terrestrium, fluuiatilium, pelustrium, marinorum, partim integrorum, partim fractorum vel truncatorum, maximam partem nobis incognitorum, aut loca ab iis, in quibus membra vel partes eorum effodiuntur, remotissima incolentium; praesertim conchyliis marinis multorum montium, altiorum quoque, strata superiora plena et

refer-

referta deprehendi, iisque vel vnus generis, vel nonnunquam plurium generum in eodem loco; haec conchylia nunc solas sine nucleis testas esse, vel perfectas, vel parum mutatas, et aut vacuas aut materia strati, vel crystallo, pyrite, aliisque fossilibus completas; nunc nucleos sine testae naturalis vestigio, illosque aut eiusdem cum lapide seu strato ambiente substantiae (in quo casu spatium, olim a testa occupatum, vacuum et cum impressa eius forma externa apparet,) aut diuersae substantiae; passim etiam occurrere meras figuras conchyliorum impressas materiae strati, absque testae nucleique vestigio. His stratorum memorabilibus annectit Cl. Auctor observationes de montium metalliferorum interioribus, et de genesi metallorum. Sunt in illis faxeae moles informes, plerumque sub variis superincumbentibus p. 18. stratis altissime sepultae, et stratis parallelis plerumque carentes, in hanc vel illam mundi plagam nonnunquam inclinatae, quae fractae, ruptae, fissae, vimque passae esse videntur; altius nonnunquam eminent, et continuantur supra et infra solum vicinum, in strata varia distinctum; et altissimorum montium iuga (velut Hercyniae, Misniae, Bohemiae) nil aliud esse videntur quam eiusmodi moles, aut eorum acervus. Alicubi in longe patentibus campis istius modi moles dispersae et veluti auulsae iacent, in quibus tamen ad magnam profunditatem aliae moles faxeae, stratae lapidea non sunt reperta. Venarum aut nidorum metallicorum, qui in huiusmodi faxis frequentes sunt, nondum obseruata est certa et perpetuo sibi constans lex. Totas rupes metallis impraegnari, docet antiquissima Germaniae metallifodina in monte Rammelio prope Goslariam. Sunt etiam strata, quae ex mineris tota constant. Metalla autem p. 21. generari successiua appositione particularum, colligit Cl. Auctor, ex sequentibus phaenomenis, 1) quod

D d 4

venae

venae et nidi reperiuntur, praecipue in fissuris quar-
zorum saxorum, metallis ac crystallis, quae me-
tallorum matres esse solent, ex parte tantum reple-
tae, 2) quod metalla et minerae aquis subterraneis
in minimas partes solui posse, ex acidulis et caementis
ti aquis intelligitur, quae iniectis ferramentis cor-
porum purissimum dimittunt, 3) quod frusta mine-
rarum occurrunt, quae solo adpectu successive cro-
uisse iudicantur, quale est illud in bibliotheca regia
Hannouerana asseruatum, et ab Auct. hic delineatum,
quod est pars fulcri lignei, olim in metallifodina qua-
dam Goslariensi sustinendo monti adhibiti, et cupi-
minera hinc inde impraegnati, ac fere incrustati.

p. 25. Capite II. collecta antiquorum et recentiorum
historicorum testimonia sistit, quae et insulas plures
in mari, et montes quosdam in continente, existi-
tisse docent, fundo maris, vel solo, per terrae mo-
tus et vulcanos eleuato.

Deinde, postquam in Cap. III. potiores philoso-
phorum coniecturas, de causis, a quibus telluris
superficie praesens forma seu facies inducta fuerit,
recensuit V. Cl. et diiudicauit, in Cap. IIII. ROBER-

p. 160. T I H O O K I I hypothesin (ex opp. eius posthumis) pro-
ponit, quae notabiliores telluris mutationes, eas-
que praecipue, quibus terrae continentis supra ma-
ris superficiem eminentia, corporumque marino-
rum in ea praesentia adscribenda videatur, terrae
motibus et vulcanis, tanquam causis attribuit; eam-
que non solum ab obiectionibus Virorum Cl. HOL-
MANNI et BUFONI vindicat, sed etiam egregie ornat
et amplificat.

Dabimus hic Cl. R A S P I I sententiam, sed, pro
nostra breuitate, primis tantum lineis quasi designa-
p. 171. tam. Varia illa strata terrae et lapidum, quae in ma-
ris fundo obseruarunt MARSILLIUS et DONATUS for-
mantur ex arena, limo, puluere, per mare perpetuo

etno agitatum a terra et lapidibus littorum aut fundi
 bralis, et deinceps propria grauitate praecipitatis in
 profundum, vbi ex parte per falsedinem maris, vel
 tartarum, vel aliam quandam materiam in lapillos et
 lapides coagulantur. Vnde intelligitur, necesse esse, vt
 haec strata sint sibi inuicem et horizonti parallela,
 eadem conchylia, aliaque marina corpora, in fundo
 maris degentia, inclusa reperiuntur. Sed quum mun-
 dus non sit aeternus, haec strata nequeunt in infini-
 tum profunditatem continuari, sed inquirentibus per-
 ueniendum tandem est ad fundum maris primitiuum,
 neque variis istiusmodi stratis distinctum, neque or-
 ganica corpora sibi inclusa ostentantem, sed ex soli-
 dis saxis constantem. Per terrae motus possunt par-
 tes fundi maris in altum eiici, vt insulae oriantur, vel
 terrae continentis accessiones. Quod si cum impetu
 et vno quasi momento fiat: mare simul attollitur, et
 in littora vicina redundat, donec aut resideat, et ite-
 rum hauriatur, propulsa illa fundi marini pars, aut, si
 consistat in ea altitudine, ad quam illam vis subter-
 ranea propulit, mare secundum aequilibrui leges dif-
 fundatur per ceteram superficiem, aut in eas cauer-
 nas, quae, eleuata fundi marini parte, non potuerunt
 non oriri, defluat. Sin autem illa fundi pars non vl-
 tra maris superficiem propellatur; nihilominus con-
 sequitur maris exaestuatio, et illa profunditatis in-
 aequalitas, de qua BOYLIIUS iam egit. Porro ex ista
 fundi maris supra superficiem eleuatione sequitur,
 primum, in sicco deinceps reperiri corpora, quae
 olim in stratis fundi maris haeserant, vel inclusa fue-
 rant (quo ipso quaestio de petrefactorum origine so-
 luta Auctori videtur;) deinde, necesse esse, vt strata
 quaedam occurrant flexa vel abrupta, vtque alicubi
 summa montium strata summis fundi marini, aut val-
 lis, media mediis, ima imis respondeant; tum, vt
 strata verticaliter fissa seu rupta deprehendantur, ob
 Dd 5 fragi-

P. 173.

P. 176.

fragilitatem massae vi subterranea in altum proiectae, denique, ut etiam in nonnullis locis strata sinuosa, gibbosa, aut verticaliter sita, obuia sint, siquidem motus, quo fundus maris eleuatur, non sit continuus, vel non aequali ubique vi agat causa eleuans. Quod

p.179. autem ingentes illas moles saxearum, quae quasi nuclei sunt altissimorum montium, et horrendas illas sterilesque rupes, in montanis regionibus obuias, attinet, sunt illae primitiui fundi maris partes, maxima vium sub fundo agentium vehementia sursum proiectae. Earum quidem pleraeque sic eleuatae sunt illa violentia, ut strata, marinorum fluctuum agitatione formata, quibus in situ naturali tectae erant, super illis manerent: potuerunt tamen nonnullae ipso primo impetu, quo sedibus pristinis auellebantur, stratis illis superioribus, quippe nimia concussione fractis, nudari; fieri etiam idem potuit temporis progressu, dum coeli intemperie, et aqua pluuia, strata ista superiora resoluta et ablata sunt. Caeterum terrae motibus, quibus Cl. Auctor montium valliumque originem tribuit, nonnunquam etiam vulcaniorum

p.156. ignium vim iunctam fuisse non negat: attamen haec cum ANT. LAZARO MORO praecipuas in explicanda stratorum origine partes dare veretur, propterea quod in regionibus etiam planis, et latissime patetibus, atque ab igniuomis montibus remotissimis, neque vlla vestigia eiusmodi montium, qui olim huius fuerint, ostendentibus, tamen strata marinis corporibus grauida reperiuntur.

Denique in Cap. V. ingenue exponit defectum hypotheseos haecenus traditae, quos ad duo capita

p.186. reuocat. Primum haud commode inde ratio reddi potest, cur in nostris lapicidinis corpora petrefacta exotica reperiuntur. „An forte olim, inquit, et terrae nostrae, quod de quibusdam aliis animalium speciebus, apud nos emortuis, certissime constat,

„tulerunt

tulerunt et belluas maiores, elephantos et rhinoceros, quorum ossa, vt patrio exemplo vtar, in antris nostris, *Scharzfeldiano* praecipue et *Baummanniano*, effodiuntur?,, At, si, quid nobis quidem hac de re videatur, dicendum sit, talia sine verisimilitudine sumi arbitramur, eorumque sententiam, qui in his exoticis petrefactis diluuii vniuersalis testimonia agnoscunt, nondum refutatam esse, neque alium, ad illam rem explicandam, magis idoneum modum haecenus ostensum esse existimamus. Alter defectus hypotheseos *Hookianae* in eo consistit, p.187. quod precario sumatur, in terra continente eandem esse partium extremarum structuram, eundemque stratorum ordinem, atque in fundo maris. Cui defectui medela posset adhiberi, si recens e maris superficiem prodeuntium insularum solum ad certam profunditatem ab eruditis naturae scrutatoribus peruefigaretur. Quod si fieret, non dubitat Cl. RASPIUS, solum nouarum insularum simile per omnia solo terrae continentis inuentum iri, et propterea inclutam Societatem Regiam Londinensem, ad promouendos scientiae naturalis limites mirifice aptam propensamque, cui hanc opellam dedicauit, ad illam inuestigationem exhortatur. Sed praeter duos illos defectus, nescimus sane, an alius adhuc in ista hypothesi notandus sit. Multis enim, qui vastissimas Alpes, vel stupendas montium moles, quae in America per Peruuiam regnum extensae sunt, cogitabunt, incredibile videbitur, eis eleuandis, nedum ad tantam altitudinem e fundo maris proiiciendis, vllam vim caussarum subterranearum parem fuisse; vt igitur ad confirmandam illam hypothesin opus adhuc esse videatur, caussas illas subterraneas determinare, et tantam illis potentiam probabilibus argumentis vindicare.

IV.

Essai sur la rage, lu dans la Séance de l'Académie des Sciences, Belles-Lettres et Arts, de Lyon, tenue le Mardi 24 Mai 1763. Par M. POUTEAU, le fils, Docteur en Médecine et en Chirurgie, ancien Chirurgien en chef du Grand Hôtel Dieu de Lyon, de l'Académie des Sciences, Belles Lettres et Arts de la même Ville, Associé de celle de Rouen, et Correspondant de l'Académie Royale de Chirurgie. A Lyon, chez G. Regnault, 1763. pl. 3.

i. e.

Tentamen de rabie Auctore Cl. POUTEAU.

Sumpsit sibi Cl. Auctor in hoc libello, ob nouam tristis huius morbi theoriam, tam ingeniose et cogitatam, quam eleganter propositam, aequè ac ob breuitatem vbique priori iunctam, omnino laudandam et auctore suo digno, variis probare argumentis, venenum, morfu rabiosi animalis vulnere instillatum, seu la impressione locali quaecunque symptomata hydrophobiae superuenientia producere, nec requirere vt ad sanguinem penetret, et hunc cum ceteris humoribus, imprimis cum saliuâ inquinat atque corrumpat. Est itaque rabies, vt pluries Cl. Auctor in libello repetit, siue spontanea fuerit, vt illa canum siue morsum animalis rabiosi infecuta sit, non generalis omnium humorum, sed particularis succi saliuâ deprauatio, a singulari atque quidem praeternaturali modificatione organorum saliuam conficientium oriunda. Haec modificatio vel ab eretismo conuulsivo pathemata animi vehementiora concomitante

vel a suscepto varia ratione veneno hydrophobico
 ortum habet. Prius, quod nimirum homines sine
 precedente morfu rabiem contraxerint, variae va- p. 6.

riorum obseruationes comprobant, hoc vero quoti-
 dina experientia comperitur. Quod sola autem im-
 pressio localis tot varia, quam quibus hydrophobia
 operata esse solet, symptomata producere valeat, ana-
 logis duabus Noster probare annititur obseruationi-
 bus. Femina nempe ante quatuor iam annos vali- p. 13.

dis post aurem contusa, vehementi ira excandescit,
 quae effervescere incipiente, paralyfi in latere con-
 fusioni opposito corripitur. Omnia per sex menses
 infra adhibentur, tandem pars olim contusa incidi-
 tur, qua vix aperta et paralyfis et reliqua sympto-
 mata evanescunt. Contusionem pectoris, frequentes p. 14.

convulsionem, cum abolitione sensuum, omnique,
 praeter aquam et syrupum, quaevis alimenta per
 quindecim menses adsumendi impotentia, quin per
 praedecim dies plenaria ab omnibus et alimentis po-
 tentisque abstinentia insequiebantur. Mala haec
 omnia, quae ab initio erant leuiora, post sex annos
 vero ad eum vehementiae gradum pernenerant,
 quem mox descripsimus, sola incisio partis alioquin
 contusae illico fugauit. Potest igitur venenum hy- p. 22.

drophobicum, eodem modo, vt serum in contusione
 effusum, per longum tempus insons in morfa parte
 coalescere, donec aut plus acrimoniae acquisiue-
 rit, aut nervi variis a causis sensibiliores facti sint;
 quo facto cicatrix vulneris colorem prae se ferre in-
 cipit rubrum aut violaceum doloribus superuenien-
 tibus plus minus celeri cursu ad gulam adscendenti-
 bus, ibidemque ductus saluam praeparantes funden-
 tesque ad spasmos crebriores proritantibus, vnde,
 loco dulcis et saponacei liquoris, lentus ac venenatus
 humor conficitur, veluti in plantis succi venenati aut
 salutaris varia indoles, soli filtrorum, per quae du-
 cuntur,

- p. 23. cuntur, differentiae adscribenda est. Causam, quae canes prae reliquis animantibus, rabiei obnoxios reddit, in eo quaerit Noster, quod, cum non sudens, sudoris acrimonia aut cursu intensa, aut variis morbis critice huc delata glandulas ipsorum salivales ita adficiat, ut spasmis contractae venenatum humorem rem secernant. Qui fiat, ut effectus suos perniciosos venenum hydrophobicum, vel in his imprimis partibus exserat, se plane ignorare Cl. Auctor confitetur, atque difficilius tamen quaestionem solui auctorizat, si vniuersalis humorum deprauatio, quam si sola localis impressio accusetur. In conclusionibus practicis, adsumptae theoriae superstructis suadet, ut quantocius morsum membrum rescindatur, aut velenus aqua tepidiore aut oleo illico, et quidem saepe abluatur, vnguenta mercurialia laesae imprimis partes infricentur, omnia, quae sensibilitatem aegri irritare poterant, remoueantur, ipsa pars morsu ferro excidatur, aut causticis, praecipue igne absumatur, et haec frustra adhibita videantur, etiamsi per aliquod iam tempus aeger rabie correptus sit, nihilominus refecetur.

V.

JOANNIS THEODORI ELLER, Medicinae Doctoris, Borussorum Regi a consiliis intimis et Archiatri, classis physicae Academiae Regiae Scientiarum, collegii supremi medici, collegii medico-chirurgici, ut et omnium medicarum rerum ac chirurgicarum, totius regni Praesidis ac Directoris, Regiorum exercituum Medici primarii etc. Observationes de cognoscendis et curandis morbis, praesertim acutis. Regiomonti et Lipsiae, sumptibus Viduae Woltersdorffii, 1762. 8. pl. 19.

Quindecim sectionibus, ut synoptica tabula in fronte libelli docet, observationes hae comprehenduntur, in quarum 1) Cl. Auctor agit de statu corporis humani sano et aegroti, 2) de febribus in genere, 3) de febribus continuis, 4) de febribus intermittentibus et continuis remittentibus, 5) de febribus continuis remittentibus in genere, et in specie de veterum quotidiana continua, seu catarrhali benigna recentiorum, 6) de febribus catarrhalibus malignis, cum vel sine exanthematibus, 7) de febribus acutis inflammatoriis, 8) de tabe seu phthysi pulmonali, reliquisque febribus lentis hecticis, 9) de hepatitide et ictero, 10) de nephritide et calculosis affectibus, 11) de ventriculi inflammatione, 12) de intestinorum inflammatione et dysenteriiis variis, 13) de dysenteria epidemica, 14) de apoplexia, 15) de paralyfi.

In sectione itaque prima *statum corporis humani sanum et aegrotum* considerans Noster, vi fibrarum contractili progressum motuum vitalium, aequae ac naturalium, maxima ex parte tribuit, fluidorum vero

ro motum, causae suae proportionalem, quascun-
que corporis nostri functiones actionesque perfec-
re, atque tunc quidem perfectae sanitatis ideam si-
stere statuit, contrarium autem euenire existimat, si
motus iste impedimenta offenderit. Morborum
causas aer, alimenta, motus musculorum, vigiliae et
animi pathemata subministrant. Has breuiter Cl.
Auctor percurrit, et ad signa diagnostica et progno-
stica transit, e quibus primum pulsum et respiratio-
nem, dein lotium, sudorem, tandemque sanguinem
examinat, de cuius pellicula albida tenacique nimis
forte generaliter adserit, quod veram semper infla-
matoriam febrem denotet, siquidem aliquando vel si-
nissimi caeteroquin hominis sanguinem crusta talis
contegit, quae in aliorum vera inflammatoria febre
decumbentium cruore interdum omnino deside-
ratur.

P. 45. Sequuntur febres, quarum pathognomonicum
signum celeritas pulsus, functionis cuiusdam laesio-
iuncta, constituit. Causam, quae efficit, vt per va-
rios accessus intermittens febris recurat, in eo No-
ster ponit, quod materia vasa capillaria arteriosa ob-
struens, primo paroxysmo soluta, ex his quidem in
venosa propellatur, neque tamen e corpore elimina-
tur, sed circa venarum latera lente protrudatur, vi-
que dum in maioribus venarum ramis collecta ad
cor, et ex hoc in minima iterum arteriosa ducatur,
et haec obstruendo nouum denuo febris accessum

P. 53. producat. Causam febris proximam circuitus san-
guinis impeditus cum functionis alicuius partis de-
bilitate aut laesione sistit. *Ephemera* neutiquam a
materiali febrium causa, in sanguine aut solidis par-
tibus haerente, sed a solo sanguinis circuitu aucto
febrili aemulo, a vitio inprimis sex rerum non na-
turalium orto proficiscitur. *Synochus simplex* prae-
ter regimen conueniens, diluentia et refrigerantia

terdum etiam venae sectionem atque purgantia
considerat, *putris* autem, cui putredinis denomina-
tionem minime conuenire Cl. Auctor autumat, si
ethoricus aeger est, phlebotomiam, post ea vero
decocta farinacea acido citri saturata, nitrosa, acida
cineraria et camphorata exposcit. *Ardentis febris*
rationem purgantia antiphlogistica, venae sectio-
nis, decocta farinacea acidulata, nitrosa absorbenti-
bus iuncta, et clysmata cum crebriori aeris renoua-
tione absoluunt. Succedunt *intermittentes*; quarum
quae quotidie recurrit, salibus mediis, et ama-
ris Cl. Auctor profligat, quae et in tertianis plerum-
que adeo egregium effectum exeruisse fatetur, vt
nisi in debilioribus aegris senibusque ad peruuiam
corticem confugere cogeretur, quem vero in
tertiana, praemissis resoluentibus euacuantibusque,
omni omnino vlus esse, iure contendit, opiata vero
maxime fugienda esse existimat, siquidem ab eorum
in accessu paroxysmi adsumptione ipse bis fu-
ram phrenitidem obseruauit.

Febres continuas remittentes, vtpote quotidianam, p.104.
tertianam et quartanam continuas, ex intermittente
continente febre mixtas breuius examinat, et ad
malignam transit, lenioribus euacuantibus,
acidis aliisque antiseptica virtute pollentibus,
etiam, si opus fuerit, venae sectione subigen-
tam. In *variolarum* pertractatione primum se fuisse p.134.
oboritur, qui Parisiis harum insitionem tentauerit,
post illud tempus plura felici cum successu expe-
rimenta fecerit. *Morbillis* venae sectionem, clysmata,
diluentia acidulata, tandemque leniora in fine morbi
opponit, in reliquis autem febribus exan-
thematicis, diluentia et aperientia acidulata cum in-
terpositis absorbentibus commendat. *Febres acu-* p.158.
inflammatorias, phrenitidem scilicet, anginam in-
flammatariam, peripneumoniam et pleuritidem,
Tom. XII. Pars III. E e ipsam-

ipsamque peripneumoniam notham solito modo tractat, et ad *tabem* seu *phthisin pulmonalem* reliqua *que febres lentas hecticas* descendit. In priori haec cum dupla aquae *sesterianae* parte remixtum, reliqua *palmam* praeripit, in his vero praeter regimen *vinum* debitum succi plantarum recentium et extracta

p. 219. *ra* cum ptisanis acidulatis conueniunt. Sequuntur *hepatitis* et *icterus*, quorum illa, si ex causa quodam, inflammationem excitante, nata fuerit, antiphlogisticis dissipanda, hic autem remediis *suppurantibus*, gummi ferulaceis, salibus mediis, extractis amaribus et laxantibus profligandus est. In *aspiratione* inflammatoria venae sectiones, nitrosa, ptisanae demulcentes, emulsiones et clysmata Noster fuit, qui in calculi curatione, cum dissolutiones calculorum cum remedio illo alcalino caustico aequa, cum aqua calcis tentatae speratum effectum plerumque non edant, lithotomiam methodo Cl. MORAN administratam, ceu vnicum auxilium commendat.

Ventriculi inflammatio post acriora venena ingens imminens, largam olei oliuarum aut alius cuiuslibet pinguedinis copiam postulat, formata vero venae sectiones, demulcentia liquida acidiuscula et clysmata emollientia desiderat, quae pariter optimae p. 253. praestant auxilium, vbi intestina inflammatio occupat, imprimis si fomentationes emollientes toti simul abdomini tunc superhabeantur. In colica quem in filiulae bimestris ilei portione ipse Noster detexit, methodus illa, vbi globuli metallici, magna mercurii viui quantitas intruduntur, obusum, quin, qui aliquando abhinc oritur, lethalem effectum, vel prorsus non, vel in eo modo causatur, prae nullo anceps praestat remedium, tentanda. In *dysenteria* per tres aut quatuor dies, et quae tormina urgent, ipecacuanha exhibenda, deinde bus autem aegris rhabarbarum propinandum.

adstringentia et roborantia vero non, nisi torminibus
 minutis et febre sedata, conueniunt, vbi cum le-
 moribus etiam anodynis commisceri possunt. Opiata
 et ac adstringentia et carminatiua calidiora, ab
 morbo adhibita, plus semper nocent, quam iu-
 unt, ideoque nunquam adsumenda sunt.

In *apoplexia* pulsus et respiratio subsistunt, quo-
 tem cor neruos suos ab intercostali accipit, hic au-
 tem, ex opinione Cl. Auctoris, spinalis medullae so-
 lis est, ideoque cordis motum per aliquod adhuc
 tempus sustentare potest. Praeter ea etiam cordis
 villae, neruoso fluido animatae, omni cum cere-
 bro nexu sublato, oscillationem suam retinent, et
 cordis motum, docentibus id plurium clarissimo-
 rum virorum obseruationibus, per maius minusue
 temporis interuallum conseruant, licet nulli omni-
 ni amplius spiritus a cerebro ac cerebello ad
 eum amendantur. In curatione eo enitendum, vt
 omnis generis euacuantibus humorum ad caput af-
 fectus reprimatur, extrema immobilia aut frictioni-
 bus aut acrioribus synapismis et vesicatoriis irriten-
 tur, os crebrius stimulantibus decoctis colluatur,
 membrorum debiliū elater deperditus neruinis de-
 ber optime restitueretur.

Paralyser ab internis causis natae, pro proxima
 causa neruorum obstructions agnoscunt, indeque,
 eas resolueri ipsas possunt, desiderant. Ex medi-
 camentis pro hoc scopo interne sumendis sequentem
 curationem optime profuisse adserit: rec. tinctur. an-
 timon. tartarif. vel tinctur. sal. tartar. dr. vj. spirit.
 cerv. rectific. dr. iij. ess. succin. ambr. et pim-
 pinnell. alb. ana dr. ij. M. D. ad guttas 60 vel 70. bis
 ter per diem cum haustulo aquae communis.
 Inter cubitum pillulas resoluentes ex panacea mer-
 curiali, sulphure antimonii aurato vltimae praeci-
 pitationis et extracto resinoso radices pimpinellae

albae commixtas commendat. Experimenta electa
effectus desideratos Berolini neutiquam ex
adferit.

VI.

IOH. BAPT. MORGAGNI P.P.P.P. Opus
miscellanea, quorum non pauca nunc
mum prodeunt, tres in partes diuisa.
netiis, ex typographia Remondiniana, 17
fol. P. I. pagg. 120. c. effig. Auctoris P.
pag. 75. P. III. p. 84.

Qui ob praeclara de re anatomica edita et
mis anatomicis probata scripta, *aduersum*
mirum anatomica et epistolas anatomicas, tantum
secutus est laudem et nominis gloriam, ut neque
gisse ea. neque nosse, dedecori habeatur et non
tiro anatomicus iudicetur; qui ob egregias de
tome practica editas et magno iudicio de *seculis*
caussis morborum conscriptas *obseruationes* nuper
a nobis laudatus fuit; qui denique eleganti scrib
ratione, diligentia et perspicuitate, qua in emen
dis A. C. CELSO et SERENO SAMONICO ver
est, aliisque ad antiquitates et artem criticam pa
nentibus scriptis adeo inclaruit Cl. MORGAGNI
ut princeps inter celeberrimos in arte critica
locus habeatur, eius opuscula miscellanea, nunc
iam edita, quum ad manus nostras venerint, quae
quae a nobis commemorentur, visa sunt. Hoc
interim ampliori supersedere possumus recitari
cum magna pars, vel olim seorsim, imo aliquoties
iam impressa sit, vel cum aliis scriptis iunctim
inueniatur, quare summam hic tantum indic
sufficiat, quo perspiciant Lectores, quatenus
contineantur, et quae noua accesserint.

*) vid. Commentar. nostr. Vol. XI. P. IV. p. 677.

Parti I itaque inest: 1.) *Orat. sistens nouam institutionum medicarum.* 2.) *De via atque ordine in tradenda publice medicina et anatome seruat* nihil ad ANT. LARBER a. 1761 scripta. Cl. MORGO, octogesimo aetatis suae anno epistolam scribenti, septies et quadragesies quotannis anatomicos in theatro sermones habuisse, contigit feliciter anatomicis adeo rara. 3.) *Quaedam (XXIV) medicarum praelectionum prooemia.* 4.) *De anatomia EUSTACHII tabulis epistola* ad IO. MAR. LANGIUM. 5.) *De glandulis epist.* ad PETR. ANT. SCHLOTTUM. 6.) *De lacrymalibus ductibus et obstructione epist.* ad DOMINIC. ANELIUM. 7.) *De lumbricis epist.* ad ANT. VALLISNIERIUM. 8.) *Epist.* ad LUC. SCHROECKIUM, binas observationes, alteram *de acu intra vesicam intrusa, de excreta membranae adiposae alteram, complectens.* 9.) *De calculis felleis epist.* ad eundem. 10.) *De venarum varicibus epist.* ad ANT. COCCHIUM. 11.) *De calculis a Fr. IACOBO BEAULIEU Patavii factis et de casu Corneliae Bandiae Epist.* ad SALVAT. MORAND. 12.) *in locum VITRUVII (Libr. I. 6.) medicum Epist.* ad IO. POLENUM. 13.) *De iis, quae a VALSALVA in Bononiens. academia instituti experimentorum recitata fuerant, Epist.* ad FRANC. MAR. SCHLOTTUM. 14.) *Experimenta circa aquam calcis.* 15.) *Responsum medico legale circa obstetricum iudicium de mulieris virginitate.* Quaestio fuit, sitne certum admodum obstetricum iudicium de virginitate seminae, cuius naturalia recognouerint vel post balnei aquae calidae? Adductis sententiis praestantissimorum scriptorum, qui statuerunt, nullas certas virginitatis notas, illamque a peritissimis medicis non posse agnosci, multo minus ab obstetricis, insimul probat, praecipua illa duo laudata signa, quae ab angustia ad orificium vaginae et a

p. 37.

membrana, hymenem quam dicunt, delumina
saepius fallacia esse. Causae, ob quas fallacia
prehenduntur, sunt aut ab arte, aut a morbo, aut
natura. Quorum singula genera postquam ex
illustravit, ratione et observationibus confirmat,
posse a medicis virginitatem, ne per haec duo
cipua signa cognosci, ex quo simul alterum
multo minus id fieri posse ab obstetricibus, vel
vsum balnei aquae calidae. 16.) *Super semina
tendi impotentia Responsum medico- legale alterum.
Responsum medico legale tertium, an post septem
ceptione menses infans nasci possit vitalis et perfici.*
Cui rei neque rationem neque experientiam ob
respondit.

Sequuntur in A. CORN. CELSUM et Q. SAMONICUM *Epistolae* X. ad IO. HAPT. VULPIUM
scriptae. Harum tres priores in CELSUM et
in SERENUM, in quibus de utriusque Auctoris
riis editionibus, libris manuscriptis et commen
ribus agitur, anno 1721. iam scriptae et scorum
tae, itemque Hag. Comit. 1724. reculae, nunc
nuo iterum impressae sunt; addidit iis vero quibus
alias in CELSUM, itidemque alteram in SERENUM
epistolas, pari doctrina et ingenio exaratas, anno
mum 1749 et 1750 scriptas, quae impressae
mum inveniuntur in noua A. C. CELSI et Q. SAMONICI
editione, quae Patauii 1750 tomis II. p
prodiit. Ordinem in prioribus epistolis seruatum
his retinuit, ita, vt primum, postquam reprehensi
nes nonnullas a SCHULZIO aliisque doctis
sibi et Cl. VULPIO factas depulit, de CELSO
nonnulla, deinde de his eius libris plura addidit,
ostendat, se non in verba LINDENII aut ALM
VEENII iurasse, sed antiquos potius codices, ubi
ratione consentiant, contulisse: in vltima tandem
CELSUM epistola iudicium suum ad annotationem

riorum in CELSUM & CL. VULPIO sibi missas addit.
in decima seu ultima, quae est in SERENUM altera,
ad obiectiones nonnullas ipsi a BURMANNO factas
respondet, nonnullosque dendo adducit locos, de
quibus aliter, quam proposuerat BURMANNUS, sen-
sit CL. MORGAGNUS.

In parte II continentur: 1.) *De PROSPERO AL-*
VARO Epistolae II ad HIERON. DAV. GAUBIUM.
2.) *De PHILOGO Rauennate et de ANGELO Bo-*
gino Epist. ad IO. ASTRUC. 3.) De vita et scriptis
DOMINIC. GUILIELMINI commentariolus. 4.) De
scriptis ANTON. MAR. VARSALVAE commen-
tariolus. 5.) De genere mortis Cleopatrae Epist. II.
ad IO. MAR. LANCISIUM. Verisimile esse conset,
ipsius morfu Cleopatram periisse, cum psylli, testi-
bus SUTTONIO et DIONE, ei admoti sint. 6.) De
ordinario FRONTINI consulatu Epist. II. prior ad IO.
POLENUM, ad PETR. PLUVENIUM altera. 7.) De
modum librorum M. VARRONIS particula, ut legitur
in veteri codice Epist. ad IO. POLENUM. 8.) In vi-
taurial locum, ad tempus, quo is scripsit, attinentem,
in alterum veteris auctoris compendii architecturae
Epist. ad eundem. 9.) Laudationes (IV.) habitae olim,
cum Gymnasiarchas aliosue Doctoris insignibus ex-
ornaret. 10.) In scriptores rei rusticae Epist. IV. prior
ad IAC. FACCIOLATUM, tres posteriores ad IUL.
CONTEDERAM scriptae. In prioribus binis suam de
pluribus COLUMELLAE, de quibusdam PALLADII
nonnullisque VARRONIS locis sententiam et expli-
cationem exponit, in ultimis binis COLUMELLAM
et FL. VEGETIUM inter se confert, alterumque ex
altero emendare tentat, suasque denique emenda-
ones in VEGETIUM tradit.

Pars III. complectitur Epistolas XIV historico
criticas, ad varios scriptas, nunc primum prodeuntes.
Similiae dicuntur non modo, quia pleraeque olim

scriptae fuerant in Aemilia, sed et quia omnes ad antiquitates et geographiam partis non modicae illius provinciae attinent.

Hoc loco non reticendum est, omnia Cl. MAGNI scripta Venetiis in typographia Remondiniana 1763 in folio recusa et in V volumina praefixa simul titulo vniuersali: *Operum omnium* esse diuisa: cuius nouae editionis particulam sistunt opuscula nunc a nobis indicata.

VII.

Chemischer Versuch des Nieder Oesterreichischen Baadner Baades, dessen sowohl innerlich - als äußerlichen Wirkung, und durch Misbrauch desselben ohnsehlbar folgenden Schaden; nebst einem neu erfundenen und sehr nützlichen mineralischen Salze. Verfasst von FRANCISCO XAVIERIO DE MARE, Ph. ac Medic. Doctore N. Oe. Landschaftsphysico. Wien, gedruckt bey Johann Thomas Trattnern 1763. 8vo. pl. 1.

i. e.

Tentamen chemicum thermarum Badensium in Austria inferiori sitarum, in quo agitur de earum virtute interna ac externa; atque de noxis, quae earum abusum sequuntur; nec non de sale quodam minerali nuper inuento et valde vtili. Auctore FRANCISCO XAVERIO DE MARE.

Thermae Austriacae Badenses multis abhinc temporibus iam notae fuere: harum tamen thermarum examine physico et medico huc vsque carui-
p. 9. mus. Praeter ea enim, quae Cl. DIETMANN in

Diff.

Diff. inaugur. 1732 habita, de thermis hisce protulit, nihil, ad nostram saltem cognitionem venit. Laudem igitur meretur Cl. DE MARE, quod nobis has thermas notiores facere voluerit: licet non negandum sit, nos exactiorem ac pleniorē descriptionem harum thermarum adhuc expectare. In omnibus enim, quae scire cupiuimus, nobis non satisfecit Noster. Dolendum quoque, quod germanicam linguam non satis calluerit, quo factum est, ut sensum aliquando assequi non possemus.

Totum opusculum tribus capitibus absolvitur. p. 10.

Primum agit de *salibus*. Quatuor species salium, qui in vicinia thermarum *Badensium* effloruere, animadvertit atque collegit Cl. Auctor, eorumque examen instituit. *Prima* species ad latera montium, apud introitum ad fontis originem, reperitur, et ad meliorum salium naturam inclinare videtur, licet ob paucam copiam, quam adeptus est, nihil certi determinare ausus sit. *Altera* ad murorum et fornicis, qui ad fontem ducunt, parietes observatur, et ad mare accedit. *Tertia* species in pavimento camerae, tempore veris, autumni et hyemis, copiose efflorescit, et instituto examine chemico, salem, mirabili GLAUBERI similem, praebuit. *Quarta* species ad originem ipsam maioribus frustulis colligitur.

p. 18.

Hanc, quum in examine, modo cum acidis, modo cum alcalinis efferbuerit, cuius apparitionis rationem nos in aliis, quam Cl. Auctor, caussis quaerimus, ad salem falsum refert. Hoc capite, licet de *salibus* tantum inscribatur, de sulphure, quod partim in *Reservatorio thermarum Mariae Theresiae*, partim in balneis ducalibus et *St. Antonii* inuenitur, quaedam adiicit, simulque experimentis probat, massam collectam, et pro sulphure habitam, verum continere sulphur. In huius residuo ope magnetis ferri vestigia detexit: quum vero multis particulis terreis

p. 23.

irretitum sit, terram imperfectam martialem cognominare maluit.

- p. 28. Caput *secundum* de aqua thermali insignitur. Postquam Cl. Auctor nomina balnearum recensuit, et de nuper exstructo stillicidio, quod balneum *Mariae Theresiae* nominatur, rationem reddidit, de vapore sulphureo, quem thermae spargunt, mentionem facit, simulque refert. hisce vaporibus colorem aurum augeri, argentum vero nigrescere, margaritas autem albidiores reddi. Gradum caloris modo dictorum balnearum examinat, eumque in origine 98 gradus reperit, vbi dolendum, quod thermometer suum non cum alio noto, e. g. *Fahrenheitiano*, vel *Reaumuriano*, vel alio comparauerit. Aquam thermalem nunc decoxit, massamque terream sale mixtam in fine
- p. 37. accepit, quae, quod colorem et copiam attinet, pro diuersis balneis etiam diuersa fuit. Factis dein viriis cum aqua experimentis, ex illis tandem Cl. Auctor
- p. 43. concludit, in thermis hisce contineri, 1. crama, ut ait, sulphureum, 2. partes vitriolicas, 3. terram martialem, 4. terram alcalinam salis communis. Ex partibus autem vitriolicis no. 1 et ex terra alcalina salis communis no. 4. salem mirabilem componi auctumat, qui etiam inter experiendum se vario modo prodit.
- p. 51. Sequitur nunc caput *tertium*, quod agit de usu et abusu harum thermarum, nec non de cautionibus in curatione sumendis. Vocantur autem hae thermae in usum tam externum, quam internum. Si interne sumuntur, aquam ob varias rationes lacte misceri iubet Cl. Auctor, licet aliis, qui lactis usum
- p. 58. ferre non possunt, et sine lacte suadeat. Plurimum tamen hae thermae externe in balneis adhibentur, vbi certe magnam adferunt utilitatem, singularemque exhibent virtutem.
- p. 62. Transit Cl. Auctor ad modum et rationem, quibus balnea in usum vocanda sunt. *Varia* hic occurrunt,

runt, quae ad balneandi tempus ac ordinem, deinde ad numerum balneorum et ad dietam, in usu balneorum obseruandam, pertinent. Hac occasione iure taxat Cl. Auctor consuetudinem, qua multi statim post prandium balnea ingrediuntur; vel nimis diu in illis morantur; vel bis in die eis vtuntur, quum semel praesertim his, qui debiles sunt, sufficiat. Quae ad dietam attinent, communia satisque nota sunt: quae autem in modo balneis vtendi monent Cl. Auctor, omnem attentionem merentur. Hic p. 69. merito reprehendit eos, qui ex praeconcepta quadam opinione, vt sulphur scilicet, vti sibi fingunt, rursus abluant, post usum thermarum balneis domesticis, ex aqua fluuiatili paratis, vtuntur, et partes solidas horum usu rursus laxant, quas ante usu thermarum, quibus vini stringendi attribuit, roborarunt.

Adiicit tandem Cl. Auctor morbos, quibus p. 75. thermae *Badenses* medentur, in quorum numero praecipui sunt ea mala et molestiae, quae vulneratis restant, ac curatu plerumque difficilia sunt, et usu harum thermarum externo certe, si vnquam fieri potest, curantur, vel saltem leuantur: in cuius rei testimonium multi adducuntur milites, vltimo bello vulnerati, et his thermis rursus sanati.

VIII.

Medical Observations and Inquiries. By a Society of Physicians in London Vol. II. London printed for William Johnston, MDCCLXII. 8. mai. alph. I. pl. 6. tab. aen. 4.

h. e.

Observationes et disquisitiones medicae a societate medicorum Londinensium editae Vol. II.

Voluminis primi editio altera et correctæ iam anno quinquagesimo octauo prodiit *) nunc secundi voluminis **) summam cum Lectoribus nostris communicamus. Hoc certe citius prodiiisset, nisi mors praestantissimi socii Cl. CLEPHANE accidisset, et eius observationes subduxisset. In hoc autem volumine multa de mercurii sublimati viribus annotantur, de cicuta vero nihil dictum est, quoniam eius effectus a societate nec laudari nec negari poterant, sed continuatis tentaminibus aut vnum aut alterum demum euincendum sit. Sequentia vero exponuntur.

- p. I.** I.) Epistola Cl. IOH. TRAVIS ad Cl. IOH. FOTHERGILL, *qua ostenditur, vasorum cupreorum vsum in nauibus non ultimam scorbuti nautarum causam esse.* ***) Cl. Auctor ab initio monet, Cl. LIND minus recte asseruisse, HIPPOCRATEM et veteres medicos hunc morbum non cognouisse, cum ab ARETAEO causæ in paludosis locis, aquis salinis et putridis posita, et
- p. 4.** symptomata descripta fuerint. Ostendit itaque, quam-

*) vid. Comment. nostr. Vol. VIII. Part. II. p. 292.

**) Quod etiam, ut prius, in germanicam translatum linguam, iam anno 1764. prodiit. *Mediciniſche Bemerkungen und Untersuchungen einer Gesellschaft von Aerzten in London. Zweyter Band. Altenburg 8.*

***) Lecta die 31. Oct. 1757.

quolibet acrimoniam, aut in corpore natam, aut in illud introductam, si naturalem sanguinis et humorum crasin et densitatem dissolvit, causam scorbuti esse. In epidemico igitur hoc morbo producendo causas varias vel sigillatim vel coniunctim, ut in vario gradu concurrunt, recenset, quae ideo attendendae sunt. Victus corruptus in nauibus, aer humidus et putridus, defectus exercitationis cet. ut causae indicatae fuerunt; ostenditur tamen, his causis absentibus, et vere per machinas correcto, hunc morbum exstitisse. Omnem igitur rem, quae sanguinem et humores veni instar dissolvit, in causis scorbuti simul recenseri debere, ex abusu mercurialium medicamento- rum sine regimine accurato adhibitorum declarat, inde enim anima foetida; gingivae fungosae, dentes vacillantes, salivae fluxus, dolores ventris, dysenteriae et haemorrhagiae ut consueta scorbuti sympto- mata oriuntur.

Cum itaque mineralia venena simili resolutoria p. 10.
vi in sanguinem et humores agant, aerugini eundem effectum adscribit. In cupreis vasis, stanno non obductis, cibi in regiis nauibus coquuntur, coctura itaque ipsa, inprimis salinis partibus simul admixtis cuprum solvitur, et viride aeris cibis admiscetur, quod eo magis noxium est, si in vasis impuris simul efflorescit, et ideo maiori copia cibis iungitur. Li- cet itaque non semper in tanta copia admisceatur, ut vomitus ciere possit, successiue tamen ad massam humorum ducitur et scorbuti causa est. Hoc qui- dem ex eo quoque patet, quod in iis nauibus, ubi ferrea vasa ad coquendos cibos adhibentur, scorbu- tus non adeo observatur.

2.) *Relatio de emphysemate* Auctore GUILIEL- P. 12.
MO HUNTER *). Vir quidam, gracili corporis habitu

*) Lecta d. 31. Oct. 1757.

habitu praeditus, die 13. Iulii 1754 de equo lapsus et postea tractus, in latere sinistro ita percussus erat, vt non solum de magno dolore conquereretur, sed etiam difficulter respiraret. Venaesectio protinus instituebatur; cum autem simul in loco doloris tumor oriretur, de sanguine effuso quidem cogitabat medicus, examine tamen accuratiore instituto, fridorem aeris in contextu celluloso, vt emphysematis signum, percipiebat, et pleuram et pulmonem a fracta costa laesa fuisse concludebat. Linteis itaque complicatis aceto vini imbutis, fasciis adstrictis, et venaesectioe repetita morbum coercere tentabat. Sed die sequenti tumor emphysematicus adeo increuerat, vt totum corpus tympani instar distentum et respiratio difficillima sinistram euentum praedicerent. Versus vesperam demum Cl. Auctor accedens, et colere et insigne tumoris augmentum et difficilem respirationem obseruabat, et non tantum palpebras, sed alia quoque loca ita tumida inueniebat, vt cutis ad duorum vel trium pollicum distantiam a musculis et ossibus subiectis remota, scrotum vero et penis ultra modum distenta essent. Cutis itaque, quae rupturae proxima erat, percussa sonum tympani edebat. Pedes et manus non adeo intumuerant, et licet internae partes circa linguam et fauces tumidae essent, idem tamen circa sphincterem ani non obseruabatur.

Fractura costae non detegi poterat, color tamen cutis proxime ad vltimas duas costas non nihil mutatus erat. Incisio itaque in cutem sub scapula pollicis longitudine infligebatur, qua facta aer non tantum cum strepitu profusiebat, sed vndique manibus versus vulnus pressus sensim paulatimque exprimebatur, et ipse aeger leuamen sentiens idem praestare tentabat. Alia postea incisio super musculum pectoralem, alia in scroto efficiebatur, et tumore, quant-

tum fieri poterat, discusso, lintea complicata spiritu
et aceto vini imbuta, et fasciae constringentes appli-
cabantur, et, vulneribus apertis relictis, amici aegri
de nocte frictiones continuabant. Tertia die respi-
ratione iterum difficiliore reddita, venae sectio larga
instituebatur, symptomata quidem tunc successiue
remanebant, cum tamen sputatio phlegmatis
viscida et sanguinolenti declararet, malum ex fracta
costa et pulmone inde laeso ortum traxisse, praeter
emulsiões pectorales cum nitro venae sectiones ali-
quoties repetitae ita iuuabant aegrum, vt breui post
sanitatem pristinam recuperaret.

Hac data occasione Cl. HUNTER animaduersione p. 26.
nonnullas de *cellulari contextu et eius morbis* sub-
iungit. Membrana cellularis vt basis minus orga-
nica partium organicarum consideratur, affirmat ta-
men Noster, minus organicas partes corporis non
aspici posse, omnesque minimas membranulas
vasculares esse. Licet igitur in productione con-
cretionum minimarum mucus minus organicus pri-
mum stratum faciat, in hoc tamen noua vascula pro-
pullulant.

Cellularis autem substantia in reticularem et adi- p. 29.
posam distingui potest, in nonnullis locis v. c. in
scroto, pene et palpebris reticularis tantum est, in
aliis, vbi pinguedo conspicitur, adiposa accedit,
Reticularis igitur fabrica, quatenus partes coniungit
et molliter habet, eiusque differentia in variis locis,
et pro differentia aetatum mutata, fusius hic con-
sideratur. Vbi vero pinguedo in corpore deprehen- p. 33.
ditur, ibi peculiaris aliqua organisatio seu apparatus
glandularis reticulari fabricae iungitur, scilicet vesti-
culae ad suscipiendum oleum aptae, et vasa adiposa,
quae oleosum succum secernunt. Vti itaque medulla
ossium a reticulari ossium fabrica distincta est, sic
etiam

etiam loculi adiposi a reticulari opere in corpore disperso distingui possunt. Hanc sententiam Nostrum multis modis probare annitur, et anasarcae et emphysematis sedem magis in reticulari, quam adiposo opere deprehendi ostendit. In hydropicis, ubi omnis fere pinguedo exhausta est, adiposum opus magis carnosum vel ligamentosum, quam reticulare apparet, aquae effusae quoque pondere suo descendunt, pinguedo non aequae, ita v. c. nates pinguedine repletae diu pressae situm tamen adipis non mutant. Ex his et aliis observationibus concludit Cl. Auctor, oleum cellularis membranae in peculiaribus vesiculis detineri, anasarcam autem et oedemata tantum in reticulari parte contextus cellulosi.

- P. 37. Mittimus multa, quae de anasarca, ascite, et hydrope saccato, inprimis ovarii, fusius hic proponuntur, alia enim de effectu vesicatoriorum in anasarca silentio praetermittenda non sunt. Remota cuticula et corpore mucoso, quae exsiccationem cutis et contextus cellulosi in statu sano impediunt, immediate exsudat aqua, et idem praestat, ac scarificatio, dummodo in loco deeliui applicata sint, inde enim non tantum materiam perspirabilem et sudorem, per orificia vasorum, sed et aquosam partem per interstitia eorundem, tanquam per filtrum derivat. Hac data occasione, Cl. Auctor vasa perspirationis in parte integumentorum plantae pedis descriptione et icone illustrare annitur, subducta enim cuticula cum corpore mucoso a cute, teneriora filamenta in angulo interstitii extensa deprehendit, et idem demonstrari posse asserit, si cuticula vel aqua feruida vel putrefactione separata fuerit *).

*) Vidimus et nos talia filamenta in cuticulae praeparatione, quae nexum corporis mucosi inter cuticulam et cutim declarant, sed tantum in partibus putredine resolutis, in cuticula enim liquoribus feruidis separata, corpus mucosum magis cogitur, et extensionem in filamenta non permittit.

Sedes ab
et recte.
vel ubi
formant
inflammata
inflammata
non ade
destru
afflu
varia d
afflu
Alterum
iones su
destrue
tanis, sed
modi
accede
eorum t
p
Tande
edit Nostr
poribus
aphaceli
physematis
nem perti
centia ap
Cl. Viri
Scient. Par
net, Cl. L
Cl. m r v
nam tam

3) C
anti. N
thodo ab
venereis
Tom. 2

Sedes abcessuum in contextu cellulari quaeri- p. 54.
et recte. Pus tamen duplicis generis esse vide-
tur, vel vbi solida simul destruuntur et verum absces-
sum formant, vel vbi in interna superficie cavitatum
inflammata exsudat, ideoque a Cl. Auctore exsuda-
toria inflammatoria dicitur. De abscessibus veris mo-
do non adeo copiosa vasa in iis destrui, nisi ad vlce-
rum destructionem deueniant, humores tamen co-
piosius affluere et partes distendere, qua data occa-
sione varia de genesi, progressu et ratione aperiendi
abscessus affert.

Alterum puris genus in cavitatibus post inflam- p. 61.
mationes superficiales exsudat, et tenuius est, nec
tam destruens. Hoc non tantum in cavitatibus in-
ternis, sed ex viis aereis, vagina vteri, vrethra cet.
simi modo exsudat, immo in vulneribus ad sanatio-
nem accedentibus ex vasis propullulat, minime vero
ex eorum tunicis, sed potius ex orificiis vt serum in-
cavitatum propullulare, monet.

Tandem ad emphysematis considerationem ac- p. 63.
cedit Noster. Hoc vt in mortuis, sic etiam in viu-
is corporibus putrefactione producitur et gangraenae
et phaceli progressum indicat. Sed alia caussa em-
physematis est in vulneribus partium ad respiratio-
nem pertinentium, vt ex historia morbi supra re-
censita apparet, diiudicat itaque modeste ea, quae
Cl. Viri LITRE et MERY in Comment. Acad.
Scient. Paris. 1713. proposuerunt, et inprimis mo-
net, Cl. LITRE de incidenda cute nihil proposuisse,
Cl. MERY vero illam vt noxiam damnasse, contra-
rium tamen ex curatione supra descripta apparere.

3) Continuatae obseruationes de vsu mercurii subli- p. 70.
mati. Non sine fructu mercurium sublimatum me-
thodo ab Ill. VAN SWIETEN proposita in morbis
venereis adhibitum fuisse, in prima parte harum ob-
Tom. XII. Pars III. F f serua-

seruationum notatum legimus *), nunc addunt epistolae chirurgorum, MILLER, GORDON ROYD, ex quibus apparet, continuatas obseruationes prioribus non contradicere. Ad triginta duas vias spiritus frumenti, non sedecim, quae vera dos est, sed viginti grana mercurii sublimati addiderunt, quod vero augmentum non impleuit expectationem, ut itaque dosi potius medicamenti quam proportionis augeri possit. Suadent omnes accuratum dietae regimen, inprimis fugam refrigerii. Melius agit per vias urinae et sudoris vias, non adeo per deiectiones aluinae, quod si vero hae oboriantur, tamen, intermissione medicamenti vsu, cessant. Hyeme dosin vnius tantae cochlearis, mane et vesperi. exhibuerunt, aestate duplicem dosin ferre potuerunt aegri.

P. 88. 4) Epistola Cl. ALEXANDRI RUSSEL de curatione luis venereae mercurii sublimati solutione praefusa. Ocho curationis exempla adducit, consueta dosi vsus est, interdum quoque aucta, et hyeme aegris vsum aeris liberioris permisit, excepto tempore nocturno: salua nunquam mota fuit, per sudores et urinam egit, deiectiones aluinae nunquam molestae fuerunt. Licet in omnibus ferme post septimum diem symptomata remiserint, vsum tamen vltcrius continuauit.

P. 99. 5) Epistola Cl. TRAVIS ad Cl. FOTHERGILL de luxatione femoris **). Caput ad foramen ouale antrorsum et deorsum secesserat, describit igitur enchireses in eo reducendo adhibitas, et curationem ex voto cessisse enarrat.

6 Duas

*) vid. Comment. nostr. Vol. VIII. Part. II. p. 318.

**) lecta d. 6. Martii 1758.

6) *Duae relationes de morbis singularibus* a Cl. p. 107.

JOHNSTONE Cl. FOTHERGILL communica-
 *) Vir sexaginta annorum ardore ventriculi, de-
 lectu appetitus, et aliis cum his coniunctis sympto-
 mibus excruciabatur, variis medicamentis frustra
 curatus, macie confectus octavo mense moriebatur,
 praeter angustiam pylori et coalitum cum hepate,
 quod abscessus orti fuerant, inflammatio duodeni
 et pancreas scirrhosum ut praecipuae causae morbi
 mortis allegantur.

Puer decem annorum, a secundo aetatis anno p. 115.

epileptis motibus agitatus, variis medicamentis as-
 curatus nec curari, nec causa morbi detegi poterat,
 venesectiones aliquoties institutas paroxysmi
 graviores inuadebant aegrum, tandem paroxysmis
 quibusdam proxime se excipientibus obortis, in
 ultimo quasi suffocatus periit. Praeter alia in cada-
 vere reperta, non adeo notatu digna, vncia vna semis
 aquae in ventriculis cerebri et hydatis paulo maior
 in plexu choroideo reperiiebatur. Cl. Auctor vero
 reliquis notauit, venam cauiam et cor dextrum,
 non sinus durae matris sanguine destitutos, cor
 sinistrum et aortam, nec non vasa arteriosa piae ma-
 tris sanguine turgida inuenta fuisse, et hanc san-
 guinis collectionem, in aliis mortuis non deprehen-
 sum, in insultu epileptico adesse concludere videtur.

7) *Effectum vomitus, qui post operationem paracen-* p. 121.

descript Cl. SAMUEL PYE**). Aquas
 nimis viscidas, et amplissima cannula cum acu tri-
 quetra applicata non subduci posse, sed turundas ex
 spongia interdum ad ampliandum orificium appli-
 cari debere, Cl. Auctor monet; idem in muliere tri-
 ginta sex annorum accidisse narrat, quae tamen vo-
 mitu

F f 2

*) lect. d. 20 Martii 1758.

**) lecta eodem die.

mitu, ex accidentalibus causis postea aborto, magnam viscidae aquae copiam et vomitu reiecit et ex vulnere expressit, sanata tamen non fuit, sed post repetitam paracentesin obiit.

p. 130. 8) *De clausa maxilla* refert Cl. GEORGE MACAULAY *). Foemina viginti octo annorum, nondum maritata, tenerioris corporis habitus, de dolore et tensione pectoris sub sterno usque ad linguam conquerebatur, et maxilla inferior potissimum adstricta erat, ut non nisi parum fluidi inter minimam dentium aperturam admitti possit; accedebat spasmus gulae et denegata solidorum deglutitio, pulsus autem tardus et debilis erat. Cum itaque hoc malum sine externa causa a minimis initis increuisset, et venaesectio et blanda purgantis nihil effecissent, Cl. CHALMERS autem, opisthotonum et tetanum, valida spasmodorum genera, ex dolore simili sub sterno diiudicasset **), Noster praeter balnea et clysmata in usu opii praecipuum auxilium quaesivit, tincturae itaque thebaicae guttas decem aliquoties de die, postea viginti et triginta a die 26 Junii usque ad diem 16 Julii exhibuit, et largiori opiodosi hunc spasmum confopitum esse narrat, idque ex eo probat, quod aegra die 5 Julii, usum medicamenti intermittens, male se habuerit, continuo vero et aucto usu, adhibitis simul balneis calidis, morbum ita debellavit, ut solida iterum deglutiret, et a spasmo libera maneret.

p. 146. 9) Epistola Cl. RAMSAY ad Cl. MACAULAY de *vasis cupreis* ***). Varia recensentur symptomata, vomitus, convulsiones, deliria, stupores, dolores ca-

*) lecta d. 24. Julii 1758.

**) vid. Comment. nostr. Vol. VIII. Part. II. p. 304

***) lecta d. 2. Octobr. 1758.

pit, in iis obseruata, qui cibos in vasis eupreis
coctos et aerugine inquinatos assumerunt, scorbuti
vero causas alias esse quam viride aeris.

10) *Obseruatio de amputatione cruris sine subse-* p.152.

quenti haemorrhagia a Cl. THOMAS ANTROBUS Cl.
FOTHERGILL communicata *). Vir, triginta an-
norum, haemoptoe affectus, in nosodochio febre epi-
demica maligna corripiebatur, quam sphacelus pe-
dis sinistri excipiebat, cortice tamen peruiano aliis-
que remediis adhibitis, supra malleolos separationis
signa apparebant, quam ob causam amputatio sub
peruio suscipiebatur, qua facta ex vulnere cutaneo pa-
rum sanguinis nigricantis effluebat, ipsae vero arte-
riae cruris, machina tortili relaxata, nullum sangui-
nem plorabant, licet paulo post fomenta applicaren-
tur, fascia tandem siue ligatura arteriae applicata
suppuratio successit, et, miro exemplo, aeger sana-
tus fuit.

11) *Relatio de pertinaci dolore in regione dextri* p.156.

rimii, et remedium quod sibi ipse applicauit Cl. BERNARD BAINES **). Dolorem, quem per viginti
septem annos in latere dextro ad vltimas costas sen-
serat, qui saepe ad tractum vterum descenderat et
nostrum per intervalla saepius vehementer affece-
rat, multis et variis medicamentis, inprimis large
opiatorum vsu sopire, frustra tentauerat, tandem
vlt aquae calidae inprimis pyramontanae solatium
obtinuit et plenariam sanationem. Idem in simili
casu virginis septendecim annorum, nec non in do-
lore ventriculi viri viginti sex annorum euenisse,
narrat.

Ff 3

12) Epi-

*) lecta d. 12. Novembr. 1758.

**) lecta d. 27. Novembr. 1758.

p. 176. 12) Epistola MICHAELIS MORRIS, quae chemi-
cam aetheris elaborationem describit et quaedam obser-
uationes de usu eius medico subiungit *). Modum praeparationis fusius describit, nos sequentia tantum vt singularia notamus. Spiritus vini rectificatissimi libris tribus acidi vitriolici concentrati libras tres et uncias sex admiscet, duas semper uncias per intervalla addendo. Postquam per infundibulum, canali longo instructum, in fundum amplae retortae immisit mixturam, et amplissimum vas recipiens applicavit, retortam in balneum arenae disponit, viuido mox igne applicato, quo liquidum subito ebulliat, tunc vero, etiam, subito omnem ignem remouet, cum calore arenae aetheris ascensus satis promoueatur. In principio viuidum quodammodo ignem exigit, subita enim ebullitione acidum cum spiritu vini optime coniungitur et magna copia aetheris acquiritur. Alterum monitum de igne subito remouendo ideo additur, ne massa turgescens tota in excipulum traiciatur, nec vasa rumpantur.

p. 182. Dotes aetheris nunc declarat, ex quibus illam tantum adducimus, quod in phiala, cum albumine ouorum vel lymphâ sanguinis humani agitato, non coagulum sed attenuationem efficiat. In viribus eius recensendis praecipue laudat externam inunctionem, qua rheumatismi pertinaces et alii dolores dissipantur, idque variis curationis exemplis adductis illustrat.

p. 187. 13) Relatio de morbo epidemico Edinburgi et aliis in locis Scotiae australis autumnno 1758 saeuiente ex literis Cl. ROBERT WHYTTE ad Cl. PRINGLE datis **). Morbus catarrhalis erat benignus, multos quidem inuadens, paucioribus vero ex his, et senibus

*) lecta d. 18. Decembr. 1758.

**) lecta d. 12. Febr. 1759.

us et imbecillis tantum exitiosus, saepius blando
regimine diaphoretico dissipatus, in aliis tussi, rarius
haemorrhoea, solutus. Caussae ex tempestatum vicissi-
tudinibus adducuntur, varia remedia pro diuersitate
dispositionis aegrorum et symptomatum adhibita
sunt, quae non tantum a Cl. WHYTTER, sed etiam
a aliis medicis Scotiae in quinque epistolis indi-
cuntur.

14) Excerpta ex variis literis Cl. WHYTTER ad Cl. p. 213.
TRIANGLE, quibus usus mercurii sublimati in cura ulce-
rum phagedaenicorum declaratur *). Ulcera, in va-
riis corporis partibus ex variis causis oriunda, et car-
cinomatosa vel scorbutica, vel herpes exedens di-
cuntur, nec semper accurate definiuntur. In his
internus usus consuetae doseos solutionis mercurii
sublimati in spiritu frumenti, saepe ad aliquot menses
protractus, utilis fuit, sine eo enim externus sanatio-
nem non praestitit. Ad usum externum medica-
mentum fortius, scilicet scrupulus vnus ad mensu-
ram vnā (pint) additus, exigitur. Cum autem
omnia curationis exempla exhibere haud queamus,
vnicum tantum addimus. Virgo, octodecim anno-
rum, ulceribus sordidis in crure per duos sequentes
annos afficiebatur, huic septem vel octo grana mer-
curii sublimati, in octo vnciis aquae fontanae soluta,
intra octiduum propinabantur, in principio aegra
vomitu et ardore ventriculi excruciebatur, postea
curatione descripta aliquoties repetita, per deiectione-
nes aluinas, sudores et urinam largam, nec non ali-
qualem sputationem ita curata fuit, vt symptomati-
bus dissipatis ex voto conualuerit.

15) Epistola L. B. van SWIETEN ad Cl. SILVE. p. 232.
STER de usu mercurii sublimati in cura opacitatis oculi.

Ff 4

Cum

*) lecta d. 16. Febr. 1759.

Cum lue venerea laboranti cornea per plures annos opaca fuerat, et vsu mercurii sublimati non tantum lues, sed etiam oculi opaci sanarentur, in iuvene cui ex ophthalmia, male curata, opacitas corneae immo lentis crystallinae relicta fuerat, vsus mercurii sublimati tentabatur, per octodecim itaque mensium solutio mercurii adhibita fuit, interdum tantum, et crudescente ophthalmia, intermissa, curatio tamen ex voto cessit: praeter internam curationem acetum spiritu salis ammoniaci saturatum et aqua florum sambuci dilutum in fomentis applicatum fuit.

P. 235. 16) *Relatio de oleo Ricini vulgo Castor Oil dicto et eius effectū medico, speciatim in affectibus biliosis* Auctore Cl. THOMAS FRASER, communicata a Cl. MACAULAY *). Semina Ricini americani fructu rancemoso his. ido contusa, vel cocta vel pressa, oleum exhibere veteribus iam notum erat. Hoc et in vsu lampadis adhibetur, in Antigoa tamen inter purgantia praestantissima refertur. Cochleare vnum singulis horis datum dosis est, qua tertia quartaue vice exhibita aluus blande mouetur, lubricante praeterea virtute siccitati ventris et doloribus inde ortis medetur, ideoque etiam in affectionibus renum exhiberi potest, nec non infantibus pariori dosi propinatur. In fine annotatur, in insula Guadaloupe idem medicamentum in vsu esse.

P. 241. 17) *Affectus scorbuticus vehementior ex literis Cl. PUGH ad Cl. FOTHERGILL **).* Foemina, viginti duorum annorum, de extremitatum dolore conquerebatur et paulo post in his, lingua et gingiuis niger color vt signum sphaceli imminens apparebat; pulsus celer et debilis. Cortex peruuanus et martia-

*) lecta d. 26. Mart. 1759.

**) lecta d. 21. May 1759.

aliaque remedia interna et externa, ob insignem
sanitatem vix recensenda, quatuor circiter mensium
curfu sanitatem restituerunt.

18) *De usu externo corticis peruuiani exempla cu-* p.245.
tionum affert Cl. P Y E *). In febribus, tussi et
afflicis insultibus, infantibus, qui usum corticis in-
ternum non admittunt, epithemata sicca, corpori ex
cortice applicata, non sine fructu fuisse narrat.

19) *Foemina grauida lue venerea laborans solutione* p.256.
mercurii sublimati curata Auctore Cl. MACAULAY **).
Simpulum vnum mercurii sublimati in mensura
(scilicet) spiritus vini gallici soluit et primum coch-
leare semis bis de die exhibuit, et cum expectatum
effectum perspiceret, non tantum continuauit, sed
syndomatibus etiam venereis solutionem mercurii
dilutam illiniuit, et decoctum sassaparillae sub-
ministravit. Foetum edidit septimo mense venerea labe
non inquinatum, et continuata postea curatione con-
solidavit. Et aliam foeminam grauidam ita curauit,
quae tamen foetum septimestrem, paulo post mor-
tuum, edidit.

20) *De usu corticis in affectibus scrophulosis* ex li- p.265.
bris Cl. BOND ad Cl. FOTHERGILL ***). Foe-
mina, tumoribus scrophulosis circa collum affecta,
ex quibus nonnulli in suppurationem tendebant,
appetitu simul prostrato cum summa debilitate ob-
seruato, ter de die drachmam semis corticis peru-
uiani sumsit, glandulis emplastro saponato tectis,
post tres menses sanata, et, sumtis aliis centum medi-
camenti dosibus, sanitas porro confirmata fuit. In

F f 5

alia

*) lecta d. 10. Sept. 1759.

**) lecta d. 14. Ian. 1760.

***) lecta d. 19. Nov. 1759.

alia Cl. Auctor similem curationem, additis aliquo
granis chalybis, praestitit.

p. 269. 21) *Excerptum ex literis* Cl. VAGE ex Senegalia
d. 15. Octobr. 1759. communicavit Cl. BROCK
LESSBY *). Febrem describit epidemicam ma-
lignam, quae nec venae sectione coerceri, nec largi
sudoribus solui potuit, lethali saepe exitu; cortice au-
tem peruuiano, julapio camphorato et spiritu vitri-
oli exhibitis, curationem admisit.

p. 273. 22) *Relatio de fistula in utroque testiculo orta* Au-
ctore Cl. INGHAM communicata a Cl. MORRIS **).
Ex violenta compressione testiculorum, inflammatio
non discussa in suppurationem abiit, qua finita, se-
minalis excretio cum induratione epididymidum reman-
ebat. Cum autem aeger, ulteriori curatione ne-
glecta, matrimonium iniret, in coitu tamen semen
excernere haud posset, effluxu externo nimium aucto-
rificia specillo disquisita veras fistulas offerebantur
quibus dextre incisis et sanatis effluxus tandem
cessauit, et spermatis vera excretio suo tempore suc-
cessit.

p. 278. 23) *De usu spongiae post amputationem applicanda*
differit Cl. KIRKLAND et communicavit Cl. HUNTER ***).
In iis, qui amputationem in extremita-
tibus sustinuerunt, praecipue in aegris ad cacochy-
miam procliuibus, suppuratione post inflammatio-
nem accedente, materia tenuis resorbetur, per ur-
inam et deiectiones aluinas saepe excreta, quae ta-
men non raro simul febrim colliquatiuam excitant.
Vfus corticis peruuiiani et aliorum remediorum ad-
tristiter

*) lecta d. 14. Ian. 1760.

**) lecta d. 24. Mart. 1760.

***) lecta d. 5. Maii 1760.

aliquo effectum arcendum saepe non sufficit, hinc
 heri, nimiam acris humoris copiam exsudanti, lin-
 sicum et huic strata spongiae applicat, vt
 tenuis resorbeatur, nec amplius, spissa re-
 ad humores transeat; quam rem Noster exem-
 urationis addito illustrat.

24) *Aegrum hydropicum* describit Cl. MACKEN p. 287.
 1°). Vir, quadraginta sex annorum, ex variis
 vitiis in hydropem anasarcam et asciten inci-
 pit, remediis variis incassum adhibitis febre conti-
 nuabatur, in qua vsus linguae ita impeditus erat,
 articulatam vocem edere posset. Ex consilio
 Andros decoctum radice Senegae adhibebatur,
 vt sitis et calor cessarent et lingua mobi-
 lieretur, hydrops tamen continuauit. Mense
 1756 aeger, qui haecenus Edinburgi commo-
 erat, Londinum venit et itineris longi incom-
 sustinuit. Tria grana vitri antimonii cerati
 vomitus et deiectiones excitabant, conti-
 nuo tamen remedio deiectiones aquosae morbum
 reddebant, ita vt vsque ad mensem febru-
 1757 traheretur. Hydropes tunc iterum
 paracentesis ter repetita denuo leuamen
 dabat.

Hac occasione Noster monet, acum triquetram
 in consueta ab umbilico distantia, sed quantum
 sedente aegro fieri potest, in inferiori et paulo
 inferiori abdominis parte immittendam esse, quo
 aquae copiosius subducantur, quod insuper motu
 scutulae introrsum vel extrorsum acto iuuatur.

Sed aquis iterum collectis, aeger vomitu perti-
 excruciabatur, quo quidem magna vis aquae
 excernebatur, aluum tamen nec repetita clysmata
 mouere poterant, purgante tamen successiue dato,
 aluus

*) lecta d. 14. Iulii 1760.

alius iterum succedebat. Vomitu interea id eff-
ctum erat, vt femora et crura anasarca diffusa su-
fiderent, et ascite quoque superato, aeger medi-
camentis roborantibus, diaeta apta, exercitatione co-
poris et balneis aquae marinae applicatis, omni
hydropem superaret; post quindecim tamen men-
phreniticus factus periit. Similis etiam casus
dueritur, vbi vomitus copiosae materiae aquosae et
gricantis hydropem sustulit.

P. 299. 25) *Separatio notatu digna partis femoris* Autho-
Cl. MACKENZIE *). Puer, tredecim annorum,
more vehementer percusso, tumorem, dolorem
inflammationem sensit, neglecta tamen curatione
tres pollices supra genu orificium paruum spon-
taneum aperit, sanie plorabat. Puer interea baculo tu-
tum sustentus ambulabat, donec post duos menses
matutino tempore, orificio largius aperto, pars tu-
dia femoris, vtrique carie adesa, septem et dimidium
pollicis longitudine sponte prodiret, quae Tab.
fig. 5. delineatur. Mira omnino naturae in san-
dis corporis laesionibus praestantia: nouum enim
callo succrescente interea natum fuit, et sine auxilio

P. 303. chirurgi tandem sanatio successit. Cl. HUNTER
tibiam simili ferme ratione laesam in tabula II. de-
neari curauit. Amputatione enim supra genu facta
in osse, quod ipsi communicatum fuit, pars tibiae
cedens in medio haesit, callo irregulari vbique suc-
crescente, quo quidem os retentum non vt in pri-
casu secedere poterat.

P. 307. 26) *Epistola* Cl. MATTHAEI TURNER ad G.
FOTHERGILL *de cura ascaridum per clysmata fun-
tabaci* **). Cum in vulnere vmbilici, ob sympto-

*) lecta d. 14. Iulii 1760.

**) lecta, d. 25. Aug. 1760.

ergentia, clysmata varia applicata sine effectu
 erant, fumus tabaci per anum immissus le-
 uat et excretionem lumbricorum effecit, qua re
 motus Cl. Auctor ascarides simili modo eductos
 solo, at vnico declarauit.

27) *De vsu vesicatoriorum in regione ossis sacri ap-p. 311.*
 vtrum in cura incontinentiae urinae et paralyfi ex-
 tremorum inferiorum, disserit Cl. THOMAS DICK-
 son^{*)}. Cum vesicatoria ad nucham applicata in
 extremis superiorum plus commodi
 habent, quam si extremitatibus ipsis apponantur,
 tali extremitatum inferiorum morbo, nec non
 incontinentia urinae applicationem vesicatorio-
 rum ad os sacrum utilem fore cogitauit Noster, et
 in puellae tredecim annorum, incontinentia
 laboranti, vesicatorium cum fructu apposuit.
 post in viro, triginta duorum annorum, post
 vnum vehementes capitis dolores, et post vo-
 luntariam vehementem et deiectiones per pillulas exci-
 tantem paralyfin extremitatum inferiorum cum incontin-
 entia urinae obseruauit, et applicatione vesicatorii
 curauit, praeterea spasmus crurum remanentem
 tali vesicatorio curauit. Similem curationem Cl.
 Auctor in foemina quinquaginta annorum et Cl.
 BOLESLAV in foemina quadraginta trium annorum
 effecit. In applicandis igitur vesicatoriis ad ori-
 gines neruorum respiciendum esse, Cl. Auctor con-
 cludit.

28) *Relatio de singulari separatione ossium pubis P. 321.*
 communicata Cl. HUNTER a medico quodam pro-
 vinciali^{**)}. Foemina, viginti sex annorum, secundo
 graviditatis mense de dolore in infima parte abdo-
 minis

^{*)} lecta d. 20. Octobr. 1760.

^{**)} lecta d. 9. Febr. 1761.

minis et nonnullis vrinae reddendae incommo-
conquerebatur, causam tamen nullam, quam in-
tum pede factum afferre poterat, variis remediis
hibitis malum mitius reddebatur, leuioraque in-
moda grauiditati tribuebantur. Sed tribus
graviditatis mensibus dolor et reliqua symptomata
ita increfcebant, vt se vix vertere posset, et parum
dem feliciter edito, alia peiora v. c. febris cum ex-
thematibus vesicularibus accederent, ita vt tandem
succumberet. Sectione cadaueris suscepta, ossa
bis ad pollicis distantiam diducta inueniebantur,
cauum formabant, ex quo vncia vna semis puri
effluebat, quoniam in dextro latere abscessus inter-
quodammodo processerat, ita vt periosteum non
hil deductum esset. In symphyssi ipsa cartilago
non nihil arrosa, sinistra vero glabra et sana de-
henebatur. Reliquae partes vicinae accuratius
quisitae parum mutatae inuentae fuerunt.

P. 333. Hac occasione Cl. HUNTER de *symphyssi*
pubis differit, et Tab. I. fig. 3 et 4. sectiones eiusdem
verticalem et horizontalem delineatas exhibet. Car-
tilago est substantia densa et polita, ligamentum
brofa, vtraque tamen in quibusdam partibus ita co-
fundi videtur, vt cartilaginem ligamentosam
Hoc in symphyssi ossium pubis quoque apparet, quod
vtrinque cartilagine tenui incrustata in medio li-
mentosa magis conspicitur. Externae partes sym-
physeos ligamentis ita cinguntur, vt fabrica capi-
lari ligamento non nihil similis sit, superius trans-
et inferius transversa ligamenta crassiora annectun-
tur. Anchylosin ossium pubis Noster nunquam vi-
dit, aliquam tamen symphyseos relaxationem in
gravidis concedere videtur, et licet naturalis causa
in ea non inueniatur, interdum tamen aliquam
ductionem fieri et cauum formari posse, cognos-
cimus.

29) *Obſervatio de humero luxato, cuius caput re-* p.340.

ſui non poterat, impedimentis repositionis per ſectio-
nem declaratis, iunctis quibusdam monitis generalibus
luxatione huius partis. Auctor Cl. HENRICUS
THOMSON communicavit Cl. DICKSON *). Im-
 pedimenta repositionis humeri luxati ſaepe in valida
 ſcapulorum extendendorum reſiſtentia, ſaepe etiam
 in ligamento capsulari relaxato et rupto quaeruntur.
 Quamquam igitur vir, cuius humerus die 6. Decembr.
 luxatus erat, et reponi non poterat, die 24. eiſdem
 morbis, morbo ex aliis cauſſis ſuperueniente mor-
 bus eſſet, ſectionem partium luxati humeri ſtudioſe
 inceperit et in tabula III. et IV. varias icones addit,
 quae eandem illuſtrant. Humeri enim caput ſub
 ſcapula glenoideam ſcapulae in ſaccum quaſi no-
 ſtrum tranſierat, ligamento capsulari rupto, variis ten-
 ſibus ultra modum tenſis, perioſteo ab humeri
 collo recedente, et oſſe ipſo in illo loco non nihil
 reſiſtente. Porro aliam luxationem humeri deſcribit,
 et quaestiones quaſdam ſive conſectaria ſubiungit.
 Cum nos amplam deſcriptionem repetere nequea-
 mus, conſectaria breuiter tangimus.

Quando caput humeri ſub axillam protruſum eſt, p.354.

Difficultas repositionis ſaepe ex eo pendet, quod
 tendo ſubſcapularis et teretis minoris muſculi ni-
 ſus aſtringatur, et collum humeri comprehendat,
 ſimulque ligamentum capsulare propendens et
 vehementer reſiſtat, et capitis reſreſſum in cavitatem
 naturalem impediat. Hoc in caſu nimia extenſio
 per machinas difficultatem auget, quamobrem No-
 ſter varias enchireſes in repositione commendat.
 Neglecta diu repositio humeri impoſſibilitatem illius
 eandem praestandae non inuoluit, coagulum ſyno-
 viae, quod multi allegant, non timendum eſt, ſed ſi
 fractura complicata eſt et anchyloſis ſequitur, vel ſi
 dila-

*) lecta d. 9. Febr. 1761.

dilaceratum ligamentum in carnem fungosam accrescit, tunc non succedit. Si humerus post repositionem iterum sponte luxatur, non semper indicationem rupturam ligamenti, sed separationem tendinis musculi subscapularis et teretis minoris, quibus solus caput in cavitatem glenoideam scapulae retinetur. Dolens qui post repositionem capitis humeri diu remansit a diducto tendine longo bicipitis musculi pendens qui in veram sedem redit, si humerus post repositionem blande rotatur.

p. 360. 30) Excerptum ex literis Cl. LAMBERT ad CL. HUNTER, sistens relationem *de noua methodo ligandi aneurysma* *). Cum in aneurysmate spina arteria, scilicet vulnere pertusa, ligatura supra et infra laesionem facta et vasis plenaria constrictio debuerem pulsum redderet et vniuersi brachii vim infergeret, de sutura vulneris, quae in labio leporino fieri solet, cogitauit. Occasione itaque se offerente, tumorem institutum fuit, omnibus igitur ita peractis, ut operatione aneurysmatis fieri solet, et filis quoque ligaturam efficiendam dispositis, acum ferream tenuissimam, quartam partem pollicis vix superantem, in labia arteriae introduxit, ut filum circumuolutum vulnus ita firmari possit. Sanatio etiam sine ligatura successit, vigore brachii et pulsus iterum restitutus quamuis tamen curationem felicem exemplum praebat, tamen Cl. Auctor aliorum attentioni digniora tentamina modeste commendat.

p. 365. 31) *De cura ulceris phagedaenici per mercurium sublimatum et sassaparillam* differit Cl. TRIQUET. Vir, de reliquo sanus, vlcus in labio, et glandulae maxillares induratas contraxerat, variis medicamen-

*) lecta d. 15. Iunii 1761.

**) lect. d. 24. Mart. 1760.

per duos menses adhibitis leuamen non sensit,
 decoctum tamen concentratum sassaparillae, et in
 o mercurii sublimati granum vnum solutum, quo-
 die cum fructu hausit.

32) Relationem de foetu extra uterum inuento, in p.369.
 tens ad Cl. FOTHERGILL, communicauit Cl.
 ARD*). Foemina viginti octo annorum, in primo
 puerperio foetum sanum edidit, in secundo autem
 nono mense dolores ad partum non continuaban-
 tur, sed, ventre sensim subsidente, tumor dextri late-
 ris remanebat, quem vsque ad tertium puerperium
 persistit, quo tamen feliciter superato, febris aliaque
 symptomata vrgebant, et tumor olim relictus ita
 auuebatur, vt cataplasmata apponenda essent. Abs-
 cessu itaque emollito et inciso, cum sanie partes foetus
 excellerunt, viribus tamen foeminae constantibus, de-
 curatio facta et cicatrix inducra fuit, et ea fruebatur sa-
 tiate, vt infantem vegetum lacte suo nutrire potuerit.

33) Relatio de noua methodo humerum luxatum re- p.373.
 ponendi (sine applicatione ambes) licet per plures men-
 ses luxatio subsisteret, et consuetae methodi sine fructu
 essent adhibitae Auctore Cl. WHITE communicata
 Cl. HUNTER **). Annulo, ad trabem conclauis
 superiorem infixo, vnam partem trochleae, al-
 teram ad carpum luxati brachii alligauit, et ita ex-
 tensio brachio aegrum iacentem eleuauit, quo pon-
 tus corporis extensionem contrariam praestaret, ne
 vero carpus ita tensus vim pateretur, cubiti flexu-
 rum per ministros sustinuit. Extensione sufficienti
 facta, caput humeri sub axilla, vel, quod rarius fieri
 solet, sub scapula reconditum ita dimouit, vt vel
 subito

*) lecta d. 24. Mart. 1760.

**) lecta d. 29. Iunii 1761.

subito in cavitatem glenoideam scapulae rediret, vel si hoc non succederet, ita ad minimum disponeretur, quo postea consuetis enchiresis eo compelli posset.

p. 382. 34) *Relatio de curatione clausae maxillae et aliorum symptomatum spasmodicorum, quorum confissa in valere quarti digiti sinistrae manus deprehensa fuit Auctore Cl. WHITE, communicavit Cl. HUNTER* *). Iuuenis viginti annorum, spastica contractione maxillae inferioris affectus, non nisi liquidis alimentis inter dentes dimissis nutritus, crebrius convulsionibus et cynico spasmo tentatus, capite retrorsum ducto, spina rigida, musculis abdominalibus et gastrocnemiis valide tensis, dysuria praeterea et aluo obstructa affectus, Cl. Auctori offerebatur. Hic igitur inter alia etiam laesionem quandam in quarto digito sinistrae manus observabat, et praecipuam causam spasmodicorum esse suspicabatur, amici autem aegri contradicebant, cum iam ante mensem digito laesus per tres septimanas nullo spasmo tentatus fuisset. Variis medicamentis, vomitorium, purgans, clysmata, cortex, camphora, valeriana, moschus, et haec antispaasmodica in larga copia, incassum tamen exhibita sunt. Opium porro, dosibus successiue auctis, tandem singulis horis ad granum vnum propinabatur, inde quidem in somnum coniectus, aliquod levamen sensit, spasms omisso opio redeuntibus. Tandem Noster primam phalangam digiti laesi praecidebat, et cum in secunda quaedam fragmenta ossis nervos porro irritarent, his remotis spasmi demum cessarunt, ita vt imminuto successiue opii usu, tandem aeger conualesceret, qui intra quinque septimanas grana 317 opii sumserat.

*) lecta d. 24. August. 1761.

35) *Incontinentiam urinae vesicatoriis ad os sa-* P.388.
rum applicatis curavit Cl. DICKSON. Est addita-
mentum ad relationes similes superius no. 27. pro-
positas.

36) *Observationes ulteriores de singulari quodam* p.390.
aneurysmate tradit Cl. HUNTER *). In volumine
 primo observationum Londinensium de aneurysmate
 exposuerat Cl. Auctor **), et de specie quadam, in-
 ter verum et spurium quasi media, mentionem inie-
 rat, hanc nunc accuratius disquirat. Si vena per-
 foratur et arteria subiecta simul vulneratur, acci-
 dere potest, ut exterius venae vulnus cum cutaneo
 coalescat, per arteriae vero vulnus sanguis in venam
 proximam vulneratam penetret et ita in circulum re-
 vertatur. Differt itaque a spurio aneurysmate variis
 modis: vena sanguinem arteriosum immediate reci-
 piens distenditur et varicosa fit; impetus in ea ori-
 tur pulsus referens; sanguis stagnando non coagu-
 latur, sed fluidus progreditur; arteria, in brachio su-
 periori amplior, ad carpum angustior redditur; pulsus
 in variis brachii partibus varius, et a pulsu oppositi
 brachii distinctus erit. Aneurysma spurium itaque
 semper incrementum et tandem rumpitur, hinc chirurgi
 auxilium exigit, hoc vero tandem subsistit et sine
 magno incommodo toleratur, hinc sine ulteriori
 cura sibi relinquendum est. Diversa tamen in variis
 aegris observantur phaenomena. Extensio venae
 in aliis maior, in aliis minor est; arteria a vena in aliis
 parum distat, in aliis ita distenditur, ut cauum siue
 coecum inter venam et arteriam formetur.

Haec, quae nunc breuiter indicauimus, Cl. Auctor
nobis exemplis illustrat, foeminae primum, in qua
quatuordecim annis, et iuuenis, in quo iam per
Gg 2   quinque

*) leſta d. 24. Aug. 1761.

*) vid. Comment. nostr. Vol. VIII, Part. II. p. 315.

quinque annos, et in hoc ultimo cum facco inter
dio substitit, in quo etiam varia tentamina confir
gendo, premendo et agitando instituit, et phaen
mena accurate descripsit, tandem nonnullas quae
stiones subiecit, quibus hanc aneurysmatis speciem
in causis et symptomatibus egregie declarat.

IX.

IOHANN FRIEDRICH MEYERS, Apotheker
zu Ofsnabrück, chymische Versuche zur
nähern Erkenntniß des ungelöschten
Kalchs, der elastischen und electrischen
Materie, des allerreinsten Feuerwesens
und der ursprünglichen allgemeinen Säuren
Nebst einem Anhang von den Elementen
Hannover und Leipzig, bey Iohann Wil
helm Schmidt. 1764. 8. Alph. 1. pl. 7.

h. e.

IOANNIS FRIDERICI MEYER, Pharmacop
Osnabrug. Experimenta chemica accurata
calcis viuae, materiae elasticae et electricae
substantiae inflammabilis purissimae et ac
primigenii vniuersalis cognitioni inferuentia
vna cum appendice de elementis etc.

Totum opus ex viginti sex capitibus constat: primum
num characteres externos lapidis calcarei Osnabrugensis describit; secundum lapidis calcarei, ac
puri ope soluti, disquisitionem tradit; tertium disqui
num calx viua substantia salina sit; quartum de cal
cinatione lapidis calcarei agit; quintum extinctio
nem eiusdem, tum aqua, tum aliis liquoribus, tum
etiam

iam aere liberiori praestandam perpendit; sextum
 e aqua calcis viuae agit; septimum relationem
 dictae aquae, euaporatione disquirendae tradit; octa-
 um separationem terrae calcareae purae, per sal
 calinum praecipitatae, et nonum separationem par-
 tiae igneae calcis sistit; decimum relationem calcis
 viuae ad sal volatile vrinofum et sal ammoniacum
 exhibet, insimulque substantiam salino-igneam cal-
 cis viuae aliqua ex parte ex acido constare, sal autem
 causticum aequae ac spiritum salis ammoniaci
 cum calce pro salis medii specie habenda esse,
 docet; vndecimum, duodecimum et decimum ter-
 tium relationem calcis ad olea vnguifera, aetherea
 et spiritum vini exponunt; decimum quartum so-
 lutionem sulphuris per calcem sistit, hacque decla-
 rat, substantiam salino-igneam calcis viuae par-
 tem ex acido partim ex phlogisto admodum sub-
 stantiam constare; decimum quintum adhaesionem dicti
 phlogisti ad metalla ostendit, insimulque de aqua
 magdaenica agit et docet, qua ratione calx vt-
 pote substantia alcalina considerari possit; deci-
 mum sextum declarat, quomodo substantia ignea
 calcis a sale alcalico, cum quo in sale caustico con-
 iuncta est, separari rursus et cum aqua misceri pos-
 sit; decimum septimum materiam istam non ex la-
 tere calcareo, sed ex igne, in quo calcinatur, oriri et
 terrae calcareae opponi, ostendit; decimum octa-
 um hanc rem ex eo, quod plura corpora eandem
 substantiam ex igne suscipiant, probat; deci-
 mum nonum de conditionibus, sub quibus dicta
 materies ex corporibus inflammabilibus, dum com-
 buruntur, separatur, agit pluraque alia exponit; vi-
 gesimum substantiam hanc, quid sit et ex quo constet,
 considerat; vigesimum primum ortum memoratae
 substantiae tradit; vigesimum secundum notionem
 acidum pinguis denuo considerandam offert, et vsum
 huius

huius cognitionis exponit; vigesimum tertium disquirat, an et quomodo acidum pingue et materiam lucis seu radiorum solis pro materie ignis habere possit; vigesimum quartum quaerit, anne acidum pingue sit aeris materies elastica? vigesimum quintum exponit, an et quomodo idem istud materies elastica sit; vltimum disquirat, anne idem acidum pingue acidum primigenium sit; hisce omnibus deumum appendicem de elementis, et totius libri summam Noster subnectit.

p. i. Lapis calcareus, cum quo Noster experimentum instituit, prope urbem Osnabrugum effoditur, cuius strata superiora paruis conchis petreolis plena sunt. Haec calcinationi non subiiciuntur, sed profundiora, magis compacta strata, in quibus plures conchitae admodum paruae et complures trochitae reperiuntur. Lapis iste calcareus, vt tunc coloris grysei est, ponderosus et mediocriter durus, polituram tamen admittit. Lapidis huius grossiuscule contusi vncia vna in spiritu nitri soluta et per filtrum traiecta liquorem, vt aqua, limpidum exhibuit, inque filtro paucas faeces limosas et terrestris reliquit, quae aqua edulcoratae terram tum ponderosam tum leuiorem dederunt. Prior terra, a leuiori separata, decem grana cum dimidio exiguae, perlucidae et longitudinalis crystalli montanae, filices et argillaceo-lapideae arenae, et micae exhibuit, leuior vero terra ponderis decem granorum ex argilla limosa cum subtilissimis arenae particulis communiter composita fuit. Ex terrae huius parte, aquae regiae ope, exigua portio substantiae martialis extracta fuit, aqua vero regis luteum inde colorem obtinuit. Aliam portio huius terrae calcinata rubrum colorem acquisiuit, neque vllum odorem sulphureum de se spargit. Solutio clara, aqua pluuiali diluta et cum solutione salis tartari vltra saturationem commixta, drachma septem

Septem scrupulosque duos pulueris valde albi et subtilis dedit, cuius moleculae, sub microscopio disquisitae, ut splendentia, pellucida, crystallina corporicula, purissimo spato calcareo similia apparuerunt, Lixiuum post praecipitationem relictum et ad siccitatem usque destillatum, salem reliquit, qui aqua pura destillata solutus et colatus grana sex terrae albae in filtro dedit, quae nonnullis impuritatibus relictis in spiritu nitri soluta est. Patet igitur ex his, 1) lapidem istum calcareum ad calcinationem subeundam maxime aptum esse, cum totus fere ex terra calcarea pura absorbente constet; 2) nullo sulphure, neque etiam 3) acido sulphureo vel vitriolico imbutum esse; 4) substantiam pinguem, oleosam vel bituminosam ei non inesse, neque etiam 5) glutinosum quid in eo reperiri.

Lapis calcareus in aqua simplici destillata ultra p. 11. horae spatium coctus vix mutatur. Decoctum coctum, oleo tartari per deliquium affuso, nullam mutationem patitur. Alia portio huius decocti cum solutione argenti commixta turbatur, et calcem albam, in fundo collectam, dat, idemque cum solutione saturni observatur. Addito syrupo violarum vel etiam puluere gallarum, vel demum mercurio sublimato soluto, nulla mutatio deprehenditur. Decoctum ex retorta ad uncias duas usque destillatum, et postea, vase aperto euaporatum, magna flauescens, sapore salis culinari analogo insuperque nauseoso amaro donatum largitur, quod aqua destillata solutum et colatum in filtro pauxillum terrae relinquit, quae cum spiritu nitri effervescentia parum soluitur; reliqua pars non soluta terram argillaceam subtilem sistit. Lixiuum denuo euaporatum salem pinguinum, salum et amarum, in aere deliquescentem, exhibet. Itaque neque vitrioli, neque nitri, neque salis acidum, pauxillum vero salis culinaris

et amari in lapide isto calcareo nondum calcinato contineri, experimentum hoc ostendit.

p. 16. De calcinatione lapidis calcarei Noster notat eam ligni et lithantracum ope perfici posse, tandem continuandam, donec totus lapis in calcem mutetur. calcinationem vltro continuatam nequaquam quidem nocere, sed nullum vsum habere. Licet autem terra calcarea, nondum calcinata, aquae communium admittat, et cum ea in corpus durum abeat, calcinatio tamen, vt Noster ostendit, ob id imprimi necessaria est, quod eius ope aqua ex lapide dissipetur et terra calcarea in minimas atomos redigatur, sicque is breuiore via in puluerem subtilem mutetur.

p. 21. Calcem viuam aere aequae ac aqua extingui, eaque pauciore aqua magis quam multa, pariterque recentem vehementius quam aeri expositam calefaci atque aliam alia citius aqua extingui, notum est. Inter omnia autem fluida, vt Noster obseruauit, extinctio aquae ope citissime perficitur, lacte affuso tarde et valde parum incalescit calx, vrina vero citius ea extinguitur, valde incalescit statimque in subtilem et albidam massam dehiscit; cereuisia extinctio tardior fit, neque etiam calx adeo incalescit, idemque affuso vino gallico obseruatur, aceto autem vini magis incalescit, vbi insimul Noster odorem sulphureum percepit, quem vero minime a calce, sed a vino et aceto sulphurato prouenisse, putat. Cur autem calx viuua aquae ope incalescat, ex eo Noster deducit, quod inflammabilis in calce deprehendenda substantia in motum ducatur. Eandem enim hancce substantiam, e carbonibus candentibus in calcem ingredientem, mediante aqua in lapidem calcinatum impelli, et tunc interstitia eiusdem replere, simulque igneam illam, subtilem, leuem et elasticam substantiam in motum ducere, hancque ideo incalescere

putati

putat; eadem autem affusam aquam, aere plenam, calefieri et expandi, hacque, exitum quaerente, cum nullus vltro particularum calcis terrestriumexus firmus neque ideo vlla resistantia sit, omnes partes disiungi et a se inuicem recedere, adeoque maius spatium occupare, autumat.

Ad soluendam calcem insignem copiam aquae p. 28. sensim paulatimque affudit Noster, vsque dum aqua affusa fere insipida deprehenderetur; tuncque repetit, parum semper calcis definita portione aquae saturari. Tandem terram insipidam non solubilem ex libra calcis viuæ vncias quatuor sexque drachmas pondere æquantem obtinuit, ideoque calcem viuam ex duplici parte, altera in aqua solubili, altera non solubili constare, hancque ex terris variis, arena v. g. etc. in igne nunquam in calcem mutandis compositum esse, illam vero substantiam calcis proprie constituere, et cum aqua coniungi, asserit.

Dum aqua calcis viuæ euaporatur, siue lente p. 33. siue violente id fiat, semper terra insipida, in aqua non solubilis, et pauca portio salis sicci caustici, alcalici, amaricantis, nauseosi obtinetur; ex quo colligitur, id, quod terram illam in aqua solubilem reddat, inque euaporatione abeat, totum homogeneum esse, neque, vt alias substantias, ex crassioribus et subtilioribus constare, sed substantiam singularem esse, cum terra illa in aqua coniunctam, quam tamen aere liberiori accedente derelinquat et in aerem se recipiat. Substantiam hanc acidam esse, nunquam tamen ob id, quod terram illam in aere derelinquat, cum sulphuris, nitri, salis communis et acetici acido comparandam, Noster autumat, siccum vero illum salem causticum, in parua quantitate obtentum, ex paucio illo in lapide calcareo reperiundo sale communi prouenire, et alcali minerale esse, statuit.

p. 39. Affuso oleo tartari per deliquium, ex aqua calce viuae terra praecipitatur, quae plerumque in duobus libris cum dimidia aquae calcis nondum drachmam pondere aequat, quaeque edulcorata insipida est, neque quidquam cum caustico illo, in aqua calcis alias deprehendendo, commune habet. Lixiuum vero superstes magis alcalicum, magis acre et pungentem saporem habet, ac solet, si tantilla portio salis tartari in aqua soluti degustatur. Ex quo colligitur, duplicem aquae calcis viuae inesse substantiam, alteram, quae terram puram absorbentem sistit, alteram, quae terram hanc in aqua solubilem reddit, eam nunc ob maiorem affinitatem cum sale alcalico derelinquit, seque sali alcalico vniat et a Nostro *Caustici* nomine insignitur. Causticum hoc singularis indolis esse, idemque istud, ad quod in disquirenda calce viua et explicanda eiusdem natura attendendum sit, Noster monet.

p. 44. Cum causticum illud sali alcalico fixo se vniat, et sic dictum sal Causticum, quod alias quoque Lapis Causticus, causticum commune fortius, Ruptorium commune, Cauterium potentiale vocatur, constituat, accuratam salis caustici fixi praeparationem Noster communicat et processum exquisitè describit. Ad proportionem ingredientium quod attinet, maiorem quantitatem calcis ac alias fieri solet, hic adiectam esse, notamus, quod eum in finem factum est, vt alcalicum sal caustico illo principè perfecte saturari possit; minori enim quantitate calcis adiecta, lixiuum ex alcali et calce factum cum acidis adhuc efferuescere, ideoque alcalinum indolis esse, expertus est Auctor. Ne vero minima quantitas calcis recipiatur sicque terrae calcareae abundantia impediatur, ad vnam partem salis alcalici tres vel quatuor partes calcis adiaci iubet, quo facto lixiuum obtineri notat, in quo ne-

neque alcali neque calcis viuae terra absorbens abundet. Itaque in lixiuio, ex alcali et calce facto, neque ab affusis acidis efferuescentiam neque ab ad-
 dito oleo tartari per deliquium praecipitationem terrae obseruari, liquet. Ex his colligit Noster, causticum illud in calce deprehendendum principium acidae indolis esse, causticum vero sale, ex calce et alcali factum, pro sale medio singularis indolis haberi posse, dictumque acidum neque acidum nitrioli, neque acidum nitri, neque acidum salis communis esse, cuius vero indolis sit, inferius exponi, locat.

Sil sal alcalinum volatile, ex sale ammoniaco separatum et aqua solutum, aquae calcis viuae affunditur, eadem ratione, uti ab oleo tartari per deliquium fieri solet, terra praecipitatur, lixiuium vero inde obortum spiritum salis ammoniaci cum calce aqua, multa aqua dilutum, sistit et ex sale alcalino volatili, caustico calcis viuae principio et aqua constat. Quod ad accuratam spiritus salis ammoniaci cum calce viua praeparationem attinet, ad vnam partem salis ammoniaci tres seu duas partes cum humidis calcis viuae requiri, recte Noster monet; inde autem adfusa simul aqua spiritus obtinetur, qui secundum Cl. Auctoris sententiam eadem ratione, uti caustici illius connubium cum alcali fixo sal causticum fixum constituit, nunc sal causticum volatile exhibet, quod non ad alcalia volatilia, quae re per experientiam edocti sententiae Cl. Auctoris suffragamur, sed ad salia media pertinet, et sal exhibet, quod ex caustico calcis viuae, utpote acido ab omnibus valde diuerso, cum alcali volatili saturato constat. Ex his autem liquet, cur spiritus salis ammoniaci, cum calce viua paratus, cum nullo acido efferuescat, neque etiam terram calcaream puram, in acido quodam solutam, praecipitet; causam autem, cur

p. 53.

cur dictus spiritus in destillatione nunquam in forma sicca, sed semper liquida transcendat, quae etiam hyeme crySTALLIFETUR, in caustico illo principio Auctor quaerit, siquidem observauit, caustico illo principio per affusum acidum in aerem propulso et alcali fixo postmodum addito sal volatile siccum demum obtineri. Nunc coniecit, causticum illud principium esse acidum quoddam volatile pingue cum substantia ignis singulari modificatum, quod cum alcali fixo aequae ac volatilitatem habeat, nunquam tamen eam, quae inter dicta alcalia et acidum purum quocunque observetur, siquidem affuso acido quocunque ex fixo alcalico, cum caustico calcis saturato, hoc distillatur et sal medium fixum enascatur et affuso acido salis ex spiritu salis ammoniaci cum calce viua pariter itidem istud principium distilletur et sal ammoniacum obtineatur. Praeterea si solutio ex creta et acido salis facta cum lixiuio ex alcali fixo et calce viua miscetur, creta omnis praecipitatur et cum caustico illo coniungitur, quo mediante in calcem viuam mutatur, quae aqua affusa soluitur et aquam calcis viuae fislit.

- p. 63. Num calx viua seu causticum eiusdem absque additione salis alcalici, vt in praeparatione saponum alias fieri solet, cum rebus pinguibus conubium iniret, frustra calcis viuae oleo oliuarum immerfit Cl. Auctor, et ambo per triginta horas in quiete reliquit. Calcem viuam tunc neque fatiscere, neque calorem neque ebullitionem oriri, observauit, praeter id, quod eo in loco, vbi rimae in calce viua apparebant, vesiculae aerae ascenderent. Sex postea horis praeterlapsis coagulum quasi, lateribus frustorum calcis adhaerens vidit, hinc oleo effuso, quod turbidum et crassius euasit, coagulum istud cum aqua commixtum album et tenax apparuit, cum aqua tamen

amen connubium respuens. Affuso tunc spiritu
 vini, miscela, saepius agitata saporem saponis Hispa-
 nici obtinuit. Alii frusto calcis viuae deterfo inque
 puluerem redacto spiritum vini affudit et post qua-
 draginta octo horas, spiritum vini per linteum ex-
 aminens, istum turbidum euadere, saponaceum sa-
 porem habere, et ab eo in aquam infuso hanc albam
 turbidam fieri, obseruauit. Solutum postea in
 spiritu vini oleum euaporationi committens, guttu-
 ris aliquot olei flauo obtinuit, quarum nonnullae cum
 spiritu vini commixtae in eo se soluerunt, cum aqua
 vero, spiritu vini euaporato, commixtionem non in-
 erunt. Praeterea cum viderit Noster, etiam oleum
 expressum absque calce viua aliquantum in spiritu
 vini solui, vasculum spiritu vini, oleum expressum
 calce viua non commixtum in se continente, reple-
 rit, in aliud vasculum eiusdem capacitatis spiri-
 tum vini, oleo expresso cum calce viua praeparato
 detum, infudit, et vtrumque euaporationi commisit,
 neque ex priori olei grana quatuor, ex posteriori
 tantum scrupulum olei expressi obtinuit, hocque
 odorem saponaceum, illud vero rancidum exhibere,
 simulque in frigore coagulari, cum alterum in eo-
 dem fluidum maneat, animaduertit. Ex his colli-
 git Cl. Auctor, calcem viuam vinculum suppeditare,
 quo mediante oleum expressum cum sale alcalico
 coniungi possit, ipsam vero cum oleo commixtam
 nullum saporem producere, oleum tamen ab ea de-
 purari, ita, vt maiori in quantitate quam non depu-
 ratum in spiritu vini soluatur. Caeterum, licet quo-
 que absque calce viua cum sale alcalino igneo acer-
 moque et oleo expresso sapo parari possit, hunc
 tamen, si alcali caustico illo principio destitueretur,
 nunquam obtineri, et causticum sali alcali adhae-
 rens, idem cum caustico calcis viuae esse et eadem
 ratione ab igne prouenisse, putat. Cum tandem
 ex

ex antecedentibus pateat, causticum calcis viuæ terram, in calce reperiundam, et ad salia alcalia habere vt acidum, idemque istud causticum magis insuper affinitatem alere cum oleis pinguibus, vt ex parte terram propriam deferat et oleo se vniat ex sententia Nostri colligendum est, acidum istud causticum calcis viuæ ab omnibus acidis distinctum et cum maiori quantitate substantiæ pinguis coniunctum esse, eiusque naturam mixtioni oleosæ propius accedere, atque substantiam valde subtilem penetrantem sistere, minime tamen cum acrimonia adeo insigni, vt reliquis acidis inest, præditam, cum olea ea imbuta nullum plane saporem acrem in lingua excitent.

p. 75. Eadem ratione Noster calcem viuam cum oleo aethereo anthos commiscuit, et experimentis institutis affinitatem caustici istius principii cum mixtione oleosa iterum obseruauit, inprimis autem causticum illud terram calcis derelinquere sequæ oleo viuæ, cum partibus subtilioribus horum oleorum se coniungere eaque, ratione subtilitatis, exaltare, eademque teneriora, magis penetrabilia et volatiliora reddere; contra vero non solum partes resinosas crassiores separare, sed et teneriores viscosas partes, in oleo contentas, extrahere et in extractum gummosum colligere, vidit: itaque causticum illud memorata olea, quæ multo vehementius aggrediatur, cum sale alcalico coniunctum sit, nequaquam destrui, sed ea tantum depurare, colligit.

p. 82. Spiritus vini, calci viuæ adfusus, saporem, Noster obseruauit, multo acriorem quam spiritus vini simplex obtinet, sique super calcem viuam quoties abstrahitur, itidem caustici istius principii quidquam in se suscipit; talem autem, caustico illud ditatum, spiritum vini maiorem vim, ambrem alioque corpora bituminosa et resinosa soluendi, habere

ad praeparandas essentias atque tincturas valde
 tum esse, Noster autumat. Alios dein et no-
 tum magis dignos effectus obseruauit, cum spiri-
 tum vini sali caustico ex tribus partibus calcis vi-
 ue et vna parte depuratorum cinerum clauellato-
 rum parato, adfunderet. Spiritus vini enim rectifi-
 catus, sali isti caustico adfusus, post quinque dies
 in tantum adiuuante calore aestiuo colorem valde
 obscurum obtinuit, eoque effuso, spiritus vini denuo
 in alio sali adfusus colorem rubrum ostendit.
 Hinc postea cum priori commiscuit, eumque
 liquorem, salis caustici vnciam vnā cum tribus
 uncis in sedecim vnciis spiritus vini solui, obser-
 uauit. Cum autem neque sola calx viua, neque so-
 lum sal tartari, tantam mutationem in spiritu vini pro-
 ducat, eandem hanc mutationem alcali et caustico
 coniunctis, tribuendam esse, Noster
 colligit, ita, vt caustici istius principii ope alcalico
 in ingressus in spiritum vini concilietur, et cum
 de maior quantitas dicti caustici in spiritum vini in-
 ducatur. Tinctura haec, ex caustico sale parata,
 ignea et corrosiua est, vt, nisi multo spiritu
 diluatur, deglutiri prorsus nequeat; hinc ex di-
 cta vncia salis caustici et viginti vnciis spiritus vini
 tincturam parari, tartari tincturae simillimam, eius-
 demque ope, si ambra, succinum, balsamum peru-
 anum etc. in ea soluantur, tuncque spiritus rursus
 abstrahatur, efficaces admodum spiritus balsamicos
 cineri, floresque sulphuris in ea solutos tinctu-
 ram sulphuris extemporaneam praebere, perhibe-
 re. Eadem haec tinctura ignea destillata, spiritu
 ab abstracto, liquorem exhibet, cui substantia crassa,
 rubro fusca, innatat, quae primo quidem intuitu
 speciem resinae semifluidae sistit, sed ab affusa aqua
 diluitur, hancque colore obscure rubro tingit, ideo-
 que substantia gummosa esse videtur. Liquor, cui
 dicta

dicta substantia innatat, saporem admodum calidum habet, et euaporationi commissus, salem effluat, cum quo oleum vitrioli affusum, fumat et inflammescit. Eundem istum salem eandemque substantiam gummosam post longum tempus sponte ex fundo ignea secedere, Noster animaduertit. Lixurum cui dicta substantia gummosa inest, destillatione reiectum, liquorem in recipiente collectum praeparat, cuius tertia pars ex oleo constat, quod vulgari philosophorum quoad odorem et colorem sumitur. Ex his colligit Cl. Auctor, substantiam illam ob colore rubram ex spiritu vini plane destructo oriri, non ut ipse tamen antea putauit, a partibus spiritus crassioribus provenire. Spiritum vini enim promutari, aquam eius separari, et reliquas pingues et teneriores partes eiusdem in crassam illam, ob colore rubram, substantiam conuerti, hancque in aqua solui, et cum extracto gummoso potius quam substantia resinosa comparandam, nouum quasi concretum consistere, ex spiritu vini destructo et ex parte etiam alcalico sale ortum, per experimenta, sollicite inuenta, patet.

p. 94. Lixiuum, ex solo alcali, vel ex alcali et calcere vel demum ex sola calce viua paratum, si quodlibet eorum seorsim cum sulphure coquatur, hoc solutum idemque solutum ope affusi acidi praecipitari, constat. Inprimis autem de praecipitatione sulphuris in lixiuo calcis viuae soluti, notandum est, hoc eodem affusi acidi cuiusuis ope praecipitari, sed eorumque cum sulphure terram insimul calcaream effici, ideoque purum sulphur non obtineri, si tantum spiritus salis affundatur, purum sulphur fundum tenere, et terram calcaream in acido salis solutam relinqui. Quod ad causam attinet, cur sulphur a calce viua solvatur, eam non solum in caustico calcis viui principio, sed et in terra calcarea quaerit Cl. Auctor.

enim solum causticum absque adiuuante terra cal-
 carea solutionem praestaret, ex caustico et sulphure
 spiritum sulphuris volatilem productum iri, neque
 sulphuris disiunctionem in partes integrantes, vti
 modum in praecipitatione eiusdem obseruan-
 tum est, secuturam esse, Noster autumat. Cum
 terra calcarea ad solutionem sulphuris simul
 est, et causticum terrae calcareae ex parte adhae-
 ret, istud, vt Noster putat, omnem vim ad resol-
 vendum sulphur impendere non potest, neque etiam
 sulphuri se vnire, ita vt cum eodem in spiritum sul-
 phuris volatilem mutari possit. Hanc rem ita se
 habere, ex eo Noster probari autumat, quod, si per
 praecipitationem, ope acidi praestandam, terra cal-
 carea a caustico separetur, hoc partem sulphuris
 in exigua aggrediatur, et in spiritum sulphuris
 volatilem, late se diffundentem, mutetur, sulphur
 vero ex parte non mutatum praecipitetur. Qua vero
 solutione sulphur, in calce viua solutum, ope acidi af-
 fecti praecipitetur, ex Nostri sententia ita declarari
 potest: attendendum nimirum est ad terram calca-
 ream, causticum illud principium et sulphur, quae
 coniuncta in hac solutione inter se inuicem coniuncta
 sunt. Si nunc acidum superuenit, hoc terrae calca-
 reae se vnire, sulphuris quaedam pars separatur et
 spiritum petit, causticum vero, quod per ebullitio-
 nem, dum praecipitatio fit, in motum insuper duci-
 tur, cum alia sulphuris parte in spiritum sulphuris
 volatilem mutatur, maximam partem in auram abit,
 reliqua aliquid subtilissimi illius pulueris sulphurei,
 secundum secedentis, secum abripit. Solutione
 itaque mutata, sulphur praecipitari neque vltius
 solutum manere, Noster autumat.

Causticum calcis viuae a calce viua separari et p 120.
 cum metallis coniungi posse, omnium fere solutio-
 nem metallicarum praecipitatio per aquam calcis
 Tom. XII. Pars III. H h viuae

viuae perque falem causticum ostendit. Inter tallicas has, per calcem viuam factas, praecipitates, quae in officinis pharmaceuticis obveniunt, fere in usu tantum est, quae in praeparatione phagedaenicae obseruatur: quippe quae, ut cum ex mercurio sublimato corrosiuo et aqua calcauiuae conficitur. Causam, cur mercurius praecipitetur, ex eo Noster declarat, quod acidum salis mercurii sublimati magis terrae calcareae, quam mercurio, se vniat, hinc terram, in aqua calcis deprecipitandam, aggrediatur et mercurium deserat, cum vero cum metallico corpore se coniungat et cum eo fundum petat, siquidem cum coniunctione acidi salis terraeque calcareae, utpote in medio, nulla ei est communio. Quod ad praecipitatum puluerem mercurialem attinet, varia experimenta cum eo instituit Noster. Sic cum in soluto sale alcalino fixo vegetabili commiscuit, lixiuium degustatum causticum saporem obtinuit, euaporatum vero salem causticum exhibuit, cum spiritu vini mixtus acrem tincturam suppeditauit. Praecipitatum itaque ex caustico et mercurio constare, ex his colligendum est. Idem puluis, in tortae vitreae commissus, igne leniori et paulo fortiori non magnam mutationem passus est, igne vero fortissimo excitato, tantam, ut vitrum fere funderetur, mercurius viuus tandem prodiit et in retorta parua quantitas pulueris albi remansit, qui vera calx vocatur. Aqua enim simplex affusa, in aquam calcauiuae transiit, idemque puluis, magna cum effluuio scentia in spiritu nitri solutus, aliquot grana non soluta reliquit, quae verum gypsum exhibuerunt. Ceterum nullum sublimatum apparuit et omne causticum plane abiit. Eadem quoque ratione omnia metalla soluta per aquam calcis viuae praecipitantur, terra enim calcarea cum acido coniungitur, et causticum

cum, terrae adhaerens, hanc deserit, metallis se
et cum iisdem fundum petit. Pari quoque
mode praecipitatio se habet, si loco aquae calcis
aer lixiuium causticum vel sal causticus, in aqua
mixtus, affunditur. Ex his autem colligitur, omni-
bus metallis, vel per aquam calcis, vel per causti-
cum saltem, vel per sodae lixiuium praecipitatis, cau-
tum principium adhaerere, cum istud et aquae
calcis et salis caustici et sodae, alcali minerale conti-
nenti, insit, immo metallis quoque per alcali vola-
tilia praecipitatis, idem istud causticum adhaerere
possit, non male coniicit Noster, siquidem metalli-
cissimum, acidum nempe, vt recte monet, causti-
cum iam continere vel salis alcali volatili, per alcali
separato, vel etiam absque eo per ignem for-
mum productum, idem istud causticum se vnire
possit; si etiam alcali volatile, per solam putre-
factum productum, adhibeatur, hoc tamen absque
alcali per putrefactionem corporum separato,
cum alcali coniuncto, non esse, autumat. Caus-
ticaque, cur metallorum calces, per praecipita-
tionem ortae, sibi inuicem tam similes sint, et cur
idem, si cum debili lixiuio alcalico commiscentur,
se rursus saporem magis causticum et pungentem
conciunt, spiritumque salis ammoniaci acriorem et
volatiliorum reddant, in caustico illo, salibus alcali-
saeque ac calci viuae adhaerente principio quae-
rendam esse, coniicit. Licet vero calx viua nullum
alcalicum contineat, calx viua tamen in vni-
uersum considerata, ex Nostri sententia, alcali itidem
vniuersum considerato similis est. Alcali enim,
essentialibus plantarum salibus sola partium trans-
mutatione per ignem obortum, ex terra calcarea,
in acido et pura substantia oleosa non combusti-
coniuncta constat, calx viua autem ex terra cal-
careae et singulari quodam igneo acido pingui com-

ponitur, ita tamen, vt substantiae illae integrantes in alcalico sale intime inter se inuicem coniunctae sint, et terra calcarea per circulationem in vasis plantae machinis cum reliquis substantiis integrantibus subtilifata et a natura in verum salem mutata in calci viuae autem eadem haec terra calcarea crassa plane insit, eique igneum illud acidum pingue in igne exterius quasi absque arcta coniunctione se applicuit. Licet autem nonnullae proprietates, quae sali alcalico competunt, calci viuae desint, siquidem calx viua non nisi multa aqua soluitur, in igne non fluit, et cum acidis nullum salem medium dat, quod res aliter se habet cum alcali, multa tamen nihilominus cum alcali communia habet. Calx viua enim cum aqua mixta incalescit, syrupum violarum viridi colore tingit, aquam ex aere attrahit, cum acidis effervescent, metalla in acidis soluta praecipitat, sal volatile ex sale ammoniaco separat, mercurius sublimato corrosiuo soluto in praecipitatione surnatium colorem communicat, sulphur soluit, spiritum vini rubro colore tingit, et saporem acrem linguae imprimit, quae phaenomena itidem ab alcali observantur, ita, vt ex his pateat, quatenus calx viua substantia alcalina dicenda sit nec ne, licet paucum vel nullum plane sal alcali in ea deprehendatur.

p. 136. Ad separandam causticam substantiam salem causticum, aqua dilutum, cum oleo vitrioli, aqua diluto, commiscuit Cl. Auctor, et liquores commixtos distillationi subiecit, tuncque liquorem in recipiente obtinuit, qui saporem nequaquam acidum, sed quodammodo empyreumaticum et stypticum linguae imprimebat. Sali alcali affusus, hoc causticum reddidit, et cum spiritu salis ammoniaci commixtus hunc statim odore acriorem et volatilem fecit, syrupum vero violarum non mutauit. Ex his colligitur, causticam illam substantiam reuera separari et cum aqua

aqua miscer
er acido et
vtramque
dam a lingu
al cum
gentem tan
cum terra
corrosiuum
nam per se
et ex coniu
sali alcali
causticum
notabili c
in sale ca
cum eade
summa vo
dum liqu
ali, aqua
vis aller
dunc ex
ta collig
dam ca
cum aqu
que aqu
ficum v
denovo
gas saE
Cau
sed ex
i) In l
partes
nentur
tuta et
denno
igni si
haberi

aqua misceri posse, eandemque ad sulphuris modum
ex acido et substantia inflammabili compositam, et
utramque substantiam ita coniunctam esse, ut aci-
dum a lingua percipi nequeat. Cum deinde causticum
illud cum sola aqua coniunctum saporem adstrin-
gentem tantum, neque adeo acrem, contra vero
cum terra calcarea, vel salibus alcalinis acrem adeo,
corrosivum et pungentem excitet, colligitur, causti-
cum per se non adeo acre esse, sed tum demum fieri,
si ex coniunctione caustici cum terra alcalina et sali-
bus alcalicis sal pungens producat. Cum porro
causticum illud ex aqua calcis viuae etiam absque
sensibili calore adhibito in auram abeat, idemque
ex sale caustico et oleo vitrioli cum aqua destillatum
cum eadem coniunctum prodeat, causticum illud
summa volatilitate donatum esse, patet. Cum tan-
dem liquores ex destillatione salis caustici et olei vitri-
oli, aqua dilutorum, obtenti inque vitris bene obtu-
natis asservati paucos post dies situm contrahant,
tunc ex caustico et aqua produci, ex Nostri senten-
tia colligendum est. Tandem quoque, ad separan-
dam causticam illam substantiam, calcem viuam
cum aqua commiscuit et destillationi subiecit, tunc
que aquam caustico illo impraegnatam obtinuit, cau-
sticum vero, aquae inhaerens et cum ea destillationi
denuo subiectum, non concentrari, id autem per fri-
gus factum fuisse, observavit.

Causticum memoratum non ex lapide calcareo, p. 148.

sed ex igne provenire, sequentibus Noster probat.

1) In lapide calcareo, ex quo calx viua obtinetur,
partes acidum causticum constituentes non conti-
nentur; 2) terra calcarea, ex aqua calcis praecipi-
tata et ab omnibus partibus peregrinis libera, in igne
denuo in calcem viuam mutatur; 3) substantiae, forti
igni subiectae, causticum illud acidum, ut calx viua,
habent: exemplum praebent minium, lithargyrium,

oleum vitrioli etc. 4) absque igne nullum causticum producitur; 5) sal tartari et omnia salia alcalia in igne magis magisque caustica fiunt, lixiuiumque alcalinum, in quo carbones candentes extinguuntur causticum redditur; 6) causticum multa cum igne communia habet; sic calx viua et sal causticum eadem sensationem, vt ignis, linguae imprimunt; causticum, aquae immixtum, partes oris corrugat; sal causticus corium et pennas, vt carbo candens, corrodit etc.

P. 153. Praeter calcem viuam alia etiam corpora, quibus cum Cl. Auctor experimenta instituit, causticum ex igne suscipiunt; sic magnesia alba, terra aluminis ossaque calcinata dicto principio in igne duntaxat. Terram siliceam quoque et argillaceam, licet neque causticum saporem linguae imprimant, neque etiam adfuso lixiuio alcalino causticitatem communicent, causticum tamen ex igne suscipere, Nostro probabile est. Nunquam enim silices aut arenam per se, nisi alcali addatur, in vitrum mutari, constat. Hinc coniicit Cl. Auctor, causticum forsitan, sali alcalino seu terrae alcalinae applicatum et cum silicea coniunctum tanquam partem vitri essentialem et intime mixtam considerandum esse, immo videtur ei necesse esse, vt terra calcarea ex igne causticum suscipiat sicque siliceae similis magis fiat; arenam enim et silicem a natura acidum, immo adeo causticum continere, silicesque ex intima coniunctione caustici cum terra quadam et aqua constare, ex Nostri sententia probabile est; hanc autem terram indolis argillaceae fuisse, et partes argillaceas subtilissimas, aquae inhaerentes, causticum, in quacunque aqua deprehendendum, suscipere et ope aquae durum adeo silicem prouenire posse, coniicit. Causticum porro ex igne suscipit sal alcali vegetabile fixum oleumque vitrioli, quod, vt Noster putat, ob idem

idem istud causticum interdum coagulatur etumat, subque specie substantiae crystallinae et quasi glacialis et fumantis apparet. Metalla denique memoratam causticum suscipiunt, ut calces metallorum, in igne diu ignitae, imprimis minium et lithargyrium testantur: hae enim plumbi calces lixiuia alcalina caustica reddunt, sal volatile vrilosum volatilius magisque causticum efficiunt, immo ex sale ammoniaco spiritum fluidum et causticum expellunt. His consideratis denuo quaestio a Nostro mouetur, num etiam metallis fuis causticum inhaereat? ad quam affirmando respondet, ita tamen, ut causticum hoc partim tanquam pars constitutiuu, partim tanquam substantia, interstitia metalli replens, consideretur.

Ex omnibus corporibus inflammabilibus, dum p. 176. in aere libero comburuntur, causticum in aerem abire, vel corporibus impositis se applicare, hoc autem, non nisi illis destructis, in puritate sua separari, corpusque inflammabile quodcunque non nisi in aere libero per ignem destrui, idemque, si flamma eiusdem fuliginem dat, plenariam destructionem non pati, experientia docet, quod exemplo ligni fagini et carbonum, ex eo productorum, per experimenta illustrat Cl. Auctor. Ex his autem patet, causticum maximam partem ex carbonibus, in libero aere candentibus, in auram quidem abire, partem tamen, cineribus relictis, si indolis calcareae sint, vel etiam alcalico sali, si quid cineribus insit, se vnire. Liqueat porro, causticum calorem suum aliis corporibus communicare sicque teneritudinem suam probare. Licet autem partes eiusdem admodum tenerae sint, tantam tamen teneritudinem habere non videntur, ut vala metallica, vitrea et terrea penetrare possint, nisi eadem perfecte candeant, sed tantum calefiant. Cur autem corpora, igni admota, calefiant, ex eo Noster deducit, quod corpora per solam tantum

communicationem caloris alius antea calefacti corporis, a quo cinguntur, incalescant. Causticum cum in interstitia corporum se insinuare, atque hoc modum corpora calefacere, sed in aerem abiens, hunc modum reddere, eundemque calefactum corporum cumfluere, ideoque haec calefieri, Notum fit.

P. 193. His praemissis nunc exponit Cl. Auctor, quid illud sit, quod caustici nomine venit. *Causticum* ait, *mixtum subtile primi generis, subtilis subtilissima linea volatilis est, quae ex acido quodam constat, cum purissima ignis substantia intime coniuncta.* Itaque in caustico hoc mixtionem, sulphuri coniunctam et ab omnibus naturae corporibus diversam, separabilem nec vnquam destructibilem deprehendimus, eique conueniens nomen acidi pinguis imponimus, autumat. Acidum ei inesse, ex eo probatur, quod eius ope terra calcarea in aqua solubilis evadit, aqua calcis additione salis alcalini terram calcaream dimittat, et salia alcalia, eo saturata, non ut acida habeant, cum neque cum acidis effervescant, neque terram calcaream, in acidis solutam, praecipitent. Causam autem, cur causticum hoc, aquae immixtum nullum saporem acidum excitet, in eo ponit, quod cum inflammabili substantia intime cohaereat, hanc ratione, ut sulphur se habet, quod maximam partem ex acido, cum inflammabili substantia coniunctum constat, neque tamen saporem acidum excitet. Verum, causticum istud non merum acidum, sed acidum pingue esse, quod cum subtilissima et purissima ignis substantia intime cohaerere debeat, Notum fit. Alias enim istud, ut recte monet Cl. Auctor, nunquam cum sulphure omnibusque substantiis pinguis tam cito, immo citius, quam cum terra calcarea, coniunctionem inire posset. Si porro dictum causticum merum acidum esset, acidum saporem

electatum, et, si ad vnum cognitorum aciderum
 contineret, ex coniunctione eiusdem cum salibus
 calicis cognita illa salia media productum iri, No-
 autumat. Producitur quidem ex coniunctione
 calici et salis alcalini sal medius, singularis igneus,
 calicum quidem saporem habet, cum spiritu
 vero aliisque corporibus oleosis subtilibus sese
 miscet, quod alcalino sali per se antea possibile non
 est. Quod ad substantiam igneam caustici istius at-
 tinet, eam tenerrimam purissimamque substantiam
 esse, ex eo Noster probare putat, quod cum
 acido coniuncta nullum corpus solidum, sed sub-
 stantiam valde subtilem, volatilem et penetrantem
 efficiat. Substantiam hanc igneam, praeter acidum,
 cum quo coniunctum est, nullam aliam substantiam
 habere ne minimum terrae continere, hinc etiam
 nunquam pro phlogisto, sed pro materia lucis ha-
 bendam, hanc autem substantiam igneam purissi-
 mam esse, igneamque caustici partem pro materia
 lucis haberi posse, Noster autumat. Solutum enim
 argentum, cum aqua calcis praecipitatum, et prae-
 cipitatum lunam cornuam albam in vitro obturato
 solis radiis expositam, et mercurium, in oleo vi-
 trioli solutum tuncque crystallisatum, itidem in vi-
 tro obturato solis radiis expositum, eundemque subli-
 natum soli expositum, et mercurium dulcem affusa
 aqua calcis colorem nigricantem obtinere, huncque
 materia lucis produci, notat. Igneam vero hanc
 substantiam et acidum in caustico illo inseparabilia
 nec vnquam destruenda deprehendi, docet. Hoc
 tandem acidum ab omnibus corporibus, ideoque et-
 iam ab omnibus acidis diuersum esse, nihilominus
 tamen ob id, quod cum omnibus fere se coniungat,
 cum omnibus affinitatem habere, idemque acido vi-
 trioli vel sulphuris proxime accedere, et acido quo-
 que nitri simile esse, asserit, idque acidum pingue,

vt veteres substantiam ignis vocarunt, nuncupasse posse, et massam integram omnium corporum pinguium et mucilaginorum sistere, putat.

p. 213. De ortu acidi pinguis asserit Noster, partes constitutivas, acidum nempe et materiam lucis, a creatione mundi iam productas, ipsamque huius partium coniunctionem itidem in creatione factam statim esse, acidum pingue autem, iam productum ex aere in corpora insinuari; et in eorum definitione non mutatum egredi, putat.

p. 217. Ex haecenus dictis summam nunc colligit Cl. Auctor et sequentia commemorat. Acidum pingue est corpus, cuius genus adhuc incognitum habetur; materies admodum subtilis est, eiusque praesentia sensibus percipitur; pondus habet, et neque destructibile neque separabile, elasticum vero et volatile est; concentratur idem et rursus expanditur, cum aqua incalescit; vim constringentem habet, in igne et extra eum plurimis corporibus, neque tamen omnibus, se vnit, ex alio in aliud transit; cum aliis corporibus coniunctam noua concreta sistit, pristinas corporum proprietates immutat, et in omnibus corporibus deprehenditur.

p. 236. His de acido pingui praemissis, quaestio nunc mouetur, an et quomodo istud pro materie ignis habendum sit? Vt haec quaestio rite explicetur, triplicem ignis differentiam annotandam esse, innuit, primam ignis materiam et purissimam, quae omnium corpora inflammabilia tam in foco speculi vstorii, quam in corporibus ipsis accendit, inflammantem, alteram, in igne culinari deprehendam, purissimae istius materiae ignis materiam proximam seu acidum pingue, et tertiam demum materiam inflammabilem seu sic dictum phlogiston vocat. Prima materies ignis purissima inflammans materies lucis seu

radiorum solarium est, quae cum nulla alia substantia coniuncta, in concentratione sua existens, accet, calefacit et inflammat, quae proprietates atque effectus in foco speculi vstorii manifestat ignem purissimum, cum nulla alia materie coniunctum, nec in alia reconditum sistit. Indoles huius materiae incognita est, et non nisi Creatori nota, materiam tamen, licet subtilissima sit, pro materie habenda. Eadem haec, in foco speculi vstorii deprehendenda, materies ignis subtilissima in corporibus inflammabilibus, ligno e. g. carbonibus etc. adest, ignemque culinarem constituit, qui vero nunquam percipi poterit, nisi insignis copia particularum lucis in ortu corporum inflammabilium se insinuat, ita tamen, ut eadem hae particulae profunde in eisdem reconditae sint, ne corpus inflammabile confestim se inflamment, sed suo tempore inflammari possit. Acidum pingue autem pro materie inflammante ignis culinaris haberi non potest, neque unquam corpora inflammat, nisi insignis insuper copia particularum lucis, quae cum nullo acido coniunctae sunt, in inflammabili corpore adest. Particulae hae lucis ex sole splendente et aere in corpora vegetantia intrant, dumque intrant, cum subtilibus mucilaginosiis, oleosis et salinis substantiis, ope acidi pinguis simul intrantis irretiuntur; cum autem hoc acidum pingue vim constringentem habeat et cum omnibus corporibus, aqua, terra, aere, oleo se coniungat, instrumentum quoque sistit, quo mediante exiguae illae, leues et volatiles particulae lucis retinentur et irretiuntur, quae cum aqua et terra coniunctae corpus inflammabile formant, ita tamen, ut nequaquam disiunctae, sed concentratae in eo adsint, si corpus inflammabile inflammare debeant. Quod si nunc corpus inflammabile per frictionem aut calorem aliorum iam ardentium corporum incalescit, elastici-

elasticum acidum pingue vna cum lucis particulis aere et aqua expanditur, nexus inclusarum ignis particularum soluitur, corpus in peripheria sua aperitur, ignis particulae erumpunt, confluent et corpus accenditur. Itaque primam purissimamque ignis materiam lux concentrata, alteram vero proximam mixtamque materiam acidum pingue sistit, quod lucis particulas continet, quot acidum eiusdem corpore potest; hinc vtramque substantiam in corpore inflammabili adesse, et priori inflammationem corporum, ad quam etiam quidquam faciat acidum pingue, posteriori autem coniunctionem particularum in omnibus corporibus adscribendam esse, colligitur. Patet etiam ex his, vtramque substantiam, lucis nimirum materiam et acidum pingue, a se invicem differre, et hoc idem esse, quod ab aliis aether vocatur.

p. 264. De acido pingui asserit Cl. Auctor, istud quidem pro materia proxima purissimae, inflammantis substantiae igneae, habendum esse, siquidem ex purissima ignis substantia, lucis nimirum materiae et acido subtili constet, primum autem ignis principium non esse, cum nunquam inflammet, licet in concentratione sua existens cum aqua incalescat, et, si cum lucis particulis in corporibus subito moueatur, pauxillum lucis reflectat. Idem acidum, ut docet Noster, ad producendum corpus inflammabile necessarium est: sola enim lucis materia conubium cum aqua et terra respuit, neque per se inflammabile corpus producit, quod tamen accedente acido pingui fieri solet, quippe quod altera sua parte cum materia lucis, ex qua partim iam constat, altera vero, acida, cum terra calcarea et aqua se coniungit, sicque inflammabile corpus producit, quo destructo materia lucis et acidum pingue in atmosphaeram, ex qua prouenerunt, rursus abeunt. Ex his colligitur, nul-

lam

nam aliam substantiam ad producendum corpus inflammabile requiri, hocque sic produci et ex terra, acce, acido pingui et aqua componi. Cum vero plurimi, et primus eorum BECCHERUS, alius substantiae, phlogisti dictae, mentionem faciant, idque tanquam ignis principium in omnibus corporibus comprehendendum assumant, de eo pauca quaedam commemorare Nostro libuit. Cognitum nimirum BECCHERUM, qui fuliginem olei aromatici in nullo menstruo solui, nec in vase clauso, sed in igne aperto destrui, tuncque in aere libero ardere vidit, hanc principium ignescens, solam ignis materiam, quae non nisi motu subitaneo opus habeat, constituisse, ideoque dictum principium, ex igne et terra superiore constans assumisse. Cum vero Noster fuliginem tanquam substantiam mixtam inflammabilem, ex materie ignis, terra et aqua constantem consideret, ea pro materia proxima ignis purissimi seu pro principio, ut recte monet, haberi nequit; fuliginem interim, inter omnia naturae corpora, maxima in copia tam lucis materiam quam acidum pingue continere, concedit, eandem tamen pro interitum tantum inuolucro materiae igneae, materiam lucis autem et acidum pingue pro duplici quasi nucleo habenda esse, putat.

Cum Cl. Auctor hinc inde dixerit, materiam lucis in corporibus inflammabilibus inclusam esse, hanc loquendi formulam ita assumendam esse cupit, ut materies lucis nullo modo tanquam substantia, quae in interstitia corporum tantum se insinuat, sed tanquam pars constitutiva consideretur. Sic enim oleum ob id, quod materies lucis pars eiusdem constitutiva sit, incenditur et saporem pinguem vel causticum excitat, sicque tanquam oleum se praebet. Caeterum lucis materia dissimilis est, et ex partibus admodum exiguis constat, eademque particulae

culae adesse possunt, licet nec luceant, nec calefiant, nec accendant, nec oculis percipiantur. Si enim multae particulae lucis propius ad se inuicem accedant, tunc ignem sistunt, si remotius a se inuicem distant, tunc lucem constituunt, sique magis adhuc separantur, tunc neque conspici, neque villo modo sensibus percipi possunt. Eaedem particulae nunquam sub forma ignis apparent, nisi calefiant, quo facto, acidum pingue, in corporibus inflammabilibus deprehendendum, et lucis particulae adeo extenduntur, vt omnis nexus tollatur, et multae propiusque iuxta se inuicem posita lucis particulae sub ignis forma ex corpore egredi possint. Dantur tamen nonnulla corpora inflammabilia, in quorum partibus inflammabilibus elementa seu massae primordiales tam laxae sibi inuicem adhaerent, vt eiusmodi corpora etiam absque incallescencia facile destrui lucisque particulae dissipari possint. Inter eiusmodi corpora eminet phosphorus vrinae, ad cuius generationem quidquam confert acidum pingue, quippe quod, cum phosphorus non nisi igne fortissimo parari possit, omnia vasa penetrat et reliquis materiis phosphori se vnit. Lucis materiae praesentia in corporibus etiam absque ignea destructione se manifestat, si ad reliquas lucis proprietates attendamus. Sic lux nullam cum aqua communicationem habet; sic color corporum tum inflammabilium, tum non inflammabilium, splendor porro et laeuor materiae lucis, fixitas eiusdem in igne, pondus et calor eam manifestant. Causa autem, cur calor oriatur, vel in materie lucis purissima, vel in acido pingui, vel in vtrisque, quaeritur. Sic enim calor oritur, si materia lucis densius corpori nostro applicatur, vt de radiis solis, in foco speculi vstorii, applicatis observatur; si porro acido pingui concentrato aqua adfunditur; si demum corpus

vario

vario modo motum incalescit, quo in casu tum ad materiem lucis, tum ad acidum pingue respiciendum est.

Ad decidendam quaestionem, num acidum pin- p.326.

quo elastica aeris materies sit, primo ad elasticam materiem in atmosphaera deprehendendam et in corpore quaecunque intrantem materiem, a pluribus aetherem dictam, Cl. Auctor attendit, et, quicquid de aethere dictum sit, acido pingui applicari posse, quoque aetherem esse, autumat, quod sequenti experimento probari, putat. Sulphur viuum nimis, cum calce viua mixtum et fusum, massam exhibuit sonantem, quam non obtinuit Noster, cum sulphur et terram calcaream non calcinatam, cretamque, funderet. Cum itaque massa haec et omnia corpora, in igne calcinata sonora euadant, et sonus eorum in motu elastico acidi pinguis, atque in vi eius, omnes corporis partes extendente corpusque in motum tremulum ciente, consistat, acidum pingue et aetherem, cui idem effectus tribuatur, eadem esse, Noster colligit. Licet autem ex Cl. Auctoris sententia verisimile sit, elasticam aeris externi materiem eandem esse, quae corporibus inest, et in destructione eorundem ex illis exit, quaeque demum ex igne in alia corpora transit, eadem tamen ista materia sub variis his conditionibus non vnus indolis esse potest; interim omne discrimen non nisi in maiore minoreque puritate, siccitate et concentratione consistit. Externum enim aerem chaos esse, in quo acidum pingue basin quasi constituat, aliis vero cum rebus ita commixtum, vt a puro acido pingui valde distinguendum sit, Noster asserit.

Alia quaestio, an acidum pingue pro materie p.33.

electrica haberi possit, ita explicatur. Monet nimis Cl. Auctor, acidum pingue partem constitutam vitri esse, siquidem nec pura terra calcarea, nec
fal

sal alcalinum, nec terra silicea per se vitrescant, vt
trecere autem haec corpora, si terra silicea cum cal-
care aut sale alcalino commisceatur. Cum potius
vitrum fundi, et fustum duci possit, et frigidum ele-
sticum sit, acidi pinguis praesentiam in vitro negare
non posse, Noster colligit. Quodsi nunc acidum
pingue vitro insit, atque hoc, vt experientia docet
electricum sit, per frictionem vitri materiae illius
partem ex eo exire, effectus electricos producat
ipsamque ad minimum materiem electricitatis pri-
mariam sistere, colligitur. Requiritur autem, vt vi-
trum fricetur: frictione enim suscepta non solum
partes electricae commouentur, sed vitri fricti fibrae
in motum tremulum ducuntur, quo facto elasticae
vitri fibrae hinc inde agitantur, insimulque materia
electricitatis ex vitro depellitur. Quod ad lucem
electricam, ignem et pulsum, sonumque electricum
attinet, lux ex Nostri sententia a solo concentrato
acido pingui eiusdemque subita extensione et motu
prouenit, eaque a scintillis igneis differt, scintilla
vero electrica verus ignis et flamma quidem est,
haecque ex acido pingui et ex subtili corpore inflam-
mabili, quod in atmosphaeram electricam abit et ac-
cenditur, oritur, et dum ex vitro in atmosphaeram
acidum pingue et vna cum partibus inflammabilibus
etiam aqueae intrant, cum his acidum pingue adeo
incalescit, vt particula inflammabilis pariter quoque
incalescat, adeo, vt se aperiat seque inflammet. Hoc
igne acidum pingue, cum quo particula aquea se
coniunxit, adeo extenditur, vt particula aquea rum-
patur, sicque sonus scintillae electricae in aere cir-
cumfluente producat.

P. 359. Vltima quaestio, an acidum pingue acidum pri-
migenium seu vniuersale sit, affirmando iterum ex-
plicatur. Recte enim monet Cl. Auctor, neque aci-
dum vitrioli, neque acidum salis, vt nonnulli asse-
ruerunt,

uerunt, pro primigenio haberi posse, et acidum pingue his prius, imo iam in creatione mundi adfuisse. Acidum sulphuris quoque, vt docet Noster, pingui acido recentius, sulphure tamen prius est. Vnde autem dictum sulphuris acidum ortum duxerit, sequenti modo declaratur: acidum sulphuris nimirum accessu subtilium quarundam materiarum ex acido pingui prouenisse, 1) insignis copia acidi pinguis in mundo deprehendendi, 2) indoles omnium acidorum, quae cuncta proprietates quasdam acidi pinguis habent, 3) generatio acidi nitrosi in muris calcareis cellarum subterranearum suadent.

Tandem appendicis loco quaedam de elementis p.373.

Adiunxit Noster, sub quo nomine materias primordiales intelligit, quae a Deo statim in initio tanquam substantiae, ad generanda corpora quaecunque maxime necessariae creatae sunt, quaeque nullo modo destruuntur, sed semper eadem manent, ita, vt, dum in destructione corporum haec relinquunt, se ipsas neutiquam destruant, sed indolem et proprietates immutatas retineant, ac nouorum corporum generationi et compositioni denuo impendantur. Ratione numeri elementorum quatuor agnoscit Noster, materiem nimirum lucis, acidum pingue, aquam et terram; reliqua cuncta tanquam composita, destructioni obnoxia considerat. Ex quatuor huiusce materiis primordialibus omnia naturae corpora componi, et multa, absque accuratiori luminis et acidi pinguis contemplatione, non explicanda relinqui, Noster asserit, atque, vt sententia haec paululum illustretur, ad fertilitatem humi, quae ex admistione calcis viuae, suboritur, attendi vult. Si enim calx viua in aggerem accumulatur, ei post-hac aqua affunditur, tumque humus imponitur, vt a vaporibus, ex incalescente calce viua prodeuntibus, undique penetretur, humum hanc, istis vaporibus

ribus foetam et a calce remotam, insigni fertilitate instructam esse, experientia docet. Ex hoc autem colligitur, acidum pingue vna cum aqua et luce esse substantiam, quae terram fertilem reddat, immo eidem huic acido pingui, in aqua calcis reperiunda dissolutionem calculorum renalium et vesicae adhibendam esse, liquet. Quaeritur tamen, vbi nam horum quatuor ista elementa, in puritate sua constituta, reperiantur? De luce asserit Noster, eam in foco speculi vstorii, et acidum pingue forsitan in calce viua reperiundum esse, locum autem seu corpus vbi aqua et terra in puritate elementari deprehendantur, determinare Noster non audet, atque hoc difficile esse, autumat. Difficile inprimis, vt putari probari potest, terram primordiale, ex qua reliqua quae terrae consent, in natura dari, et forte omnes terras corpora esse, ex materia lucis, quae per se fixa et fixa sit, deinde ex acido pingui, quod siccae et durae mixtionis capax deprehendatur, tandem et aqua, quae in magno frigore vt corpus siccum et friabile se habeat, composita, coniicit. Licet autem materiae hae primordiales in puritate et simplicitate sua difficulter obtineantur, eaedem tamen a se inuicem facile distinguuntur. Sic character terrae primarius in eo consistit, quod tanquam puluis visibilis siccus in igne aperto nunquam comburatur, sed fixus maneat. Character aquae in fluiditate consistit, quae ab exiguo ignis gradu producitur, sine quo in frigore in corpus durum mutatur. Acidi pinguis character est, quod inuisibile sit et sapore salino se manifestet. Materia lucis demum, in concentratione sua existens, vt ignis tantum percipitur, sique mentis in insipidum detur, quod ex corpore aliquo solam materiam lucis extraheret, talem solutionem sensatione caloris vrentis in lingua excitata se manifesturam esse, Noster autumat. Caeterum duas proprie-

proprietates, elasticitatem et volatilitatem, lucis materia, acidum pingue et aqua communes habent, ita tamen, ut in luce elasticitas maxima, in acido pingui minor, in aqua vero paullo minor seu minima, nulla autem in terra deprehendatur; ab elasticitate autem volatilitatem dependere, hinc nullam terram volatilem esse, asserit. Primordiales has rerum materias, essentia sua immutabiles nec vnum, nisi summum Numen id iubeat, destructibiles esse, neque etiam vllum elementum per naturam suam in aliud mutatum esse, nec mutari posse, sed omnia ad conditionem telluris nostrae necessaria, a sapientissimo Creatore hunc in finem creata esse, idque ex consideratione proprietatum harum materiarum patere, Noster innuit. Quid autem sint quatuor istae materiae primordiales, quomodo componantur, quae ratione ex his tam innumera corpora producantur, explicare non audet Cl. Auctor, sed potius omnipotentiam, sapientiam et benignitatem Dei admiratur.

Haec itaque sunt, quae ex egregio hoc libro de tempore licuit: paulo prolixiores quidem in recensendis hisce rebus fuimus, id vero tum ob externos, Germanicam linguam raro callentes, tum etiam ob laudandam docti huius, et accurate conscripti, et candore morumque integritate pleni operis indolem, factum esse, fatemur.

The vegetable System, or a series of experiments and observations tending to explain the internal structure and the life of plants, their growth and propagation; the number, proportion, and disposition of their constituent parts, with the true course of their juices, the formation of their embryo, the construction of the seed, and the encrease from that state to perfection. Including a new anatomy of plants. The whole from nature only. By IOHN HILL. M. D. London sold by Baldwin 1759. fol. maj. 1. Alph. 16 plagg. tab. aen. 21.

Id est.

Systēma vegetabile, siue series tentaminum et obseruationum, quibus interna plantarum structura, earumque vita, incrementum et propagatio explicantur: nec non numerus, proportio dispositioque partium constituentium, verus in iis succorum decursus, embryonis conformatio, seminis constructio eiusque ad perfectionem usque vegetatio declarantur. Noua plantarum anatomie ab natura desumpta. Auctore IOANNE HILL. M. D.

Qui iam aliis, ad historiam naturalem pertinentibus, nec non plantarum studium illustrantibus, operibus inclaruit Cl. HILLIUS, nunc nouo opere omnis vegetabilis regni ambitum emetiri sibi proposuit. Quare iam de structura et fabrica plantarum

tarum acturus, nouam non solum anatomen se exhibuisse adserit, sed nouam etiam methodum et vegetabilium dispositionem suscepit. Pretiosum quidem hoc opus, chartae elegantia, characterum nitore, iconum accurata indole satis se commendans, omnium facile manus deuenire nequit, quum vero Cl. Auctore singularia fuerint praestita, quae sollicitum eius studium declarant, totius operis dabitur delineationem, nunc ab anatome, ceu volumine primo, incepturi.

Primum itaque hoc volumen in duas iterum partes seu libros distribuitur, quorum primum historiam botanices tradit, alterum vero anatomen plantarum complectitur.

Historia botanices est litteraria et in sex diuiditur diuersas periodos. Breuis ea est et superficialia. Cognitio vegetabilium manca erat et triuialis ab initio, in scientiae naturalis partem abiit penes veteres Graecos, inter quos THEOPHRASTUS ERESIUS praecipue eminet, cuius doctrinae explicationem ex lectione eius scriptorum suggerit Cl. Auctor in prima periodo, in altera ad Romanos progreditur, quos inter, quod valde miramur, DIOSCORIDES occurrit, et deinde PLINIUS inclaruit. Ille hoc antiquior est, assiduus observator, ad qualitates plantarum magis attendit, quam ad characteres, hic incompletum et compilatum opus reliquit. Ab hoc tempore inter botanicos nullus fere referri meretur ad Arabes usque, tertiam periodum constituentes. Hi vero, licet cognitione variorum aromatum botanicam auxerint doctrinam, ex graecis tamen profecerunt. Inter barbaros, quarta periodo, nil accessit, quinta demum incidit in tempora restauratae scientiae. Sexto demum seculo p. C. N. RUELLIUS comparuit, laude omni dignus, quem multi exceperunt. Noua autem et sexta periodus cum CAESAL-

PINO incipit, qui systematicorum botanicorum primus est, post eum sequuntur multi; alii semina semper fructus, flores vel eius partes iterum alii adsumunt, quos nominat Cl. Auctor. **RIVINI** tamen mentionem sub **RIVERII** nomine semper facit, **HEUCHERO** inuentionem systematis tribuens. **LINNAEI** methodum perennem futuram esse praeferit, sed, quod ipse breuibus notissimum hoc systema tangit, nos quoque cum eodem ad librum progredimur secundum.

Propius in eo ad structuram vitamque plantarum considerandam accedit, et vegetabilium partes singulas solidas, deinde fluidas, harum denique decursus per illas disquirat. Verum, quod natura aliquando a consueta recedit via, extraordinarias conformationes simul contemplatur, suamque peruestigationem variis corroborat exemplis. Quadraginta nouem capitibus absoluitur tractatio.

- p. 26. Vegetabilibus locus animalia inter mineraliaque medius est, a quibus, qua ratione discrepent, ex illi **LINNAEI** sententia declarat Noster. Materia quidem omnibus eadem est, ex terra desumpta, differentiam facit vasorum ordo et structura. Variis administriculis et maceratione potissimum partium constituentium cohaesio tollitur, quarum hac ratione septem diuersae partes, in singulis praesentes plantis, designantur;
- p. 29. scuntur; cortex nimirum exterior, interior, contextus cellulosus, (*blea*) substantia carnea, medulla, inter carnem et contextum cellulosum vasorum series, tandemque coni vasculosi. Nulla planta non has partes habet, quae ad summum apicem progredientes, si flos ibidem constituitur, terminantur sic, ut exterior cortex calycem, interior petala externa, contextus cellulosus petala interna, vasorum series nectaria, caro filamenta, coni receptaculum, medulla semina atque capsulas efformet. De singulis

his partibus nunc seorsim agit Cl. Auctor, et exempli loco elegit *Helleborum nigrum foetidum*, cuius scilicet planta integra cum radicibus teneris, non admodum profunde descendentibus, ex terra erui facile potest, quod exhibita icon docet. Haec eadem planta est, quam Noster in partium structura declaranda ubique fundamenti loco ponit. Singula radices fibra a principio ad finem amplitudine imminuit et in tuberculum oblongum desinit. Tres in partes distingui possunt, prima, ceu initium, glabra obscure fusca, altera villosa, tertia prope tuberculum albida deprehenditur. Tuberculum autem illud, quod ab aliis nondum observatum esse dicit, non crassius tantum est, sed etiam in fine coecum, nec apertum. Sic apparet hyemali tempore, verum vero mutatur. Quare huius specialem disquisitionem suscepit Noster, nec non cuncta momenta signis expressit. In dissecto eodem media apparet cavitatis, alba inuestita medulla, huic viridis substantia seu caro superest, cui interius adhaerent sex vasculorum coni, finibus suis medullam perforantes. Ad externum carnis latus vasculorum series decurrit, super qua occurrit tela cellulosa tandemque sequuntur cortices. Ex hac itaque observatione novum conditur systema; nutrimentum plantae a spongiosa suscipi cavitare et ex hac demum in hiantia ibidem vascula distribui. Copiavit porro, in animalibus forte vasorum lacteorum eandem structuram esse, vermem Gordium, qui capite destitui creditur, habere illud, similiter gelatinoso succo obductum, radices vegetabilium gelatinosum succum stillare, si rescindantur, immo vulnus suum eo claudere. Addimus, quod observatio nos docuit, radiculam quamcunque, recens formatam in planta iam vegetante, primo loco sub pellucidi succulentique tuberculi forma apparere, id, quod optime in Balsamina conspicitur.

p. 31.

- P. 34. Vtut autem a radice fibra nutrimentum suscipitur, haec non corpori radice originem dat, quod potius ab ea producitur, id, quod in Hellebori radice manifestum est. Corpus tamen radice medullam habet, a reliquis partibus distinctam et separatam, super quam conica vasa feruntur, quae substantia viridi seu carne teguntur. Haec cum medulla nequitur, per eam vario decurrit modo, immo processus format, series deinde vasculosae apparent, et contextus cellulosus circa radicem in arcum ductus ad eius basin, superius in caudicem continuatur. Hinc tandem reliquae partes superimponuntur. Fibrae vero ipsae ex carnosae radice partis externa superficie nascuntur, quae vesicae instar intumescens per ceteras partes transit, simulque contextum cellulosum et corticem secum rapit. Eadem ratione et superiore loco radice caudex progreditur, et quidem duplici modo, vel in summitate gemmam constituit, vel productio radice est profundior, summo tantum in loco gemmam habens, eadem illi ac in fibra est conformatio, directio ad superiora tantum variat. Gemma itidem tanquam vesicula superius procedit, quae ex vasorum confluxu exeat. Tota itaque planta similes constituentes partes habet, quae nisi proportionem suam variant, ubiuis autem septem illae, superius a nobis nominatae, substantiae adsunt.
- P. 42. Expositis his, singularum partium quaevis speciem consideratur. Externus cortex, cuius praeparandi et a reliquis partibus resoluendi modum describit Noster. Ex simplici membrana constat, cui interius viridis materies adhaeret, quae tenuior in radice, in reliquis autem partibus crassior fit. Per microscopium vero tum extus tum intus ex retiformi substantia conflatus apparet, immo studiosior disquisitio docuit, duplicem membranam esse, cui subtilia vascula intersint, quae ingenti numero perpetuis

enae anastomosis iunguntur. Color exterioris membranae luteus, interioris albus, vasculorum fuscus videbatur. Ex his vasculis quaedam in interna superficie minutis osculis aperiuntur, unde Cl. Auctor succulentum corticis statum deriuandum esse coniecit. Ex variis porro exemplis comprobatur, in omnibus plantis eandem esse structuram, leuioribus tantum intercedentibus differentiis, et, ubi superficies pilosa est, pilos vascula esse extus aperta et exhalantia. Hinc ex vasculis concludit, succum in corticem destillari, qui cum alius sit ac in ipsis vasculis glandulis, forte glanduloso, ad orificia vasculorum confusus, opere eundem perfici. Ab hoc ad interiorum corticem pergit Noster. Hic exteriore crassior est, et colore variat, omnibus in partibus plantae exteriori cortici subest, exceptis petiolis, quibus exterior tantum cortex et alius nullus datur. Constat autem ex variis stratis, quorum singulum ex duplici membrana, cui vascula intersunt, conflatur, ut in externo cortice. Vasculorum numerus magnus copiosus facit anastomoses, vasa vero non arcuata, sed obliqua decurrunt. Singulum vasculum tubus est, oriatur autem oualibus glandulis, vnitur cum vicinis per obliquos canales, et obtusioribus osculis patet in exteriorem corticem. Sed, quod stratis intercedit spongiosa substantia, arbitratur Cl. Auctor, humores per glandulas secerni, in contextu spongioso mutari, mutatos ab osculis obtusis iterum recipi reuehique. Tela enim cellulosa, quae post describitur, omnes partes ambit, et succos diuersos continet, cellulae tamen vascula adhuc quaedam decurrentia admittunt, in quibus, praeter inflexionem irregularem et fere ellipticam, connexionem notat cum interiore cortice, per propagationem nempe membranularum et eodem modo cum parte subiecta seu cum seriebus vasculorum. Haec vasa, ab

P. 45.

P. 55.

altera parte carni, vt vocat Cl. Auctor, imponuntur, in Helleboro ita procedunt, vt nectaria floris formant. Vnicum autem horum vasorum stratum est, hinc etiam hucusque praeteruisum. Ipse vasorum decursus ad longitudinem fit, nullaue iis intercedit communicatio: teguntur vbique membranula luteoli coloris, simulque vberius ostenditur, quo modo

p. 59. ad nectaria accedant. Post corticem in arboribus sequitur lignum, substantia mollior huius loco in aliis herbis est, quare nouo nomine eam partem Noster *carnem* appellat. Haec in Helleboro tandem in filamentis staminum desinit. In omnibus autem plantis haec ad essentiam pertinet, si destruitur, planta absolute perit, et ab omnibus aliis corporibus naturalibus hac sola plantas discerni credit Noster.

p. 60. Structura per microscopia aegre cognoscitur, quod eius materia opaca est. In transuersim dissecta fibra lignum hoc vasculis et conis interest, vasa autem, quae hanc partem simul constituunt, non album, aquosum, sed coloratum et essentialem plantae succum vehunt, qui odore, sapore, et virtutibus sese discernit, atque, quod omnia replet, impellucas partes reddit. Exterior carnis superficies vasculis tenerioribus ramosisque ornatur, quae valuulis interdistinguntur.

p. 62. Coni tandem vasculosi, etsi in carne delitescant, distincta tamen sunt corpora, a coloratis vasculis, certa ratione inter se coniunctis, prouenientia, pellucidisque vasculis iterum conteguntur. Nutritia vero censentur vasa esse, quod in foliis etiam praesentia deteguntur. Ex nodo enim vasculoso, coloratum succum continente, nouus saepe nascitur, ex quo tum colorata, tum pellucida vascula procedunt. Horum conorum distributio et expansio totius plantae skeleton exhibet; describuntur et pinguntur ex Helleboro. Ex meris cellulis constat medulla, intimo loco posita, singulae parti, exceptis

p. 64. foliis

foliis, peculiaris data, sic, vt vnus partis medulla cum alterius non communicet; has cellulas vult Noster materia spongiosa inter se iungi. Continent autem succos, qui etiam exsudantes ex carne et coctis iam dictis, inspissatique videntur originem dare membranulis, medullam facientibus.

Perlustratis itaque omnibus partibus, plantam p. 66. conficiendis, melius intelligitur, in quo vita plantae consistat, sub quo nomine venit Nostro omnis vegetandi et crescendi facultas. Hanc vero Cl. Au-

thorem in carnosa substantia plantae ponere, iam supra monuimus, siquidem illa in omnibus non solum plantis est, sed etiam, si illa destituitur, perit. Necesse tamen est, vt succi in hac substantia moueantur, sine quo motu vita nulla est. Is autem motus, p. 68.

quum carnosa materies filamenta faciat atque antheras, formationi plantulae, quam in farina vel puluere antherarum contineri statuit Noster, inseruit. Vasa quippe illa, rariis anastomosibus iuncta et in se redentia, oualem circulum faciunt, ex quo ramuli ad filamenta, antheras seminaque pertingunt. In antherarum ergo cauum deponitur ille succus, atomos carnosae massae continens, exsiccatus farinam formans, quae ex rupta anthera ad stigma decedit. Singulus farinae globulus, ceracea quasi materie obductus, diffiliens plantulam siue particulam vascularis carnis huic tribuit, et nouum rudimentum plantae constituit. Eodem modo, a vasculorum ramulis, ad semina delatis, lobi seminales et series vasculosae efficiuntur, quod studiose describitur, in primis, quum carnem, vt diximus, vim omnes partes plantae faciendi et restituendi habere adsumserit Cl. Auctor.

Huius rei demonstrandae caussa nunc in exemplo p. 70.

plo Raphanus consideratur, cuius partes omnes egregie delineantur. Liceat ex his praecipua adducere.

cere. Filamenta staminum, quae ex carnosa substantia plantae oriuntur, reticulari inuestiuntur cuticula: sub hac decurrunt simul vascula ex serie vasculari, quorum officium est, suppeditare humores viscosos, quasi ceraceos, quibus, qui ex substantia filamentum formatur embryo, defendatur. Subtilissima nempe vascula in vesiculas excrescunt, qui per maturitatem fiunt globuli farinae, in has carnosa substantia simul intrat, et augetur, usque dum ob impeditum vltius incrementum vesiculae siue globuli cum vasis accedentibus exsiccentur et ovalis circulus embryonis remaneat. Hic ob teneritudinem in terra solus crescere nequit, hinc in semine prius recondi debet.

- P. 73.** Globuli farinae plerumque, vt aliorum etiam ex tentaminibus scimus, in aqua dissiliunt, aliqui tamen non aequè vt in raphano, quod autem aqua praestari nequit, per artem, adhibito quandoque oleo, obtinetur. Eiusmodi vero atomorum in vna anthera multa millia continentur, quae, vt Cl. HILLIUS putat, per minutos stigmatis poros ad styli cauum et semina sic feruntur, vt eadem intrent: siquidem in illis ante antherarum aperturam vacuitas, post dispersum puluerem embryonis praesentia, et quidem eadem sub forma, qua in farina haerebat, fuerit detecta.
- p. 76.** In tali embryone, quem alii plantulam seminalem vocant, septem plantam constituentes partes solas oculo bene armato iam apparere adserit Noster, neque tamen omnes partes plantarum formatas hic in compendio quasi inuolutas adesse, sed per vegetationem, continuatam sensim nasci. Causas incrementi in aere et calore quaerit, in primis autem in
- P. 79.** seminalium foliorum structuram inquirat. Notat praecipue, ad fabricam horum foliorum carnis particulam accedere, quae in foliis radicalibus non adsit. Haec carnis molecula intumescens, ad foliorum seminalium petiolum accedens, in tres partes

abit

ab arcuatas et cauas, in tubos extendendas, ubi ad folium accefferint, a se inuicem recedentes, simulque vasculares constituunt glomeres siue conos semper duos, qui in folia diuiduntur. Mediantibus itaque his et innumerabilibus exinde productis ramusculis substantia foliorum existit, quae membranarum et contextu celluloso stipantur, orificia autem membranarum, cum spongioso habitu communicantia aequae humores imbibunt, ac ex radice coeque foliorum faciunt. Hi succi calore mouentur, in foliis praeparantur et nunc ipsam seminalis plantulae plumulam ad incrementum disponunt. Gemma enim diu quiescens et ad sensum vix crescens nunc subito incrementa capit. Constat ex carnosa parte, quae ex radice accedit, arcuata et intus caua est, sed medulla repletur. Carni extus omnes reliquae constituentes adhaerent. Iuxta gemmam exoriuntur folia radicalia, quae ex illa massa enascuntur, quae gemmam sustinet, ita, ut sint expansio membranarum huius partis. Constant enim ex duplici membrana, contextu celluloso et conis vasculosis, exiguaeque carnis portiuncula. Sensim expansa folia succos ad radicem mittunt, iisdemque nunc deum gemma expanditur in caudicem, ex quo folia, eodem modo formata, exeunt, quae in suis alis deum gemmas propellunt, rudimenta ramorum. Gemma talis integram plantam producit, quod tentamina docuerunt Cl. Auctorem. Immo eadem ratione ex ramis noui nascuntur, vel flores, farina et embryones. Sicque totius absolvitur plantae vita. Num circulatio succorum fiat, disputatur, sed ex noua carnis et conorum vasculosorum formatione, nullibi descripta, apparere iudicat. Noster, ex parte tantum circulationem fieri, succos autem, ex gemma, dum crescit, ad omnem plantam ferri et in flore desinere. Quo de his euidentiora consent, considerat

p. 84.

p. 88.

derat seorsim *Colchicum*, quod ex radice et flore
Aconitum hyemale, quod sine caudice, ex radice, fo-
lio florali et flore, et *Anemonem*, quae ex caudice
foliofo cum flore constat.

p. 89. *Colchicum* radicem habet solidam, bulbosam
nonnullis squamis extus tantum tectam, irregularem
oualem, in basi vtrinque productio eminet, fibris ra-
dicalibus ornata, longior florem huius anni, breuior
sequentis continet. Teneriorem praeter ea latio-
remque in summitate substantiam habet, ex qua flo-
r

p. 91. producit. Bulbus enim ipse, neque radix vera
est, neque aliquid producit, sed placentam confi-
tuit, fere vt in animalibus praeparantem succos ad
nutritionem foetus. Summitas autem haec radice
increfcit, floremque producit, dum prior semina per-
fecit: mox noua formatur gemma tertia, quae ex
substantia bulbi producit. Hinc vitae plantae
origo est in calloso luteolo capitulo radice, vnde fi-
brae nascuntur et floris receptaculum. Idem enim
apparet in feto colchici femine, in quo plantula sub
forma annuli elliptici carnis luteolae apparet, quae
cum capitulo radice dicto conuenit. Ex hoc an-
nulo, motu succorum dilatato, quaedam partes intus
protruduntur, quae conos vasculosos formant, quae-
dam extus, quae series vasorum, contextum cellu-
losum, corticesque efficiunt. Succus ex terra hausti,
p. 95. aquosi in carne igitur praeparantur, mutantur, mi-
scuntur, saporem odoremque contrahunt, quod offi-
cium carnis est. Euaporantur per diem succi, nocte
iterum resorbentur, hinc nulla vera circulatio fit:
qua vero ratione ex vna parte ad alteram succi de-
ueniant, per glandulas perficiantur, immo carni tra-
diti ad nutritionem adhibeantur, vberius Cl. Auctor
exponit.

p. 98. Simplex hic succorum in Colchico decursus, iam
magis fit compositus in sic dicto Aconito hyemali,
quippe

quippe quod praeter scapum floriferum ex radice quoque folia quaedam producit. Constat enim ex quinque diuersis partibus, radice, foliis radicalibus, caule, folio florali et flore. Sed in hac planta succi ex carne radices ad omnes partes, quae inde participant, deueniunt, ex foliis autem ad radices iterum reuertuntur. Radici eius tuberosae horizontali omnes insunt genuinae plantae partes, ex ea quoque nouae hinc inde gemmae nascuntur, squamis instructae. Haec, prout fibrae radices, ex carne et reliquis partibus proueniunt, sibi quae ipsis medullam faciunt. Qui vero sursum producit scapus, sex tantum constituentes partes habet, sicuti folia radicalia, quae exteriori cortice destituuntur, quippe qui ad caput radices definit. Caro foliorum tubos constituit, ad quos intus sex coni vasculosi formantur. Hinc folia p. 101.

a Cl. HILLIO pro glanduloso opere, secernendis praeparandisque succis inseruiente, habentur. Scapus quidem intus ex parte cauus est, conos autem habet duodecim, qui, quo magis ad superiora veniant, eo propius ad se inuicem accedunt, formato vero folio florali fere confluunt ad receptaculum floris formandum. Folium florale ex interno cortice, contextu celluloso, ramisque vasculosorum conorum formatur, hinc reliquae tantum quinque partes ad florem accedunt. Contextus cellulosus exteriori sua membrana petala, quae euoluta lutea euadunt, constituit, caro ad filamenta fertur, quae exterius nouam membranulam luteolam supra se habet, ex qua nectaria fiunt. Haec autem ex pedunculo et corpore constant, quod colorem cerae habet, succumque continet, vascula quoque membranis contegentibus insunt. Cum petalis tamen non connectuntur, sed cum filamentis; singulum nectarium ad tria stamina pertinet iisdemque succos largitur. Anthera singula duplex est, quae immediate p. 104.
ex

ex filamento dilatato producit. Vascula tandem
feminalia ex medulla generantur et in stigmata capi-
definunt, quae apta sint excipiendis globulis farinae.
Quum autem carnis maior copia sit ac in *Cyclantho*,
plures non solum partes in hoc *Aconito* formantur
sed etiam totum altius excrescit. Obiter nota Cl.
Auctor, succos caulis coccineo colore tingere.

p. 108. Plura adhuc cognoscuntur ex *Anemone*, in qua
duplex systema circulationis est, alterum in radice
corpore, alterum in caulis inferiore parte. Ex
dice nempe succi ad medium adscendunt caulem
ibi carnosae massa arcum facit, per quem succi iterum
redeunt: ex hoc loco autem noui etiam succi superio-
riorem partem caulis propellunt. Describit autem
Noster vegetationem totius plantae: radices tubero-
sae, a latere decurrentes, geminae sunt squamosae
quae, quamdiu cum radice principis corporis adhae-
rent, fibras non formant, ab eo vel seorsum
vel amplius non nutritae, nouum corpus radices
formant, fibras propellunt et in integrum denique
plantam excrescunt. Quum per aliquot annos
ma increseat, prius florem quam producit, ubi
et docte omnes hic euenientes mutationes describit
Cl. Auctor, quae vero cunctae eo collimant, ut
nem sic dictam, rudimentum in radice plantae
esse demonstrat, prout ab eo in semine et faciem
antherarum globulo adsumitur. Quiescere tamen
vegetationem, vel admodum lente procedere ali-

p. 121. quoque exempla probant. *Campanulae* Canariensis
radicem per integrum annum, vtut sanissimam non
vegetasse vidit Cl. Auctor, nec non *Polypodii* radi-
cem, quae per quinque et supra annos non incre-
uerit, vsque dum in aliud deferebatur solum.

At, sicut natura aliquando minus, ac solet, effi-
cit, ita quandoque plus praestat, quod exemplo
Ananas prolierae comprobatur Noster, quae loco
vnius

coronae foliosae plures efformavit. Comparat communem crescendi modum cum hac, et quum
fibrae decurrant in medio fructu sine me-
solo contextu celluloso praesente, qui pulpam
constituit, illae in summo loco in ellipticam
formam et coronae foliorum originem
accident. In prolifera itaque fibrae plures eius-
di elliptes et coronas constituebant.

His expositis, externam formam partesque plan-
tæ nec non conformationis rationem breuiter de-
scribit Cl. Auctor; nos vero notamus, naturalem
modum, ut arbitratur, ex constituentibus septem
partibus, optime construi posse, quippe p. 131.

non nisi ex anatome possit recte debeatque de-
scribi. Huius itaque ductu septem sequentes tantum
generum familias facit: 1) *Fungos*, carnosae sub-
stantiae sine foliis, aliisque visibilibus partibus. 2)
Mycelium, quae folia habent praetereaue nihil. 3) *Mu-*
ci, qui processus sunt interioris corticis foliorum
4) *Filices*, quae ex solo folio constant, ad cau-
tem adherente, semina in dorso gerente. 5) *Gra-*
minum geniculatis caulibus, foliis integris, seminibus
in glutinam reconditis. 6) *Palmas*, simplici ex
truncato constantes, foliis in summitate, floribus et
fructibus in distincta spica seu spadice. 7) *Plantas*
various sortis, quo pertinent omnes reliquae, ra-
dice, caule, foliis, floribus fructibusque instructae.

Singulas haec familias singulari exemplo illustrat
L. WILLIUS. Ex fungis exempli loco elegit *Tu-*
berculum, quod ad *Lycoperdon* retulit Ill. LINNAEUS.
Describitur omnis eius fabrica. Rotundus est glo-
bulosus, superficie tuberculata, tuberculis stellatis, du-
plex cortice cinctus. Exterior fuscus, interior den-
sus est luteusque, interest materia glutinosa, subest
corpus tuberis, materia nempe alba gelatinosa, tu-
bercula faciens et carnosae tuberis pars. Intus de-

inde vasculum ponitur vario conuolutum modo et gy-
rosum, cuius superficiei semina adhaerent. Micro-
scopio patet, vasculum duas habere membranas pe-
lucidas, quarum exterior densior est, interior vesicu-
laris, quaelibet vesicula quatuor continet semina
quorum singulum tuber nouum est. Omnium ho-
rum partium datur operosa descriptio per microscopio
pia facta.

P. 136. *Algarum* familia explicatur ex *alga conuoluta* me-
membranacea. In hac quidem Cl. Auctor semina
videre non potuit, comparat autem cum vegetabilium
metallica. Nascitur ex plana basi, extenditur in
tubum cauum, intestinorum in animalibus ad intes-
tum varie gyratum et conuolutum, terminatur in sive
coecum.

P. 138. *Muscorum* naturam explicat: *Bryum collo clo-*
(*Swan's Neck Bryum*) quod est *Bryum caespitosum*
LINN. Constat ex caule tenero, nutante, vix
nomen est, capite florifero instructo, foliis ovalibus
circa caulem positis et fibris radicalibus fuscis. Folia
sunt ovalia, acuminata, caua, substantia reticulata.
Potissimum attendi meretur capitulum caulis, cylin-
drica, reticulata, superius aperta, ore coarctato
cineo, obtectum. Capitulum autem illud non me-
est anthera, sed fructificationis partes continet. Fi-
gura eius oblonga est, pyriformis, substantia coriacea,
caua, per cuius medium vasculum seminale ascendit,
quod transuersis vasculis ad superficiem internam
capituli adfigitur, et semina intus adfixa habet.
Operculum capituli intus radiatum, sub membrana
inuestiente recondit antheras seu globulos farinaceos,
qui puluerem, maturi redditi, semina inspergunt.

P. 144. Inter *filices* describitur *Polypodium folio vari-*
aut folio quercus dictum. Notatu digna sunt tubercula,
in auersa foliorum parte posita. Haec autem

do et g
M
anas p
or vef
femina
num h
microf
luta me
or femi
getation
ndior
ad mta
in fice
oito el
te, v
ualib
is. Fol
eticul
lis, cu
bre co
non me
inet. P
tia cor
inale a
ficiem
adfix
fub m
globu
emini
lio vari
funt t
Haec
mle

ab geniculato ad auersam foliorum paginam adfi-
atur, et pedunculo filamentoso insident. Papil-
receptaculum esse dicit, annulum antherarum
ectionem. Hae diffiliunt semenque replent.

Ad graminum naturam explicandam elegit No. p. 145:
gramen *luxurians* seu Poam viuiparam LINN.
describit totam plantam, differentia est in valuulis,
ob lautum incrementum in folia, gramineis
excrefcunt.

Palmae tandem specimen adducitur: *Palma* p. 147.
solis pinnatis seu coccifera, quae in spadice
flores mares et feminas fert.

Ex his itaque differentiis partium constituentium
fabricae et crescendi modus dependet. Sed,
ser et humiditas vegetationem faciant, vltimo
loco Noster inquit in lucis efficaciam in
Prioris causae molem, hae formam, co-
et qualitates tribuunt vegetabilibus, id quod
exemplis experimentorum docetur, simulque
plantarum explicatur, de quo tamen iam
exposuit Cl. Auctor, et varia demonstravit Ill.

Desideramus tamen ex his fieri arbitramur, nos
im merito laudes adhibitae operae Cl. Auctoris
quum ex compendio adducto appareat,
potissimum in inueniendo rudimento plantarum
occupatum, nec improbabilem plane hypo-
defendisse. Desideramus tantum, ex omni
theoria arborum, seu lignosorum truncorum
nouamque stratorum confor-
tionem, libri lignique successiuam indurationem,
latis cognosci, nec non plantarum hybridarum
quae tamen certis tentaminibus confirma-
minus eidem fauere. Optamus etiam, vt ali-
naturae percrutator, cui vires et occasio suppe-
tunt,

tunt, haec nimis multa nouaque inuenta sollicite
petere atque confirmare velit.

De methodo, in sequentibus voluminibus
posita, aequae ac de generibus plantarum admodum
propediem sumus dicturi.

XI.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar
År 1762. Vol. XXIII. Med Kongl. Aca-
demiens Tillstånd. Tryckte i Stockholm
direct. Lars Salvius 1762. 8vo. pl. ad-
aen. 7.

h. e.

Acta Academiae Regiae Scientiarum Sue-
Vol. XXIII. Anni 1762.

Trimestre primum.

p. 1. 1) **P**ETRI IONAE BERGII scriptum a
tude praemio decoratum. Quaelibet

demia, cur arthritidis recentioribus temporibus
communis in Suecia esset, et quibus remedia
praecaueri vel tolli possit. Primo ergo ex
libris medicis Suecorum ostendit, nec olim
ignotam, imo tempore GUSTAVI I. satis vix
fuisse. An aucto ditiorum et lautius rueretur
mero increuerit, vix credit, satis expedit
igitur, quae in genere efficiunt, ut latius
tur morbus, saltem recenset. Primo vero
lem morbi historiam, sua experientia nunc

p. 7. ubi podagrae et arthritidis vagae id discrimen
quod transpiratione pedum fortiore crisi citius
perfectius obtineatur. Deinde causas, quae
ducunt arthritidem, enumerat. Sunt vero illae:

hereditatem illam liberis relinquentes;
contagium, quod vxoribus arthriticorum inprimis
contigit; 3. vita lautior, cibi nutrientes, vinum,
ab animi corporisque laboribus immune; 4.
5. febres diuturnae nervosae. Addit caus- p. 11.
secundarias, errores in iuuentute commissos, su-
per pedum suppressum, sanguinis euacuationes
cohibitas; passionem hystericam et hypo-
chondriacam in rheumatismos et arthritidem abeun-
tem. Arthritidem minantur fila, in vrina recens

natantia, inprimis, si vna trium priorum,
existimus, causarum praegressa fuerit. Huic
Noster diaetam inprimis vegetabilem,
venaesectionem in pede, si plethora adsit,
minerales aestate, et hieme remedium quoti-
dianum saponaceum. Analysin etiam chemicam p. 13.
arthriticorum parum nos docere de ipsius

naturae morbi productricis natura existimat, cum
huius ostendat, quam statum humorum nostrorum,
induruerunt. Plus disci putat a casu, quem Cl.
(*) adduxit, arthritici, qui vomitu materiam vi-
sceralem, ad minerale acidum acrimonia accedentem,
excreta sicque liberatus a morbo fuerat. Credit
huic viro id subito contigisse, quod alias
solum evenit, cum materia peccans sudore et
respiratione educitur. Durante paroxysmo non
remedia adhiberi possunt, quam quae arthriti-
cis in artubus coerceant et materiam malignam,
ad se trahere possit, praeparent. Tempore a
paroxysmo libero curandum est, vt materia morbi
per ad pedes pellatur, vbi ob transpirationem
facilius exit. Si pars arthritica tumet et p. 15.
peccans transpirat, cessat dolor, saltim eo
alio, et donec noua materia accesserit. Si regur-

K k 3

gitat

(*) vid. Medical Observations and Inquiries. Vol. I. Lond.
1757. 8. p. 41. et Comment. hor. Vol. VIII. p. 299.

gitat, nouosque insultus excitat, febris imprimis
medii loco adhibenda est, quo in extremitatibus
coerceatur. Si in nodos cogatur, sal cornu ter
vino rhenano saturatum praebetur, adhibitis vesi-
catoriis. Suadentur etiam diluentia ex floribus
buci et dulcamara. Parti adfectae optime
laneus imponitur, qui calore et frictione pro-

- P. 16. Repellentia omnino prohibentur. Arthritidem
rumque in podagram commutari posse credit, et
tim sub initium veficatoriis aliisque irritantibus ma-
teria ad pedes alliciatur; vel excipit eam, a com-
cauffarum ante enumeratarum oriundam, quae
naefectione, laxantibus, diaphoreticis et murtis
potuque diluente cum dulcamara, felicissime
P. 17. potest. Diaetam moderatiorem eamque imprimis
vegetabilem, et lactis vsum arthritidi tollendae com-
mendat, iisque solis eam sublatam esse notat. Re-
media suadet saponacea, materiam arthriticam resolu-
lutura et abstersura. Calcem, cuius vsum alii in ar-
thritide ob vim eius lithonripticam suadent, non
probat, plures enim vidit aqua calcis frustra copiosius
vfos. Magis conuenire credit amara veterum
inprimis aegris corporis laxi et mollis, viditque mu-
tis arthriticis amara profuisse. Nulla vero remedia
profunt, si diaeta non seruetur. Tolli neque
arthritidis, si vel ob aetatem prouectiorem vires cor-
pori defint, illam in extremis detinendi, vel extre-
mitates ita nodis repletae sint, vt haerere ibi materiae
arthriticae copia non possit; tunc non potest
est non in viscera se recipere, aegrum occidit.

- P. 20. 2) *Erucam, et in quam abit, phalaenam, apum
fructifices*, describit ADOLPH MODEER. Ea in
tum omnibus fere, qui de apibus scripserunt, tum
insectorum historicis nominata, LINNAEO Mello-
nella in Syst. nat. ed. X. T. I. p. 537. 577. sed octo
nomina

minus facis minus cognita. Vtilis ergo his aliisque
 Nostri labor. Duo erucarum genera, apibus in- p. 31.
 quae SWAMMERDAMIUS Bibl. Nat. p. 209.
 germ. adducit, ex Nostri sententia ad vnum
 Phalaenae enim, quae cum tardius ad
 tionem suam se accingunt, tota hyeme in
 solidum statu manent, vere sequente emergunt,
 his eruae nascuntur, minores utique illis,
 iam in aluariis hyemarunt. Ipsarum etiam
 color, magis aut minus obscurus, vel
 differentia nasei potest, vel a squamulis, qui-
 alae et corpuscula pulueris ad modum teguntur,
 aut magis detritis. Reliqua de origine in-
 demnis, et modis illud destruendi, fere cum
 scriptoribus communia habet.

3) *Montes et alpes minores utiliter pecudi pascen-* p. 45.
triberi, experimento probat ANTON ROLANDS-
 MARTIN. Sermo ipsi est inprimis de alpi-
 Noruegicis prope Bergam urbem, vbi commo-
 est. Monet vero, pecudes in his locis natura
 excelsa quaerere, plantas autem, animalium
 idoneas, omnibus in locis crescere, ad quae
 ascendere possunt animalia, vix altius; vnde colligi
 animalium et disseminari has plantas, et
 vbi crescunt, stercorari. Iam, quas plantas,
 pascendo aptas, in his alpibus repererit, enu-
 merat. Sunt vero illae: festucae, decumbens, ouina p. 48.
 rubra; anthoxantum odoratum, quod in-
 iunio inter niues alpium, vel in locis, vbi de-
 nuerat nix, reperit; poa alpina viuipara copiosissi-
 mum est post anthoxantum graminis genus in Nor-
 uegia; calore aestiuo siccatur et flavescit, sed au-
 tumni humiditate et temperie subfrigida reuiuiscit,
 folijs ad radicem et intra ipsos flores luxuriat, folia
 radices agere obseruauit LINNAEUS; poa
 annua

annua statim post niuis defluuium progeminat, copiose crescentem vidit in agris, ubi super cunctis
 aira cespitosa; airam coeruleam, copiose ad
 maris in pratis non stercoratis crescentem, aliam
 est; aira montana; allium vrsinum, vltimo pro
 pecori pabulum, vt Noruegi, quam bene prius
 pecus descripturi, allium vrsinum comedere
 saporem tamen allii cum lacte communica-
 fluitans, agrostis capillaris, holcus lanatus, vltimo
 alpinum et alia gramina montana. Sander, vltimo
 pratis Sueci vtantur, et habitationes ad montes
 pecuariae destinatas exstruant, cum iam vel
 omnino vsui adhibeantur, vel magno cum iocun-
 ditate aestate saltem pecora inde a pluribus milibus
 illuc agantur. In monte, qui PONTORFNUM
 iudice hexapodas suecicas 400 supra maris super-
 ficiem eminet, anthoxantum et alia graminum
 meratorum reperit. Sunt vero illorum radices per-
 ennes, quod de ipsa poa annua suspicatur, cum
 post primum niuis defluuium, radices eius in pluri-
 mos ramos excurrentes, folia, flores reperit.

4) *Problema ad geometriam curvarum pertinet*
 soluit ANDERS PLANMAN.

p. 62. 5) *De electrica vi crystalli Islandicae agit* RO-
 BERN BERGMAN. Scripserat ei WILSONUS, quod
 crystallo Islandica, mediocriter calida, frictione
 electricam nullam excitari, sed ei fini frigida-
 dam esse, commendaueratque Nostro, vt in Suecia,
 ubi facilius frigori exponitur, idem tentaret. ASTRO-
 MANUS vero primum examinavit spatium n. 2.
 LINN. in Suecia reperiendum, dubbelfsen appellatum,
 est illud crystallo islandicae per omnia simile, sed
 minus pellucidum. Id vero non frigidum, sed
 electum electricum reddi potuit. Eodem modo

re successu cum lapidibus, quos crystalli nomine
Noster accepit. Ex his igitur et DELAVALLI, de
quibus WILSONUS scripserat, experimentis colligi
possunt, non omnem crystallum vel spatium omne
habet simile esse, sed rem curiosorum inquisitioni
deditur esse commendandam. Simul edit Noster p. 64.
observationem, in *tourmalina* ut vocant,
quod crystallus hexedrae habebat, fluidum electricum
super lustrum granum quod appellant, seu directio-
nem, qua crystallus formata erat, se mouisse. Hinc
colligitur, polos velut electricos cuius tourmalino esse
habet, a formatione lapidis pendentes.

¶ De optimo modo conchas margaritiferas ape- p. 65.
riri, et de statu piscationis concharum illarum in Suecia
apud NIC. GISSLER. Amant conchae illae aquas
in valibus infra montes sitis fluentes, item cauita-
tes, quarum fundum saepius sol illustrat. Plerum-
que versus austrum iacent in umbra, unde fluuios
mediam directione currentes, quod illos sylvae ad-
iacentes minus tueri possunt aduersus solem, parcius
incolunt, quam qui ad orientem vel occidentem
vrgunt. Iam aquas, conchis his diuites, nominat,
sed dolet in multis iam vix amplius reperiri, vel
enim consilio exemptae sunt, vel exsiccatis rimis mi-
noribus effectum est, ut perierint. Moueri con-
chas fluctatiles eo inprimis indicio colligit, quod ad
flumina in fluuium proiectae postridie in medio fluuii
reperiuntur, et via velut, per quam progressae sint,
in arena conspiciatur. Amant conchae aquas frigi- p. 70.
dissculas et limpidas; si aquis, quas inhabitant, im-
puriore aut ochra ferrea setae admisceantur, mar-
garitarum et concharum color est ferrugineus. Opti-
mae sunt, quarum longitudo quartam vlnae partem,
latitudo manum transuersam adaequant. Superficies
muscis et luto tegitur, figura lata est et obtusa ad

extremum minus; fundo argillaceo insistentes, inter albidæ et in parvis fluviis reperiundæ, margaritarum bonarum spem præbent. Alia bonitatis indicia sunt fascia æquabilis a puncto splendente in externa testæ superficie ad marginem præpe extremum minus extensa; testarum figuræ curvaturæ, cu-

p. 71. uaturis sibi mutuo respondentibus cet. Plurimæ margaritæ reperiuntur in testa sinistra ad extremum minus, raræ et viliores ad maius extremum et in parte testæ inferiore. Alia signa bonitatis recolat **FISCHERSTRÖM** *). In aquis parum profundæ conchæ manuprehenduntur, aut pedum digito in profunditate 3 aut 5 vlnarum forcipe ex abietis lignis constructa. Sedet autem margarita inter et in membrana conchæ fimbriosa alba aut grisea, præter parti albæ et splendenti testæ, aut margini griseo imminet, ut si in confiniis reperiatur, partim alba sit, partim grisea. Figura margaritæ sæpius compressa, undulata, conica, hemisphaerica cet. reperitur, quod sine motu contingere non potest. Nunquam albam, quæ testæ adhaeserit, reperit, omnes adhaerentes griseæ aut alio modo informes sunt. Quo magis margarita intra albam testæ partem reperitur, eo durior, contra eo mollior, quo magis margini griseo imminet, extremo eius adhaerentes adeo molles sunt, ut cultro possint secari et strata illarum numerari. Griseæ pleraque albis molliores sunt, et si fascia grisea margaritam ambiat, vel dentibus in duas partes scindi potest. Interdum albæ margaritæ maiores strato griseo circumdantur, cultro facile separando; si fundus fluvii argillaceus est, margaritæ pellucidæ albido-coeruleæ sunt, totæ albæ et pellucidæ, si fundus ex arena aut lapide puro consistit. Interdum nucleus griseus stratis albis satis bonis circumdatur, si margarita in margine

p. 72

p. 73.

*) vid. Kongl. Vet. Acad. Handl. för Apr. Mai. Jun. 1759.

ita fit; post, compressione testarum magis versus interiora protrusa. Interdum etiam expellitur, unde margaritae in arena, aut in auibis aquaticis, quae arenam deglutunt, reperiuntur. Si grisea margarita in concha detegatur, remota membranae, in qua includitur, parte, contractione membranae margarita propius parti testae splendenti admouetur, quae strata albida accipit, colore post albido coerulescens. Prodest etiam margaritam griseam, partibus testae albidis contusis circumdatam, linteo involutam soli exponere et subinde aqua ex testa madescere. Albidae margaritae, sed non satis pellucidae sole, aquam, cui immittuntur, calefaciente, puriores redduntur. Ad genesin margaritarum cognoscendam haec faciunt: in excrementis animalis reperiuntur subtilissimae laminae albidae, substantia et colore testae albidae interiori per omnia similes, in intestinis animalis et in primis prope exitum saepius minimae rotundae margaritae reperiuntur, item angulosae, pellucidae, informes. Nec difficile est, viam, qua hinc ad testam progrediantur, detegere. Igitur margaritam credit Noster particulam matris, quam vocant, perlarum, staminum scilicet, qualia membranam, testam interius periostrae ad modum intestientem, componunt, in partibus animalis inferioribus ortam et rotundatam, motu vero animalis et testae ea in loca, ubi reperitur, propulsam. Iam prolixè methodum docet, qua exemptae ex aqua conchae, nullo suo damno, possint aperiri, margaritae, si quae insunt, tolli, conchis vero rursus in aquam proiectis nihilominus vitam conseruantibus et genus propagantibus, forte etiam alias margaritas producentibus. Aetatem concharum ex incrementis testae annularibus computat, et esse colligit, quae seculum viuunt, margaritiferarum vero externam faciem senium et velut habitum reliquis deteg-

p. 74.

p. 76.

p. 78.

p. 80.

deteriorem prodere, vixque 60 annis seniore
periri.

P. 81. 7) *De spartio scopario eiusque viribus medicis*
IO. ODELIUS. Exercitum Suecicum, medio Ianu-
arii 1759 hyberna in Rugia intrantem, inuasi febris
catarrhalis, plerumque crisi imperfecta finiende, in-
mentibus aegrorum pedibus et hydropse saepius in-
gruente. Purgantia parum profuerunt, quales
ergo Noster, militibus curandis tunc occupatus,
diureticum pro copia, qua adhibendum erat, sta-
bile, adhibuitque primo lixiuum cinerum inopem
non infelici successu; sed cum frequentius in infirmis
cresceret spartium scoparium, adeo ut igni faciente
adhiberetur, cremauit illud igne aperto, et lixiuum cinerum,
eo successu, usus est, ut copiosa urina fluere et
tumor subsideret. Accidit hoc februario et martio,
antequam ver inciperet. Alius lixiui huius faber
fuit, et effectus fere melior lixiui cinerum inopem

P. 83. 8) *Ex diario Academiae haec referuntur*, summo
duos singulos 10 ducatorum Sparrianos, optimis
scriptis cuius anno insertis destinatos, Academia ce-
dit LUNDIO, *piscis quomodo velut seminandi sint*, co-
centi, et KALMIO *de frigoris vehementis in vagi-
bilis effectu* exponenti. In posterum vero hos mun-
mos praemia esse vult quaestionum proponendarum
solutionum, cuius vero, cuius scriptum de quacum-
que materia edi in Actis Academiae meretur, num-
mum argenteum promittit. Praemio *medellae prae-
torum muscis obducitorum* proposito dignus iudicatus est

P. 84. IAC. STENIUS *). Quaestioni *de arthritide* IAC-
GIUS optime respondit, et alii ei proximo argen-

P. 85. teus nummus datus est. Proponuntur novae qua-
estiones; *an conducant arbores aedificiis fruendis duo-*

*) vid. Comment. her. Vol. XI, P. II. p. 355.

tu, dum adhuc radicibus terrae infistunt, cortice pri-
uari, aut si id negetur, quomodo possit fullonibus alio
modo subueniri? item, quomodo erucæ, arbores frugi-
feræ denascentes, possint destrui?

Trimestre secundum.

1) 10. LECHE historiam mellis rosæ (Honig- p. 87.
resert. REAUMURIUS detexit, ab aphidibus
excreta, et imprimis ab iis, quæ sambucum incolunt.
Nos vero aphides omnes excrementa sua proii-
cere asserit, docetque, quomodo obseruari id possit,
sive in arbore humili, cuius superiora saltim sol illu-
minat, ubi particulae proiectæ lumine solari resplen-
dentes conspiciuntur; siue ramum aphidibus onu-
tum; imponendo asseri colore obscuro tincto, ubi
splendore suo proiectæ partes in asseri distinguun-
tur, etiam cum siccæ sunt splendentes, siue parte
terrestris tria vitra oculiaria continente, micro-
scopii ad modum adhibita, vulgare enim microscopii
vsi hic non est, cum propius accedendo ad
hæc insecta, simus illa forte in excretionem hac tur-
bati. Eodem modo observavit chermem lucido- p. 93.
gineam, malos et ribes incolentem, ex posteriori-
bus guttulam pellucidam emittere, quam formica
lumbit, et, si aliquamdiu nulla emissæ sit, chermen
antennis leniter pulsans quasi sollicitat. Ceterum
quæ illud, quod aphides excreant, non formicæ
solum amant, sed muscæ, papilioes, ichneumo-
nes, cantharides cet. innumeras eam ob causam ar-
bores, quas aphides inhabitant, frequentantes, ut
eadem ratio sit, hæc insecta ac formicas culpandi,
quod arboribus detrimentum adferant. Cum igitur p. 94.
mellis rosæ ab aphidibus sit, non reperitur, nisi
ubi aphides copiosæ sunt. Imbre abluitur, roris et
nebulae humore deducitur, et in guttas formatur.
Qui

p. 95. Qui sub arboribus aphidum plenis, dum ros deciderit, versantur, possunt hoc mel in vestimenta aut crines recipere, quod PLINIUS illuc e coelo decidisse refert. Frumenta illo infici dixerunt, qui alios omnes plantarum morbos cum hoc melle confuderunt. ACREL in descriptione coloniarum Suecicarum in uae Sueciae narrat, a certis arboribus pluuiam decidere, coelo sereno, nullo indicio unde oriantur, nulloque eius circa arbores vestigio. Id, nisi ab aphidibus aut insectis similibus, esse non potest. Aestate feruida et sicca copiose adest mel roscidum, fauet enim calor et siccitas procreationi aphidum.

p. 97. mel pluuiæ non abluitur. Tali aestate 1761. planta erat sine aphidibus. Ipsum tanacetum crispum (LINN. Fl. Suec. ed. 1741. 666.) vastabant. Ex tanaceti aphides rubrae, et comminutae succum robrum edebant, illasque formicae sequebantur, indicio, vel illum tanaceti amarorem ab his insectis in dulcedinem mutari. Extra dubium igitur possumus est, mel roscidum ab aphidibus excerni, esse vero plantarum, quem sugerunt, humorem, unde hoc sine dubio damnum plantis adferunt, nullo qui no-

p. 101. tus sit insectorum horum usu. Iam ubi de auxiliis contra haec damna acturus est, monet, insectorum variorum ouula in ipso, quod feritur, semine esse posse, eaque in re forte prodesse macerationes seminis in lixiuiis variis institutas, quod haec oua destruant, non semina fecundiora reddant. Deinde de aliis quibusdam insectis, damna vegetabilibus inlorentibus, suspensiones profert.

p. 105. 2) *Novum fungi genus* describit OTTO. FRID. MÜLLER. Ex corpore sphaerico paucis diebus cylindrica forma excrescit; pars superior diffunditur, unde foramen exiguum circulare in medio nascitur, quod paulatim ampliatur, dum latera recedunt, et velut

velut calicem efficiunt, margine fusco, materia splendente repletum, cuius, vbi omnem amplitudinem consequutus est, superficies superior, ante splendens, nigrescit, margo perit et abit in pileum picis nigredine horizontalem, super pedunculo versus terram acuminato. Mox pileus verticaliter deorsum inclinatur ad 3 aut 4 latera, seminaque sua dispergit, fungus vero in mucum fuscum mutatur. Hunc fungum vnice reperit in ligno fagino caeso, in legis radici insistentibus nec ipsi nec aliis visus est. Floret a septembri ad decembrem et vtcunque saepe tempestas, sex septimanis ab origine maturescit. Differt ab aliis fungis imprimis hac re, quod semina in pilei superiori superficie reperiantur et ex ea dispergantur, vnde etiam pileus non, vt alii fungorum pilei, versus superiora erigitur, sed quo excidere possint semina, versus inferiora inclinatur. Sapor non habet gelatinae subdulcem, et sunt, qui eum edunt, lignis caedendis occupati. Eoque magis viciosum est, esculentum esse, cum insectis nullis domicilium aut escam praebeat. Sed in aqua coctum gluten satis forte praebeuit, vnde *fungum glutinosum* inuentor appellat.

3) *De qualitatibus et usu rubri coloris ex hyperico* p. 115.
obtinendi agit PETR. ADR. GADD. Chem. Prof. Aboensis. Tres hyperici species examinavit; hypericum flor. trigynis, perforatum et quadrangulare L. & R. syst. nat. T. II. p. 1184. quae duae Finniae indigenae sunt, et flor. pentagynis, caule fruticoso, fol. lineari-lanceolotis, a KALMIO ex America adlata. Hoc nullum plane colorem rubrum praebet, ne quidem ex antheris rubescentibus, quas praereliquis duabus praecipuas habet. Prima species plus coloris secunda praebet. Exit vero color ex vtriusque, accuratiore demum examine detegendis,

ex

ex nulla alia plantae parte. Ea coloris receptaculo in foliis, flore, caule, superfuso spiritu vini deteguntur. In sicca planta punctulorum obscure rubescentium speciem praebent. In secunda specie plerumque ad exteriora petalorum, corollae, calicis et in foliorum marginibus reperiuntur, in prima magis in disco foliorum et ad caulem plantae. Ambae species maxima habent in superioribus staminum aut antherarum, ex quibus acu apertis humor rubeus effluit. Eae semiplenae sunt, antequam antherae pistilla impraegnauerint, post siccescunt. Neque tamen inde colligere licet, nutriendo pollini in

p. 117. seruire, cum et aliis in locis reperiantur. Tentamina cum sicca planta instituens reperit Noster, quod olea destillata citius, quam expressa, ruborem extrahant: inprimis oleum anisi citius, sed oleum terebinthinae tardius, citissime et plurimum spiritus vini extrahit. Aqua parum, item acetum vini et aqua, solutiones salium continens. Spiritus vini ruborem viuidum extrahit, sed tarde; spiritus salis communis pallidiores, spiritus nitri acido suo ruborem destruxit, dilutus vero effectus spiritus nitri

p. 118. oli ostendit. Alcalinorum alia alium colorem extraxerunt, sed heterogeneis adeo mixtum, ut purum obtineri non potuerit, cum alcalia et materiam omnem ruboris huius destruant et reliquas partes hyperici soluant. Igitur, quo purum hunc colorem alcalinorum ope obtineret, valde diluta adhibuit, neque diu stare infusa super hyperico possit. Ita vitello oui et spiritu salis ammoniaci etiam

p. 119. hunc colorem obtinuit. Ex quibus omnibus colligit, succum hunc nec gummi esse, cum aqua sola non solvatur, nec resinam perfectam, cum spiritu vini, quo solutus est, diluto, nihil rubri praecipitatur; proxime vero accedere ad gummi laccam, (habita ratione effectuum, quos acida edunt) et pro

molis

molis rati
sanguine
cum nois
de vero,
collo hy
speciem,
ante in
peribent
scriptos
ni hinc
et cur
(14) O
quasi o
collo
(15) C
molis m
collo
(16) C
pore m
pore an
monitui
sub nomi
prum in
annulum
quorum
rotunda,
bus tubu
ficcis ta
cynipede

7) F
ratione d
citatem i
117. A

Ton.

malis ratione magis tingere, quam gummi laccam
 sanguinem draconis, ut optandum esset, hyperi-
 cum nostrum multum eius coloris continere. Cre-
 dit vero, medicamentis praeparandis aequè adhiberi
 posse hypericum quadrangulare, ac primam illam
 speciem, quae sola iam officinalis est. Tandem p.120.
 quae in usum tinctorum tentauerit, enarrat, et ex-
 perientis confirmat, varios colores, pannis tingen-
 tos, satis elegantes et constantes etiam obti-
 ni hinc posse.

6) *Observatio eclipsis lunaris d. 18. Maii 1761*
 J. T. OMERO ET W. ARGENTIN instituta.

7) *Cajaneborgi situm geographicum* definit ANDR.

8) *Gallam singularem* describit TORBERN p.139.
 Multas eiusdem generis reperit vnica
 in cortice quercus, et cum LINNAEO com-
 muniavit, qui nouae editioni Faunae Suecicae eam
 sub nomine Cynips quercus corticis inseruit. Pro-
 prium imprimis haec galla habet marginem, velut
 anulum conicum inuersum, tubulis instructum, in
 quorum nonnullis microscopio detexit corpuscula,
 rotunda, radiofa, polypis similia, quae, an recenti-
 bus tubulis omnibus insint, definire non audet, cum
 ficeos tantum examinauerit. In gallis quibusdam
 cynipides integras, mortuas reperit.

9) *Pendulorum per arcus finitos in aere, qui in* p.143.
ratione duplicata velocitatis resistat, excurrentium velo-
citatem in quouis loco inuenire docet FRID. MAL-
 LET. Astron. Obs. Reg. Vpsal.

8) *Modum facilem palos in terram etiam solidam adigendi, ope gruis et festucae* describit c. r. v. DENSKIÖLD.

9) *Aquam ex receptaculo prope Landseronam flam chymice, methodo MARG. GRAFII examinata* ALEX. MICH. STRUSSENFELT.

p.158. 10) *Observatio rarior obstructionis glandularum*
 Auctore I. G. WAHLBOM. Puer sesquiennis, febri lenta peribat, nullis vnquam remediis adhibitis. Noster, cui cadauer ad vsus anatomicos concedebatur, postquam in arterias venasque ceram iniecerat, et abdomen venam portae repleturus aperibat, eam cum mesenterio et intestinis, iniectione yndiam plenam reperit, cuius multum etiam per venam emulgentem dextram extrauasatum in abdomine inueniebatur. Glandulae vero mesentericae omnes durae erant et obstructae, inprimis hepar integrum, nulla parte excepta, durum et scirrhosum, quo valde hepatis angustiora ita erant compressa et obturata, vt pauca vasa, quae sanguinis circulationem admittere permittebant, eam amplitudinem essent confecta, quae materiem ceraceam ad venam portae admitteret; imo venas maiores cultro vsque ad anastomoses illarum cum venis hepaticis prosequi licebat, arteria vero parua hepatica iniectionis suae rubrae multum in venam hepaticam transmiserat. Vesiculae felleae fere vacuae, iniecta materia in abdomen extrauasata, remota reperiiebatur. Ren dexter durus et obstructus, eiusque superficies anterior et costalis vna cum tunica propria exulcerata et exesa, velut a putredine fortiore, qua etiam vena emulgens fragilis reddita erat et vter dexter, vt forcipe prehensus diffringeretur. Penetrauerat vero exulceratio saltem substantiam corticalem ad paucas quasdam papillas,

pillas, altera pars dorso obuersa sana erat, nulla maculae et nihil insueti in ventre.

11) *De terra scabiei hominum animaliumque tol.* p.160.

Landae adhibita refert IO. I. ODELIUS. Suecis a morbo, cui medetur, *Skabb-jorden* dicitur: ad acclivis collium reperitur, vbi humiliores betulae, abietes, juniperi frutescunt, iis in locis, vbi humidi quidam restare solet, etiam supra lapidibus terra tectis. Colore est albo griseo, saepius in superficie externa inaequalis. Vere efferuescere dicitur et farinae aqua subactae atque in panes nondum coctos formatae similis esse, crescente vero calore, concidit et in orbes plerumque formatur. Nulla alia herba tegitur quam muscis. Cultro tollenda est, nam ad digiti profunditatem infra eam alia terra est; quo magis alba est et crispa, eo melior iudicatur. Humida lenta est et cohaerens, sicca vero, tactu in pulverem tenuem albidam griseum discutitur. Ruricolae p.161.

in Södermannia contra scabiem animalium cuiusque generis hanc terram adhibent, siccam manu applicant loco adfecto, cui si exesus sit, cum saxo nitroso (*Muria* LINN. n. 6. S. N. ed. Linsf. p. 164.) remixtam adhibent, securi de auxilio. Canibus et felibus interne praebent: hinc factum est, ut et hominibus contra scabiem interne daretur, cuius rei res saltim casus refert Noster, duorum infantum et viri adulti, felici successu non destitutos. Vni infantum os, vbi morbus se exferebat, etiam vnguento ex terra hac et pinguedine animali facto illitum est. Sapor est argillae, ex qua tubuli tabaco sugendo fiunt, aut testarum ovorum. Carbonibus iniecta p.162. crepitat et scintillas rubro coeruleas proicit, odorem vero tunc nullum edit, sed flamma candelae admota fere ad modum cespitis bituminosi foetet. Cum acidis non efferuescit; neque coloris aut saporis

ris quicquam ex ea extrahit aqua calida diu superfistens, spiritus vini quatuordecim dies cum eo digestus, oleum quoduis expressum; sed oleum terebinthinae eo tempore paulo magis flavescere videtur est. Calcinata crepitat, deinde rubet, rursusque refrigerens pulverem nigro griseum, subtilem, superis expertem relinquit, vix cum spiritibus acidis efferuescentem. Nullus motus ab adfuso oleo tractari per deliquium: nulla magneti obedientia. In calcinatione adscendebat pinguedinis aliquid, ipsum fundum crucibuli superioris permeans, colore nigrum, odore primum empyreumatico, sed evanescente. Est igitur haec terra proprium argillae genus.

p. 164. 12) *Aquilam tripedem* describit ERIC. GUST. LIDEECK prope Londinum Sconiae visam. Tetius pes intra duos consuetos positus erat, curvatus, forte quod aui impedimento esset, digitis 7 instructus, nullo posteriore. Plumarum et unguium colores sollicite describit Noster, de nexu huius pedis cum corpore animali nihil dicit, forte quod examinare illum accuratius non licuit.

Trimestre tertium.

p. 168. 1) *De ventis* quaedam notat PETR. VARGINTIN. Post illa, quae de ventis constantibus HALLIO debemus, breuem historiam Suecicarum observationum meteorologicarum Auctor texit. Inde ab anno 1720 *V. saliae* tales instituerunt Professores astronomiae et observatores; CL. HELLANT inde

p. 176. a 1740 meteora et phaenomena coelestia *Torneae* vel ipse observavit vel observari curavit. Similem industriam adhibuere SCHENMARK *Londini* *Scanorum*, GISLER *Hernofandiae*, RÖNGREN *Lou-*

ser: omnes autem *Aboae* superauit Cl. *LECHZ*, cuius obseruationum conspectus, miro artificio concinnatus, statim nobis occurret. Ex eo, cum Cl. *MUSCHENBROEK II* obseruatis comparato, colligit Cl. *MARGENTIN*, in *Finnia*, vt in *Batauia*, maximam anni partem occupare ventos, occidentalem et inter occidentalem et austrum medium. Tandem mox, Cl. *CELSIUM* quatuor gradus venti, qui in obseruationibus *Vpsaliensibus* solent annotari, non aliter distinxisse, quam ab effectu venti in quercum aliquam magnam horti obseruatoris vicini.

2) Sequitur ipsum illud *compendium obseruationum meteorologicarum*, quas *Aboae* instituit *IO. LECHZ*. Et quidem hic eius pars I. *de ventis*. Exhibetur vero 19 tabulae, in quibus perspicui potest, quanam venti, quibus anni diebus, qua vehementia inde ab initio anni 1750 vsque ad finem 1761 flauerint. Subiiciuntur corollaria, vt: per integros hos 12 annos non nisi 89 dies omnino sine vento fuisse, p. 187. eorum plurimos ianuario, decembri, martio, paucissimos maio, iunio, octobri, vnicum anno 1757; mediocres ventos aut nullos plus quam dimidiam partem horum 12 annorum occupasse; vehementiores tertiam; et similia, quae ad leges tempestatum tandem eruendas vtilissima esse possunt; sed obseruationes postulant, a priuatis non expectandas.

3) *De rubo arſico plantando* Auctore Ill. *CAR.* p. 192. *LINNAEO*. A reliquis rubi speciebus caulibus, quartam vlnae partem altis, non spinosis, annuis, foliis ternatis, floribus rubris, et baccis receptaculo non deciduo, facile distinguitur. Proxime ad polarem circulum, ad eius tamen latus meridionale vbique terrarum crescit, ad sinum *Hudsonis*, in *Sibiria*, circa sinum *Bothpicum* cet. non tamen reperitur

ritur in densa illa silua arborum resinosarum, quae Lapponiam a Bothnia distinguit. Baccas fructus sapore omnium, quae sine cultura per vniuersam Europam crescunt, optimo esse dicit, quapropter in Suecia australiore plantare rubum plurimi tentarunt, sed parum feliciter. Ill. LINNAEUS, cum in horto academico eam regulam obseruat, vt cuiuslibet plantae ea adhibeatur cultura, quae climati, in qua indigena est, sit simillima, vidit, borealibus imperiis plantis nocere magnam illam vicissitudinem vernalium dierum in Suecia calidarum et nocturnum frigidissimarum. Igitur rubum sub hyemis initium musco texit, qui, cum glacie esset obductus, vere in eunte abietum ramos superiniici iussit, ne praecox calor glacie n funderet, remoueri vero haec denum mense maio: inde felicem fructuum illorum prouentum obtinuit. Qua occasione simul monet, curare illos, qui plantas, vt a frigore tueantur, muscis tegunt, cum enim musci humorem insugant, hieme congelantur, vt hoc fit, plantas glacie tegere.

- p.197. 4) *Suberes lagenis obturandis praeparare, ut corruptionem impedian, aerem excludant, et tum acidis, tum spiritibus resistent*, docet ULRIC. RUDENSCHÖLD. Qui animaduertit, acidis resistere ceram, a spiritu vini exedi, sebum spiritui non obtinere, sed ab acidis corrumpi, iudicauit, mixturam ex utroque, et a spiritu et ab acidis tutam fore, obtinendoque huic fini, si suberes illa impraegnetur, parari posse idoneam. Ceram itaque albam, siue arte dealbatam, siue virgineam aequali ponderi sebi bouini vel hircini bene depurati admiscuit; hircinum, quod firmitus cohaereat, praefert. His liquatis bis vel ter immerfit suberes, molles et non nimium cauernosos. Post quamuis immersionem, extremo minore superiora versus spectante, imprae-

in vase lapideo aut ferreo et ad ignem aut fornacem calefacit, donec miscela siccata esset. Inter-
 tum etiam acubus in parte inferiore suberis vias
 naturae huic aperuit, quo melius intraret. Tan-
 tum panno laneo absterfit. Coqui in hac mixtura
 heres, necesse non est, siquidem ex illa re molliti-
 tudinem et rotunditatem aliqua ex parte perdant.
 suberibus adhibitis, non opus est piecem super- p.202.
 ducere aut vesica eos tegere. Naphtham nitri per
 tempus in fenestra, soli pomeridiano exposita,
 minimum imminutam seruauit, indicio notae
 saluante in vitro, vbi primo constiterat, factae.
 Oleum vitrioli et spiritum salis per sesquiannum hi
 suberis coercuerunt, ab oleo vitrioli tamen parum
 nigrescentes, vt consultum sit, illos singulis annis
 renouare. Minime omnium aquae forti resistunt
 oleum admixtum, paulo tamen melius, si duae
 partes cerae vni sebi addantur. Ceterum aqua for-
 tis et aqua regia continentur etiam solo obturamen-
 to ex cera alba facto, et ad marginem orificii lase-
 rae applicato. Vesica vero super illud liganda est,
 non frigesacta cera a margine recedit et interstitia
 relinquit. Aquam etiam ita oclusam, in itineribus p.204.
 maritimis longinquis, potui idoneam seruari posse,
 colligit Noster.

§) *Experimenta de electricitatibus contrariis, dum* p.206.
vis electrica accumulatur Auctore IO. CAR. WILCKE.
 Cum in illa congestione electricae vis, quae primum
 experimento Musschenbroekiano innotuit, multa
 nondum perfecta, dubia et erronea superesse vide-
 antur, accuratius in omnia inquirere instituit Cl.
 WILCKE. Quae vero in tentaminibus praeter ex-
 pectationem saepe contingere solent, breuiter ex-
 ponit; vt: vitri, in quod congeritur vis electrica,
 utramque superficiem posse eandem electricitatem
 L14 possi-

possidere, siue vitream, siue resinofam, vel etiam
 aliam superficiem hanc, aliam illam; conductorem
 cum metallicarum laminarum, quae vitro inducun-
 tur, illa, quae ad easdem partes ponitur, vim ele-
 ctricam a latere iuncto vitri, in quo congeſta eſt
 accipere, ſed non, vt expectari poterat, eiusdem
 generis, ſaepeius oppoſitam; electricitatis generis
 ſaepeius leuiſſimis mutationibus in oppoſita ab-
 Haec omnia vt accuratius examinari poſſint, appa-
 ratum, qui colligendae vi electricae inferuit, con-
 ſtruxit, vt quaelibet pars eius reliquis admo-
 et remoueri ab illis poſſit, non turbato vis electri-

- p.211. cae curſu: huic rei deſtinatas duas machinas deſcri-
 bit, et experimenta cum iis inſtituta tradit, indeque
 conſuſiones elicit congeſtioni huic explicandae im-
 primis deſtinatas. Ex experimentis id annotari me-
 retur: quaedam vitra vim electricam aequae ac me-
 p.228. talla transmittere, quod expertus eſt in vitris vi-
 dibus tenuiſſimis, vix $\frac{1}{20}$ lineae craſſis. Quae vero
 craſſitie $\frac{1}{2}$ lin. aequabant, in illis congeri vis electri-
 iam poterat, et maxima copia in illis, quae lineam
 erant craſſa. In genere vero ex obſeruatis ſuis con-
 cludit, vitrum, in quod electrica vis congeritur,
 p.229. eodem plane modo ſe habere ac aliud quoduis cor-
 pus communicatae electricitatis capax, niſi, quod
 multo difficilius vitrum materiem electricam dimi-
 tat, hincque accumulari intra ſe patiatur.

6) *Noua ſtruſtura horologii portatilis, ſecunda mon-
 ſtrantis, Auctore SAM. ANGUILIN.*

7) *Agros, lino conſitos ramuſculis abietum denſe
 tegendos ſuadet PETR. NYGREN.* Vtilitates ex-
 inde expectandae potiſſimum in eo conſiſtunt, quod
 ardor ſolis et venti exſiccantes arceantur, ager vero
 foliis decidentibus foecundetur; hinc itaque fiat
 multo

multo copiosior lini prouentus. Cannabim ramis p.240.
 bilibus lupuli tegendam esse, idque admodum
 officium esse, simul tradit.

8) *Observationes anatomicae de infante, cuius inte-*
stina praeternaturalem habebant, Auctore GABR.
 M.D. Infans hernia laborabat, a dimidio
 infra umbilicum secundum abdominis longi-
 tudinem usque ad sternum extensa. Sternum ipsum
 versus regionem epigastricam in arcum acu-
 tum curuabatur, a cuius medio ad initium sterni ad
 collum usque non nisi digitus transuersus erat. Her-
 niae figurae oualis acuminatae erat, ultra duos digi-
 tos nullibi latae. Infans post miseram 14 dierum
 vitam interiit. Musculi recti abdominis duos digi-
 tos transuersos inter se distabant, neque coibant,
 ut intestina eo in loco remouerentur, Omentum
 nullum, ceterum intestina sana. Diaphragma her- p.242.
 niae arcui superiori adhaerens eumque sequens, ibi
 tenue et membranofum, versus dorsum vero carno-
 sum et fortius. Hepar in plures lobulos diuisum,
 conuexa sua parte planum inaequale exhibens, quod
 directionem diaphragmatis sequebatur, et angustis-
 simum cauum thoracis relinquebat. Exigua, quae
 supererat, sterni parte, et costis integris cartilagi-
 neis exemptis, cauitas pectoris apparuit, mediastino
 consueto more diuiso, cor absque pericardio, vasis
 vero coronariis, a sanguine, velut iniecta essent, tu-
 mentibus, in dextra caui parte inuersum, mucrone
 anterus versus costas, basi versus mediastinum ver-
 gente. Dextra auricula insuetae magnitudinis, fini-
 stra vero valde exiguae et vix conspicuae. Vasa pul-
 monaria per mediastinum ad pulmones transibant,
 qui in parte caui thoracis iacebant parui et con-
 tracti, parte exteriori pleurae adnati. Plura exa- p.243.
 minari non permiserunt parentes. In viuo infante

pulsus, cordis pulsationi similis, animaduersus est in superiore herniae parte ad mammam sinistram, quae autem a corde alibi sito non efficiebatur. Excrementa sola natura, auxilium ferente, exiere, et nec diaphragma, nec musculi abdominis illis protrudendis idonea viderentur. Infans inquietus erat et interdum plorabat, siue fasciis inuolutus fuisset, non, aliquod leuamen sentire videbatur a compressis ex assulis tenuibus corio obductis hernia, maxime vero hernia manu testata et pressa. Sugere non poterat, lacte cochlearis ope ei dato, dum viueret, sustentatus.

Trimestre quartum.

1) *Experimentorum de electricitatibus continuis Pars posterior* Auctore I. C. WILCKE.

2) *Observationes eorum, quae cum maniacis variis acta sunt*, Auctore IO. IOHANSON HAARTMAN, M. D. Historias morborum prolixè enarrantem vix sequi possumus, hinc quaedam saltem, quae prae reliquis, vt annotentur, digna nobis visa sunt.

P.267. excerpamus. Opium diu et magna copia sumtum nihil profuit aegrae, nisi vt quaedam velut lucida interualla procuraret, sed tamen tandem plane insaniit, et camphora necquicquam adhibita.

P.274. Efficacior fuit moschus. Felicem tamen etiam effectum sensit rusticus adhibito durantibus tribus septimanis elixir Hjærnei et olei tart. per deliqu. aa. ꝑ℥i. opii ʒij. Femina plebeia, quaestiones theologicas maiori animi intentione rimari solita, tandem insaniit, et interuallis quietioribus de dolore in fronte est conquesta. Extractum hellebori aquosum, et antiquiore pharmacopolio ei datum, nullum effectum edidit, ex recentiore vomitum et aluum mouit.

Radix ex priore, si diffringebatur, nigra erat et
bilis, ex altero alba et firmior. Ipse monet, si
moniacalia, additis magnis dosibus camphorae,
sola, vel anodynis iuncta, possint somnum aegro
curare, plerumque mox eum restitui.

3) *Fulgura Nasturtii indici detecta* ab ELISABE. p. 284.

CHRISTINA LINNAEA. Flores nasturtii
sibus iulio et augusto, hoc vero debilius, sub
pusculum vespertinum, donec nox plena terram
eret, fulgura, quae velociora concipi non pos-
et, per intervalla emittere, prima vidit, et osten-
et aliis, patri quoque, non nisi suis oculis credituro.
vero monet, trium varietatum huius plantae pri-
am tantum id facere, floribus fulvis, non duas
quas fl. flavis basi maculatis et fl. flavis immacu-
is. Addidit Cl. WILCKIUS suspicionem, sed vl-
us examinandam, a materia electrica id esse, et
am vitrorum, quae in tenebris fracta lucent, re-
muscitur, quaerit, annon possint fibrae quaedam
ble exsiccatae hic rumpi? Sed et simul inquiren-
um esse putat, annon insecta lucentia adfuerint.

4) *Peziza arenae volatilis* descripta a PETR. OS. p. 288.

dux. Est *Peziza* (arenaria) acaulis, iunior globoso
campanulata, margine integra, senior magis dilatata
luerata: an *Peziza* subfusca maior RAI. Syn. ed. 3.
p. 17? Habitat in arena volatili in via inter Hasslōf
et Vårterp Hallandiae meridionalis, mense septem-
bri. Radices tenues, flabelliferae, interdum ad quar-
tum vlnae partem productae, arenam colligunt.
Nodulo ob exiguitatem vix conspicuo adhaerent,
qui pes fungi esse videtur. Magnitudo fungi, pro
tate varia minimis pis, quae saccharinae vocan-
tur, aequalis; rotundus est et in summitate fora-
mine exiguo circulari apertus. Si prouentus eius
augeri

augeri posset, multum faceret ad firmiorem reddendam arenam illam, quae a vento circumfertur amplios Sconiae et Hallandiae tractus occupat.

5) *Venas quadrzo plenas in aurifodina Aude* examinat ANDR. SWAB. Quae ad metallifodinarum usum colligi possunt, sedulo ostendit.

6) *Farris (Spält) culturam et usum* describit CAR. FRID. LUND.

7) *De sternutatione vehementi, cortice peruianum*
 P.296. *sublata*, narrat PETR. ION. BERGIUS. Foemina 26 annorum, doloribus capitis, dentium cet. inde prima inuentute subiectae, contigit sternutatio, paroxysmi leges seruans. Praecessere paroxysmum quemuis palpitatio cordis, anxietas, ardor infra sternum prope orificium ventriculi, inquietudo; ex quibus certo et aduentum paroxysmi praedixit et durationem. Sternutatio vehementissima fuit certum pro conuulsua habenda, solum vero ab orificio ventriculi excitata, siquidem nihil animaduertebatur irritationis, quae sternutationes alias cum rheumatismis coniunctas comitatur. Paroxysmi non nisi primis diebus, hora 9 antemeridiana et 6 pomeridiana accedentes, statum tempus seruauit. Per integram horam, imo duas horas durarunt sternutationes. Vno paroxysmorum 1820 numeratae sunt, aliis 600 vel 800. Finito paroxysmo sudore maduit foemina, et viribus plane prostratis. Multis frustra tentatis, corticem peruianum ei praebuit Noster, eo solo indicio motus, quod morbus paroxysmos seruabat et sudore finiebatur, tametsi ipse fateatur, nulla alia symptomata febrilia adfuisse, et sudorem ab agitatione corporis esse prouocatum. Interim adeo felix fuit haec coniectura, vt paucis diebus

diebus praeterlapsis et sternutatio cessaret et mor-
bus omnis. Sequutus fuerat hic morbus moerorem
feminae insignem et diuturnum. Aliquot menses
post, cum valuisset, alio moerore correpta, in simi-
lem morbum denuo, appetitus defectu, doloribus
artuum et capitis, sternutationibus, palpitatione
cordis, irritatione orificii ventriculi cet. se mon-
strantem, incidit, paroxysmis tamen multo debilio-
ribus, et post 14 dies, nullo omnino remedio adhi-
to, cessantibus. Abiit vero morbus in febrem,
calore punctorio thoracis et artuum iunctam. His
signis evanescentibus, pedes tumuerunt. Deinde
amplius de morbo feminae audiuit Noster, vnde
colligit, bene eam valuisset. Coniecturam, quam
firmaverat, adhuc probat, moeroris magnas saltim
partes fuisse, idque confirmat ex symptomatibus
hystericis, cum paroxysmis ingruentibus, et quod
irritatio nunquam percepta fuerit in naribus et sinu
frontali, sed prope diaphragma. Recordatur etiam
hypochondriaci, qui, cum suctionis quendam sen-
sum in abdomine et ventriculo haberet, quem fasti-
dium et conatus vomendi sequebantur, simul sternu-
tavit et statim post sternutationem rigorem quen-
dam linguae sensit, quem a consensu nervorum,
phrenici et parium intercostalis et vagi esse colligit.
Recenset plures alios casus sternutationis frequen-
tioris maxime damnosae.

8) *Compendium diarii meteorologici Aboensis, Pars p.309.*
II, Auctore IO. LECHE. Quibus diebus serena
tempestas, aut nubila aut pluviosa fuerit, recenset
et consuetudina inde deducit: decembri et nouembri
plurimos dies nebulosos fuisse, vix quartum quem-
vis serenum; dierum vero serenorum numerum,
hyeme ingruente, ideo imminui, vt succorum ad-
scensus in arbores paulatim definat: nouembri plu-
rimum

rimum pluuiae aut niuis cadere, quod optant rustici
vt paludes repleantur, antequam glacie obducatur:
maxime hoc tempestatis genere cum nouembri
conuenire decembrem, eam ob rationem, vt frigoris
vis in terram et aquam niue imminuatur. Vnde
september nec grandinem habuit nec niuem
iunius, iulius, augustus, a niue liberi, grandinem
habuerunt: grandinem nunquam obseruauit nouem-
ber eturnam.

P. 313. 9) *Natorum, mortuorum, matrimonio iunctorum*
numeros per 40 annos in congregatione Waffenda prop-

P. 317. *Venersborg* exhibet TORSTAN I. WASSENIUS. Eius-
dem, quae occasione huius catalogi obseruat, adducimus
saltem, ex 39 paribus geminorum, his 40 annis
in lucem editis, 6 paria adhuc superesse, ex 4 paribus
singulos, ideoque 16 ex 78 natis; inter ceteros
alii sine vita in lucem prodierunt, alii mox diem
suum obierunt. Bis accidit, vt gemini, tribus
quinque mensibus exactis, eadem die morerentur.
Inter 2818 natos 2692 viui in lucem prodierunt,
non nisi tres ex his 40 fuerunt anni, in quibus nulli
sine vita editi fuerunt.

10) *Eclipsin lunae d. 18 Maii 1761 Toruensi*
sam describit ANDR. HELLANT.

P. 324. 11) *Lycoperdon molis eximiae* describit B. BER-
GIUS. Repertum est incunte septembri, in colle
ex fimo putrido nato, ceterum tabaco plantando
destinato. Peripheria minor fuit sesquiulnae, me-
ior duarum vlnarum et trium digitorum; pondus 18
librarum. Erat *Lycoperdon Bouista* LINN. sp.
plant. n. 83. 3. Ad hanc magnitudinem quinque
aut sex ad summum diebus creuit.

XII.

Avis au Peuple sur sa Santé, par Mr. TISSOT
D. M. de Montpellier, de la Soc. Roy. de
Londres, de l'Acad. Medico - Phys. de
Basle, de la Soc. Oecon. de Berne. Seconde
Edition originale, augmenté par l'Auteur.
Lausanne chez Jean Zimmerli 1763. 12.
Alph. 1. pl. 5.

h. e.

Consilia sanitatis, genti rusticae data a Cl. TIS-
SOT.

Cuius diu iam, ob insignem utilitatem in aegros
aeque ac in ipsos medentes redundantem, fa-
cere debuissimus mentionem, eum maiore cum vo-
luptate nunc librum recensendum nobis sumimus,
quo nitidiorem correctioremque, quin variis etiam
aditamentis a Cl Auctore locupletatum euoluimus.
Sic enim non modo varii articuli notaeque, quibus
haec editio praestat, in priori *) deficiunt, verum
totum etiam caput trigesium primum, casus quos-
dam promptum auxilium exigentes complectens.
Prius autem quam ad ipsum librum, ut in genere,
sic vel inprimis ob formularum simplicitatem, per-
placenter propius accedamus, paucis praemonen-
dum esse putauimus, Cl Auctorem in usum gentis
rusticae ab urbibus remotae librum consecisse, ideo-
que acutos tantum morbos pertractasse, chronicos
vero ideo non descripsisse, quod, longi cum sint,
medici facile consuli, nec in tam magna caussarum
copia, qualis chronicorum est, et quae prudentis
omnino medici indagacionem postulat, vera atque
cuique

*) Prodiit illa Laufann. 1761.

cuique caussarum appropriata remedia praesciri possint.

Depopulationis caussarum in introductione Auctor tres nominat, quarum prima est, quod mulieres ad procreandam sobolem aptissimi apud varios principes stipendia mereantur, alii vero sacra auri incensi diuitias mercatura contracturi patrios lares relinquunt; altera causa luxur est; tertiam praemedendi methodus, aegris adhiberi solita, constituit. His praemissis modum docet, quo utilis liber esse possit, verbi diuini ministris quippe, aliisque in pagis ultra vulgum sapientibus commendat, in quorum vsum varias etiam pulsum diuersitates aliaque vocabula explicat.

P. 30. In capite primo *causas morborum rusticarum* frequentius *insensorum* sequentes proponit 1) excessum laboris; saepe inuitabilis, qui potu refrigerandi temperandus est; 2) frigidam auram calenti corpori admissam, cuius nociuos effectus tepida infusio herbarum sambuci, aceto et melle permixta, sufflaminat; 3) potum frigidum in calefactum corpus infusum, cuius noxis larga venae sectione, potu aquae tepidae cum quinta parte lactis mistae et fomentationibus praueueniendum est; 4) aeris vicissitudines, vestitu praecauendas; 5) fimi et paludum ante fenestras collectarum exhalationes putridas; 6) ebriositatem 7) alimenta, inprimis panem non bene fermentatum atque placentas, et 8) tandem aedificiorum constructionem. Potus in regionibus Helueticis, ut Noster

P. 45. ostendit, ut morborum causa considerari nequit. Caput secundum causas morbos populares adaugentes complectitur. Harum prima est, quod falsa doctrina opinione incolae, vix non quamcunque aegritudinem calidioribus sudoriferis, regimineque calido profligare studeant; secunda, quod alimentis nutritibus pinguibusque aegram sustentandum existimant,

ment, nesciū, quod in morbis eiusmodi cibus, non
egrotantis, quin potius aegritudinis vires adauge-
tur. Tertia causa purgantium vomitoriorumque
ab initio propinatio est, quae licet aliquando
doretur, tantum tamen abest, ut in plerisque,
primis in inflammatoriis morbis bonum effectum
erant, ut potius motum humorum intendendo,
diffusamque sanguinis dissipando, summa producat
mala, mortemque maturet.

In capite tertio dietam in acutis obseruandam, p. 61.

Quumque regimen post horum decursum adhuc
tame necessarium praescribit, et ad *inflammatio-*
nis pectoris, in quarto capite contentam, transit, p. 80.

qua praeter venaesectiōnes largas iteratasque,
tum diluentem et emollientem, infusionem flo-
rum sambuci cum oxymelle scillitico commixtam,
vaporem aquae feruentis, et aceti, fomentationes
emollientes, pediluua et clysmata commendat,
emetica vero atque purgantia acriter vetat. Si in
hunc morbus transit, ea quantocius variis cor-
poris et praecipue pectoris motibus aliisque ad
curam disponenda, ubi vero in scirrhum degene-
rat, serum lactis, melle permixtum, cum sequentibus
pillulis tentandum est: rec. sapon. alb. dr. vj. extr.
syrac. dr. iß. gum. ammon. dr. ß. f. cum syr. capill.
reuer. pill. gr. iij. quarum viginti quouis mane su-
muntur. Succedit *pleuritis*, quam ut veram inflam- p. 115.

mationem pulmonum, exteriores horum partes
forte obfidentem, raro pleuram inficientem consi-
derat, proindeque eodem modo, quo praecedentem,
tractari iubet. In *angina* praeter ea, in quacunque p. 126.

inflammatione conuenientia, cucurbitulas cum scarifi-
catione, post aliquas praemissas venaesectiōnes collo-
impositas, mire prodesse adserit, et anginae, anno
1761 epidemice in iis regionibus grassantis, men-
tionem facit, in secunda de febribus tractatus edi-

tionem, quam auide expectamus, prolixius describenda.

- p. 149. Sequuntur *catarrhi*, qui veram leuiorem faciem, pulmonum aut membranae, nares intus tumeficientis, inflammationem sistunt, ideoque non neglegendi, sed eodem modo, vt morbi mox descripti curandi sunt. *Odontalgia*, vt a variis causis, carie, inflammatione nerui, aut membranae huiusmodi ambientis, etc. proficiscitur, sic variam etiam et curam.
- p. 170. uis harum oppositam medicinam exigit. *Apoplexia* more solemnem in sanguineam et serosam diuiditur signa, quibus distingui possint, tradit, iisque methodum dendi methodum subnectit. *Insolationem*, secundam plurium morborum matrem, venae sectionibus refrigerantibusque in potu, balneis, clysmatibusque adhibendis, subigere suadet, in eaque praeuertendi pileos albos, aut chartam albam pileis nigris subiectam, aliquid posse existimat. *Rheumatismum* in acutum seu talem, qui febrem comitem habet, et chronicum seu febre carentem dispescit, varias species exacte describit, et postquam optimam cuiusque methodum docuit, nocentia ceu spirituosa, aqua vitae, sclopetariam et vnguenta acria pinguius nominat, et ab his prorsus abstinere suadet.
- p. 209. Subsequitur *rabies*, cuius venenum mercurialibus vnguentis, laesae inprimis parti huiusque consensibus illiniendis, restinguendum, irritatio autem systematis neruosi abhinc oriunda antispasmodicis sopienda est, pro quo scopo sequentem bolum, puluerem isto, ex Moscho et cinnabari confecto, praestantissimam, Noster commendat: rec. rad. serpentar. virg. dr. j. camphor. ass. foetid. aa. scr. ss. opii gr. j. conferva sambuc. q. s. fiat bolus, quauis vespere deglutendus. Praeterea partem morsam aqua tepida, quod paululum salis exceperit communis, aut oleo oliuarum saepius abluere praecipit.

Hanc *variola* excipiunt, quas in iis regionibus p.222.
 molibet sexennio epidemice saeuire, Cl. Auctor ob-
 ruat, qui in curatione pustularum aperturam,
 od et pus et ipsam cutis tollant tensionem, ma-
 opere extollit, regimen calidum acriter vetat,
 coticorum vero vsum, si vnquam, in eo modo
 u, ubi ob infantum debilitatem, aut conuulsiones
 culculter erumpunt, admittendum autumat. In-
 tes sanos et robustos, inoculationis felicitate or-
 tos, victu parciore, vegetabili, pediluuuiis et vfu
 en lactis, ad morbum feliciter tolerandum subigen-
 que disponit. *Morbillorum* inoculationem felici p.257.
 natu non destitutum iri suspicatur, si modo in noso-
 chii, pro ea administranda constructis, institui pos-
 . *Febris ardens* eandem, quam reliqui morbi in- p.258.
 matorii, curationem postulat. Ab inflammato-
 is ad putridos nunc morbos Cl. Auctor descendit,
 in *fibre putrida*, quae causam corrigunt atque e p.263.
 mpore eliminant, commendat, quae vero adau-
 re poterant, vt iuscula carniū etc. plane pro-
 bit. Has *malignae* excipiunt, seu tales, quae p.272.
 um periculum afferunt, sine eo, quod funesti-
 modum atque atroces esse videantur. Id quod
 Noster ideo fieri adserit, quod organa, viribus subito
 hantia, validis motibus causae morbificae resi-
 tre, abindeque vehementiora symptomata in cor-
 pore aegrotantis exoriri nequeant. Curationem
 vomitoria, laxans ex aequalibus portionibus rhei et
 umoris tartari, altera quauis die exhibendum, aci-
 da, antiseptica et vesicatoria absoluunt. In *intermit-* p.286.
 tibus cortex peruuianus reliquis facile palmam
 praeripit, qui et alios per accessus adfligentes mor-
 bos aequè feliciter dissipat. *Erysipelas* et *ictus ani-* p.306.
 malum venenatorum breuiter Noster examinat, et ad
 inflammationes pectoris et pleuritides spurias et biliosas p.318.
 descendit. Hae a veris pulsu minus duro, celeriori,
 M m 2   nausea,

nausea, cute sicca et sputis minus crâssis rubrisque
 aut flauo colore magis tinctis distinguuntur, ad fe-
 bres putridas pertinent, eandemque, quam illae, ma-
 thodum exposcunt. *Colicae* quinque species Nod-
 enumerat, utpote inflammatoriam, biliosam, ab in-
 digestionem, flatulentam, et eam, quae a frigore pro-
 ficiscitur. Cuilibet, quomodo medendum sit, de-
 cet, plures species autem ideo non recenset, quod

P.345. raro iisdem ruricolae corripiantur. In illo
 quam nec excrementa, nec clysmatum contenta re-
 mitu reiecta, se vidisse fatetur, et, si unquam, quo-
 modo hoc factum fuerit, intellectu difficillimum es-
 istimat. Curatio venae sectionem in brachio, cly-
 smata emollientia, opiata, serum lactis melle per-
 mixtum, balnea aquae tepidae, ipsumque peti-
 mum ano immittendum exigit. In *cholera*, quae
 acrem bilem diluunt et obtundunt, venae sectio
 balnea tepida conueniunt, opiata vero non, non
 quam violentia spasmodorum summaque aegri debili-
 tas vrgeant, propinentur.

Sequitur pars secunda, in qua, postquam bre-
 p.360. uius de *diarrhoea* Noster exposuit, ad *dysenteriam*
 transit, quam vomitoriis, rhabarbarinis, pitana de-
 mulcente profigare suadet. Fructus horaei tantum
 abest, ut morbum producant, ut potius optimum
 prophylacticum remedium constituent. Opiata in-
 ter nocentia, pessima et cane peius atque angus-
 tati

P.374. fugienda sunt. Succedit *scabies*, purgantibus, de-
 coctis mundificantibus, et unguentis e sulphure,
 sale ammoniaco et axungia porci paratis erudi-

P.379. canda. Hanc morbi excipiunt *feminarum*, quae licet
 omnibus caeteroquin valetudinum generibus expo-
 sitae sint, ob quatuor tamen causas, menstrua nimis
 rura, grauiditatem, partum et huius sequelas, fre-
 quentius aegrotant. Menstrua si a debilitate rei-
 nentur, limatura ferri non rubiginosi amaris nupta,
 opti-

Optimum praestat auxilium, quod, ubi a plenitudine
colorum malum ortum fuit, a venaeſectione et iis,
haec hanc ſimminuunt, expectandum eſt. Varia
incommoda, grauidis moleſta, ſanguinis detractio diſ-
ſecit. Plurimae, quae in ipſo partu moriuntur, ſe-
cuntur, aut imperita manu obſtetricia, aut calidiori-
bus ad partum promouendum remediis adhibitis in-
ficiuntur, quae ſeruari potuiſſent, ſi peritior
quaſquam venaeſectione et elyſmatibus emollienti-
bus ipſis ſuccurriſſet. Morbi, qui partum ſequun-
tur, ſunt: 1) nimia ſanguinis iactura, 2) inflammatio
uteri, 3) ſubita lochiorum ſuppreſſio, et 4) incom-
moda a lacte oriunda. Inter haec peſſimum, ſi lac-
tis in mammis coagulatur, et duros ſcirrhososque gi-
gant tumores, in cancrum perquam facile degene-
rantes. Pro crudeli hoc malo auertendo, nodulos
adhuc dum paruos cicuta, quam in priori editione
maiores modo lenire, ob aliam plantae ſpeciem, vel
non iuſtam praeparationem adhibitam, vt ex notula
concludimus, Cl. Auſtor eradicare ſatagit, uſumque
plantae vel in aliis multis curatu difficillimis morbis
ſumme proſicuum commendat. Conuulſiones, p.404.
quibus plerumque infantes pereunt, a quatuor vt-
plurimum cauſis, a meconio nimirum retento, acidi-
tatis ventriculum aggrauantibus, dentium pro-
ruptione, vermibusque in inteſtinis nidulantibus,
interdum tamen etiam a cruditatibus primarum via-
rum, lactis vitiis et morbis febrilibus exoriuntur,
proindeque multifariam et cuius cauſarum respon-
dentem methodum deſiderant. Infantes, elapſis ali-
quot a partu diebus, frigida lauare recte Noſter prae-
cipit, parique iure ipſis adultioribus frequentiore
balnearum frigidorum uſum commendat, vtpote
a quibus tantum corpora robur accipiunt, quantam a
tepidiſſimis debilitatem experiuntur.

- P. 434. Sequuntur *auxilia submersis ferenda*, quae in eo consistunt, ut diutius totum corpus calidis linteis perfricetur, fumus herbae nicotianae per fistulam pulmonibus infletur, iugularis vena aperiatur, ipsaque peti fumus per anum ad intestina deferatur, et sternutatoria tandem naribus immittantur. Quae primum ad se redeunt aegri, oxymel scilicicum aqua dilutum, aut huius defectu, infusum cardui benedicti aut chamomillae propinandum est, non neglegentis interim iis, quae ad ipsos suscitandos communi-
P. 443. data fuerunt, adminiculis. Haec excipiunt corpora *in oesophago retenta*, quae pro circumstantiarum ratione, aut variis instrumentis extrahenda, aut in ventericulum protrudenda, aut vomitu ad reiectionem disponenda sunt. Qui mediante celluloso contenti fieri possit, ut varia corpora peregrina, in ventriculum illata, per vesicam, aut varios corporis locos diminentur, nos quidem, quantum etiam auctoritas Nostri valeat, nobis adhuc dum persuaderi non
P. 471. dum potuisse, aperte fatemur. Succedunt *vari morbi chirurgici*, ut vulnere, ulcera, herniae etc. de quibus postquam Cl. Auctor disseruit, ad varios *casus promptum auxilium exposcentes* descendit. Sunt autem illi: lipothymiae a plurimis causis oriundae; haemorrhagiae, in quibus quies, ligaturae et potus refrigerans maxime commendantur; convulsiones, quas, qui specifico quodam universali, a quacunque causa natas, profligare promittunt, pro impossibilitate atque idiotis merito habendi sunt; suffocationes; effectus metus; vapores carbonum; venena, et dolores acuti, subito in aliqua parte ab ignota causa orti, venae sectione abundante, potu demulcente, clysmatibus et cataplasmatibus emollientibus, opiatisque profligandi,
P. 581. Sequuntur *remedia prophylactica*, ut 1) *venae sectione*, quae in sequentibus quatuor casibus tantum commo-
nit;

tr. a) quando sanguis abundat, b) quando inflam-
 ratio praesens, aut c) huius causa in corpore est,
 quando dolores nimis acerbe aegrum excru-
 ciat; 2) *emetica et purgantia*, quorum *illa*, gustus
 amarities, appetitus defectus, vomendi conatus,
 nimis materiae corruptae, sensus grauitatis in
 ventriculo, renibus, et circa genua, virium prostra-
 tio, dolores ventriculi, capitis, vertigo, colica, et
 pulsus irregularis, interdum intermittens, *haec* au-
 tem dolores renum, colica, et grauitas genuum in-
 dicant, vtraque morbi ex debilitate, siccitas, febris
 acris, euacuationes salutare a natura susceptae, ob-
 structiones inueteratae, summaque neruorum debi-
 litas prohibent, vomitoria autem sola, plethora,
 haemorrhagiae, et herniae interdunt. Loca mon-
 strata cohabitantes et solo fere lacte pro alimento
 contentes fibras adeo insensiles prae se ferre Noster ad-
 monet, vt viginti quatuor grana vitri antimonii pro
 scopo purgandi absque noxa deglutiant. De ce-
 teris remediis, prophylactice sumtis, pauca Cl. Au-
 ctor commemorat, et inter haec recte, ceu opti-
 mum, temperantiam in victu et potu commendat,
 et ad nequissimum hominum genus, ad medica-
 mentos, circumforaneos, aliosque transit impostores,
 qui, dum sanitatem credulis hominibus promittunt,
 crudeliter ipsos iugulant. In hos iure meritoque
 vehementer inuehitur, fraudes eorum detegit, va-
 riaeque praebet consilia, quomodo hi ipsi coerceri,
 et saluti tot millium hominum consuli possit.

Caput vltimum catalogum continet quaestio p.632.
 num, ad quas, qui medicos adeant, respondere de-
 bent. Adiecta est tabula formularum, in toto libro p.637.
 indicatarum, quibus varias notulas Cl. Auctor sub-
 scripsit, et cuiusque pretium addidit, mensurarumque
 rationem exacte indicauit. Finem libro synoptica
 tabula totius operis imponit. Quum artis recen-
 sionum

signum limitibus circumclusi, non nisi pauca et summa tantum momenta ex hoc libro lectoribus nostris tradere potuerimus, persuadere ipsis non dubitamus, quod si ipsum librum, mole non adeo magnam, euoluere placuerit, magnam omnino ex eiusdem lectione voluptatem vtilitatemque esse percepturum.

* * * * *

Quum tanto applausu in omnibus fere Europae regnis acceptus fuit hic liber, vt intra triennium variis in locis sedecies, vt scimus, forte pluries, recuderetur tantum, vel in alias linguas transferretur, vel notis et additamentis augeretur, gratum lectoribus facturos esse nos arbitramur, si editionum, saltim harum breuem adiiciamus adumbrationem, quibus editores adiectis notis vel supplementis praestantiam quandam conciliarunt. Omnium prima ab ipso Auctore euulgata editio Lausannae prodit *); hanc mox excipiebat alia, itidem Heluetica **), cui vero eam Cl. HIRZEL, medicus primarius Turicensis, impenderat operam, vt partim librum germanico redderet, partim supplementis ab Auctore acceptis locupletaret, partim praefatione ornaret. Quare haec editio primaria erat praeferenda, donec ipso Auctor libellum hunc auctum denuo augeret recudique curaret. Priusquam vero hoc fiebat, variae in variis locis recusae diuulgabantur editiones, quas vero, quum omnes, praeter Parisinam et Lugdunensem, nihil continent, quo ceteris antecellerent, si-

lento

*) Anno 1761. 12.

**) Herrn S. A. D. TISSOT *Anleitung für das Landvult in Absicht auf seine Gesundheit mit neuen Zusätzen vermehrt. Aus dem französischen übersezt. durch H. G. HIRZEL. Zurich 1762. 8.*

lentione inuoluimus. Parisinae quidem editioni *) ad-
iecti sunt morbi chronici, et iis haec editio comple-
mentum quoddam accepisse videri posset; sed hos
omnes morbos studio Cl. TISSOT omiserat, quum
tantummodo regulas proponere constituisset, quas
gens rustica in morbis perniciosis sequi deberet, vbi
medicos consulendi nulla superesset opportunitas.
De Lugdunenſi mox. Quum interim Cl. TISSOT
cognosceret, operam suam optimis quibusque pro-
fueri, et quum a Collegio Sanitatis Bernensi praemii
loco numum aureum acciperet, impellebatur, vt li-
bellum suum percurreret, loca non nulla adiectis
notis magis perspicua redderet, non nullas peruer-
ſarum consuetudinum, quas inter plebem vigere et
ſe in priori editione omiſiſſe viderat, euerteret, ex-
plicationeque non nullorum morborum augeret,
enata eſt altera editio Lauſannensis multis locis emen-
data et locupletata, cuius ſummam modo exhibuimus.
Facile praeuideri poterat, et hanc editionem aliis in
locis reſuſum iri. Primum itaque Cl. HIRZEL alteram
germanicam editionem **) proferebat, cui cuncta
additamenta Auſtoris immiſcuerat. Poſtea alia Lu-
gduni ***) in publicum prodibat, in duos tomos di-
uiſa, ex qua, quum attendi mereatur, nonnulla mo-

M m 5

menta

*) Avis au Peuple ſur ſa Santé ou Traité des Maladies les
plus frequentes par M. TISSOT. Nouvelle edition, aug-
mentée de la Deſcription et de la Cure de pluſieurs mala-
dies et principalement de celles, qui demandent de
prompts ſecours. Ouvrage compoſé en faveur des habi-
tans de la Campagne, du Peuple de Villes et de ceux qui
ne peuvent point avoir aiſement les Conſeils des Mede-
cins. a Paris. 1762. 8.

**) Zweyte vermehrte und verbeſſerte Auflage. Zürich 1763. 8.

***) Avis au Peuple ſur ſa Santé par M. TISSOT. Nouvelle
édition conforme à la ſeconde originale à la quelle on a
joint la traduction de la Preface Allemande de M. HIR-
ZEL et des Notes par M*** D. M. Tom. I. II. a Lyon.
1764. 12.

menta depromamus. Prostat etiam Belgica quaedam editio *), in qua vertenda, augenda et ad gremium populi Belgici accommodanda Cl. BIKKER operam suam posuit. Et hanc editionem persequimur, ad quod inclyti Auctoris fama nos non poterat non invitare; nec operam eo nos perdidisse, momenta testantur a nobis notata, quae mox lectoribus reddamus. Italicam, Anglicam et Suevicam editionem, quas esse constat, nondum vidimus.

- Ex Lugdunensi editione, cuius auctor nomen
- P. 46. suum reticuit, haec habeas Lector. De causis morborum agens Editor, plures epidemicorum, gravioribus utique symptomatibus stipatorum, ab effecalis cornuti in variis Galliae provinciis genitos fuisse, adnotat, varias aquas impuras repurgandi enchireses docet, et morbos, a vino, plumbo et
- P. 78. alumine mangonifato oriundos, enumerat. In regionibus calidioribus fenestras per noctem apertas servare periculosum, quin in locis quibusdam plane funestum existimat, et morem istum Lugduni vigentem, ubi aegris scilicet spissiora meracioraque iul-
- P. 86. la nimis saepe propinantur, merito vituperat. Convalescentes monet, ne nova alimenta ingerant, prius
- P. 94. quam adsumta sat bene digesta sint. In inflammatione pectoris, vomitoria, nisi corruptorum alimentorum

*) Raadgeving voor de Gezondheid van den Gemeenen Man van Landlieden, en allé die de hulpe van een bekwaam Genees- of Heelmeeester ontbeeren, of niet spoedig genoeg bekummen kunnen; dienende tevens tot een nuttig Genees- en Heelkundig Handboek voor Landheeren, Dorp- Leeraaren, weldaadige Lieden, Dorp- Heelmeesters, en alle die zig uit menschen- liefde of beroep halven met het geneezen van Zieken bemoeijen. In 't Fransch geschreven door den H. TISSOT... Naar den tweeden Druk vertaald, met Aanteekeningen en invoegselen vermeerderd, en verder naar de gesteldheid van ons Land geschikt door LAMBERTUS BIKKER, M.D. Te Rotterdam. 1764. 8 maj.

tum congeries, e signis additis cognoscenda, abso-
 lute ea desideret, summum periculum inducunt, ideo-
 que caute admodum propinanda sunt. In eo casu, p.100.
 ubi inflammationem, celeriter in gangraenam trans-
 ientem, symptomatum vehementia, aegrorum debili-
 tas, et regnans epidemia ostendunt, maturius ad
 antiseptica confugiendum est. In atrocioribus late- p.136.
 rum doloribus aciora, adfectae parti superimposita,
 opium saepius effectum exserunt. In apoplexia p.199.
 cucurbitulae cum scarificatione praestantissimum auxi-
 lium adferunt. Emollientia in rheumatismis loco
 dolenti admota suspecta sunt, nimium etenim rela-
 xando tumores excitare possunt, resolutu difficilli-
 mos. In eodem malo linimentum ex olei oliuarum
 unc. j. camphor. vnc. semiss. et spir. sal. ammon.
 drach. iij. commendatur adfectae parti illiniendum.
 Vesicatoria tanti in variolis vsus esse contendit Cl. p.276.
 Auctor, ut vel has ipsas minus periculosas fore suspi-
 cetur, si ab initio statim applicarentur. De infir-
 matione iudicium suspendit, usque dum Senatus supre-
 mus, quid de eadem putandum sit, in sapienti de-
 creto ostenderit. In diarrhoea, febribus malignis p.318.
 superueniente, adstringentia summe periculosa, et
 cardiaca sola gratis acidis iuncta, si nimium hoc
 symptoma vrget, admittenda sunt. In febribus in-
 termittentibus semper leniora praestat propinare
 purgantia, prius quam cortex peruianus exhibetur,
 cui, si obstructions abdominales metuendae sunt,
 commode aut laxantia, aut sal ammoniacus in par-
 ca dosi, aut martialia iungantur. In colica inflam- p.373.
 matoria, si inflammatio recens, et venter aere per
 calorem rarefacto inflatus est, fomenta aquae fri-
 gidae cum sexta parte aceti, iis, cum aqua tepida pa-
 ratas et a Cl. TISSOT in hoc casu commendatis,
 praeferenda sunt. Cicutae vsus in cancro nihil plane p.455.
 Lugduni profuit, indeque penitus fere iterum reie-
 ctus.

p. 491. Etus. In plurium aquis submerforum ventriculis raro, in pulmonibus nunquam, Cl. Auctor aquam inuenit, vnde concludit, motum huius visceris, ob aeris defectum sufflaminatum, pro causa mortis eandem esse habendum.

Belgicae autem versionis Auctor in praefatione in genere ostendit, quae passim annotauerit et adiecerit; ille enim non verbalem semper, sed capitalem, si obscura occurrebant, accommodatam versionem dedit, et ideo passim animaduersiones adiecit. Inprimis vero, ubi vitae genus, victus et medicamenta Belgicae gentis ab Helueticis nimis recedebant, alia, a Cl. TISSOT proposita, neglexit, alia et noua addidit, interdum enim sententiam Auctoris nouis argumentis adductis confirmauit, praedictum vulgi super morbos, methodum medendi et remedia magis oppugnauit, alia quoque ipse addidit, v. g. monita a conualescentibus obseruanda, annotationes de angina, de colica pictonum, de luxatione vel dislocatione musculorum. De morbis infantum plura quoque addidisset, nisi cognouisset, Cl. GRAMMUIS de his quaedam editurum esse. Alia denique de mensuris, dosibus et varietatibus remediorum exposita non tangimus, qui potius selectas quasdam eius obseruationes subiungimus.

p. 3. Refrigerium, calido corpori admissum, ob perspirationem suppressam anginas, peripneumonias, pleuritidem et febres inflammatorias inducere, Cl. TISSOT, Noster vero, aestate et autumno in Belgio febres putridas biliosas, hyeme autem coryzam, catarrhos et rheumatismos ex illa causa oriri, asserit, et de remediis in his morbis adhibendis quaedam monet: in coryza et catarrho infusum theae cum saccharo et croco, frictionem corporis et indusiorum mutationem, in febribus autem biliosis vnciam vnam cremoris tartari cum lacte ebull-

tyrato, au-
cinhae f
pes: temp
quam in
cae doce
na alter
am, diffi
eodem qu
dianis ob
libero: a
uicissitu
memoria
uotinu
ut sic
et horu
dae fur
inmoda
flumini
nus,
morbo
causa
tridit
na, e
rend
gros
refor
mut
cipro
putr
con
nec
den
lic
is
lic

tyrato; aut lene laxans aut scrupulum vnum ipeca-
cunhae suadet. Nulla est regio, in qua vicissitudi-
nes tempestatum variantium frequentiores sunt, p. 5.
quam in Belgio; observationes enim meteorologi-

cae docent, vere et autumno gradus thermometri
vna alteraque die ad gradus duodecim, immo sede-
cim, differre, hanc etiam differentiam saepe in vna
eodemque die horis matutinis, vespertinis ac meri-
dianis observari: quare inprimis operarii, qui in aere
libero aerumnosos saepe labores tractant, his ipsis
vicissitudinibus non tantum ad morbos supra com-
memoratos, sed etiam ad febres intermittentes et
continuas remittentes disponuntur. Ardor solis,
ut ficcus, pluvia vel nebula saepe vna die variant,
et horae vespertinae potissimum frigidae et humi-
dae sunt. Multae regiones, hyeme potissimum aquis
inundatae, vel maris vnda saepe in littora deuoluta,
fluminum et stagnorum copia, venti, auster et fau-
onius, potissimum humiditatem afferunt, et ideo
morbis a perspiratione suppressa oriundorum
causae sunt. Hae autem porro augentur, cum pu-
tridus halitus ex corruptis animalibus, plantis mari-
nis, et aquis putrescentibus aerem maxime inficiant.

Clysmata vt optima, purgantibus saepe praefe-
renda, auxilia laudat Noster, sed simul monet, ae-
gros in Belgio multas ob causas illa negligere, immo
reformidare. Stragulorum quoque et linteorum
mutationem, in morbis grauioribus et putridis prae-
cipue adeo necessariam, haud admittunt aegri, hinc
putridi halitus augentur et morbos pessimos red-
dunt. Cum in pleuritide vera venaesctiones adeo
necessariae sint, alii etiam morbi, qui ad pleuriti-
dem spuriam pertinent, immo saepius dolores co-
lici ad huius generis morbos referuntur, et ideo in
his a medicis et chirurgis venaesctiones suadentur,
licet eae non raro noxae sint, et potius conueniat
blanda

p. 35.

p. 68.

blanda primarum viarum euacuatio. Qua occasione in genere crebriores venaesectiones in morbis fulc-
ptas, vel vt minus necessarias, immo saepe noxias,
taxat, et recte vrget, ad pulsum et ad indolem
morborum inflammatoriam praecipue respicienda.

p. 72. Quando in pleuritide, post repetitas venaesectiones
et medicamenta refrigerantia, progressus febris non
nihil cohibitus est, dolor autem vehemens porro
persistit, et obstructionis in pectore indicium praebet,
medici magna emplastra vesicatoria femoribus,
suris et praecipue loco dolenti cum fructu applicant.

p. 80. In angina cataplasmata emollientia collo applicanda esse suadet Cl. TISSOT, refert, gentem rusticam nidum hirundinum hanc ob causam applicare; Noster autem epithemata ex partibus aequalibus lactis et spiritus salis ammoniaci, vel oleum pressum cum spiritu cornu cerui mediantibus pannis laneis vel lineis, applicari iubet. Hac occasione etiam peruersam medendi methodum in Belgio visitatam perstringit, qua in angina, phrenitide, arthritide et aliis grauioribus morbis, immo etiam in variolis, dissecta animalia viuia, vel partes eorundem calore vitali adhuc praeditas, collo aliisque partibus applicant, et ita gangraenam et sphacelum auertere, vel, vt ipsi dicunt, extrahere intendunt. Applicantur quoque ab aliis millepedes, lumbrici, bufones, nec negandum est, his pustulas in cute excitari, melius tamen est, hac in re vesicatoriis vti, quam spurcis his remediis applicatis, putredinem accelerare. Vti vero passim medicamenta varia in Belgio recepta commemorantur, sic in anginae potissimum curatione alia plura adduntur, et simul de angina vlcerosa et aphthosa, quae a viginti abhinc annis in variis Europae prouinciis saeuivit, mentio fit; et pau-

le post medicamentorum dulcium abusus in catarrhis pectoris et tussi reprehenditur.

In variolis incisionem pustularum, ad maturitatem progredientium, Noster commendat, praecipue quod puris resorptionem impediat. Cortex peruvianus non solum in febribus, sed et in aliis morbis, ut egregium medicamentum laudatur, sunt tamen in Belgio adhuc multi, qui illud noxium dicunt et reformidant, et recidivas febrium aliaque symptomata, non erroribus diaetae et aliis causis, sed praecipue cortici adscribunt, et ideo saepe ridicula et minus efficacia remedia et amuleta huic praestantissimo praefereunt. Plicas et conuolutiones in intestinis, quas voluulum dicunt, non concedit cum canalis alimentorum vndique adhaereat mesenterio: forte tamen in his partibus, per hernias nimium distensis et minus apte repositis, conuolutiones praeternaturales fieri possunt. Illas tantum voluuli species concedit Noster, quae per inuaginationem, hoc est, vna parte intestini in alteram protrusa, efficiuntur. Clysmata ex fumo tabaci hac occasione data laudantur. De tumoribus mammarum inueteratis, p. 288. hisque, ne in cancrum abeant, nullo medicamento mouendis bene differit Cl. TISSOT; Noster autem quodammodo dissentire videtur, cum asserat, lac in mammis stagnans raro cancrum inducere, cum cataplasmatibus emollientibus et leni frictione discutiat. Sed de inveteratis etiam tumoribus idem sentire videtur, cum illis cataplasmatibus sal tartari et saponem venetum addit, et fomentationes cum aqua calida, in qua sal tartari solutum est, commendat, internum tamen et in his non negligit remedium vsum. Laudat etiam emplastrum de laudano in pharmacopoliis belgicis receptum. Eum tamen de non prorsus inueteratis scirrhis agere, ex eo patet, quod in proxima grauiditate, accedente nouo lacte

lacte, discussionem saepe succedere, asserat. Cuius
tae etiam effectum, in scirrhis resoluendis et carcinom
matibus persanandis, in Belgio non semper voti
respondisse, narrat.

XIII.

Nova physico medica.

Imperialis Scientiarum Academia *Petropolitana*
chemicis, inprimis artis fusoriae peritis proble
ma explicandum proposuerat *) quod ad artem me
talla quaecunque ex mineris eliciendi pertinet, et se
praemium optimae explicationi anno 1763 adiudi
caturam esse promiserat. Vtut utilissima est haec
quaestio eiusque solutio lucrosa, nihilo tamen minus
vnicum tantum modo accepit super hac re com
mentarium. Hic quidem tum ob principiorum
chemicorum vim, tum ob experimentorum, quae
repetiit Academia, fidem, eius applausum omnino
mereri videbatur. Quum vero inter vnicum nulla
datur optio, quae sane prima lex academiarum esse
solet, et ut tempus haberent, si qui forte essent, qui
completiorem explicationem meditentur, quo per
experimenta eam firmarent adeoque absolutam ad
academiam mittere possent, luberris cunctata est, de
praemio aliquid decernere. Quod vero quum huc
vsque frustra expectavit, propositam autem quaes
tionem maximi in rebus metallicis momenti esse iu
dicat, eandem denuo proponit disquirendam expli
candamque. Omnes tamen, hoc suscepturos, in
adstringit legibus, 1) ut commentarii non solis argu
mentis theoreticis, sed etiam eiusmodi experimen
tis nitantur, quae in magno officinarum metallica
rum apparatu possint institui; 2) ut experimentorum
prae-

*) vid. Comment. her. Vol. X, p. 131.

afferatur copia, quae ad propositae methodi
 necessitatem probandam sufficiat; 3) ne scripta me-
 sententis, cogitando inuentis, nec experimentis
 matis, aut alchemicis principiis constent; 4) vt
 eaque commentarii definito tempore, ad summum
 ante calendas mensis maii 1766 tradantur acade-
 miae, de praemio, quod constat centum aureorum
 esse, adiudicando die vltimo m. iunii eiusdem anni
 sententiam laturae.

Nec Regia Chirurgorum Academia *Parisi*na in
 conuentu, nuper die 18 m. aprilis celebrato, prae-
 mium, huic 1765 anno destinatum, vlli commenta-
 riorum, quorum duodeviginti acceperat, tribuere
 potuit. Plerique enim veram problematis senten-
 tiam non sunt assecuti. Proposuerat nimirum Aca-
 demia: determinare veram notionem eorum tumo-
 rum, qui nomine *de Loupes* cogniti sunt, eorum dif-
 ferentias et remedia exponere, quae, et in singula
 eorum specie et ratione cuiuslibet partis, quam
 occupant, prae aliis applicare debet ars chirurgica.
 Alii, vocabuli *de Loupes* ambiguitate impliciti, scir-
 rhosos tantummodo tumores supposuerant, alii sen-
 tentiam eius latius extendentes, omnes tumorum spe-
 cies, qui folliculo includuntur, ganglion, ranulam,
 tumorem, hydrocelen, hydropem ouarii et ipsum
 tumorem ex spina infantum bifida ortum huc retu-
 lerant *). Quum itaque nullus horum ex mente
 Academiae ad ea, quae quaesiuerat, responderit,
 promissum praemium retinuit, et eruditos denuo ad
 ean-

*) Hic inter ipsos Gallicos scriptores de quodam patriae lin-
 guae vocabulo dissensus excusationis argumentum nobis
 praebet, quod, dum de quaestione in praecedenti Comment.
 h. tomo ad lectores nostros referebamus, vocabulum *de*
Loupes ganglio recte exprimere nobis videbatur. vid. Vol.
 XI. p. 552.

eandem quaestionem explanandam duplicato num
praemio inuitat. Ne vero hi iterum vel longius
a mente eius aberrerent, vel latius vagentur, Aca
demia in monito quodam, a Cl. LOUIS, qui ipsi et
ab epistolis, publicato declarauit: se vocabulo
Loupes designare steatomata, veteribus non ignota
praetereaue se optare: vt eruditi non acquiesce
rent in sola compilatione diuersarum opinionum,
quae de hoc vocabulo inter eruditos vigeant, vt
contrario ex ipsa eiusmodi tumorum dissectione ana
tomica eorum originem, causas et humoris con
tenti indolem declarare studeant et ostendere, qua
lis curandi methodus singulo tumori singulisque
quibus insidet, partibus conueniat, vtrum resolutio
an suppuratio, vel extirpatio et excisio, vel liga
tura, vel caustica remedia sint praeferenda. Reli
quae conditiones, sub quibus Academia ab eruditis
accipere solet commentarios, iam satis cognitae sunt,
quos itaque, cum anno 1767 de iis sit decretum,
ante finem proximi anni 1766 expectat.

Quod vero eadem Academia in sequentem 1766
annum proposuit problema, superius *) iam indi
catum fuit.

A Regia etiam Academia Scientiarum eleganti
rumque litterarum *Berolinensi* praemium, quod pro
blemati, ex philosophia experimentalis petito et a no
bis iam superius **) allato, in hunc 1765 annum
destinauerat, ad sequentem dilatum esse accepimus.

Regia vero Societas scientiarum *Göttingensi* in
conuentu, die 3 mensis augusti habito, bina obtulit
praemia eruditis, qui optime quaestiones, quarum
altera ad mensem nouembrem huius anni, et altera
ad

*) In hoc ipso volum. p. 167.

**) Vol. X. p. 165.

ad eundem mensem sequentis pertinet, sint soluturi.
In priori quaeritur; quo modo alvearia a nociuis
defendi possunt erucis? In posteriori vero: num res
quaedam excogitari possit, quae luteo tingat colore
etque constanti, ac ex isatide et rubia tinctorum
optima solet oriri.

Qui huc usque rei epistolari Academiae Imperia-
lis scientiarum *Petropolitanae* magna cum laude
praefuit, variisque scriptis inter eruditos inclaruit,
GERHARDUS FRIDERICUS MÜLLER, Imperia-
lis Historiographus, ab Augustissima Imperatrice ipsis
calendis mensis ianuarii huius, quem agimus, anni,
Director Primarius domus, infantibus educandis in-
stituendisque dicatae atque *Moscoviae* exstructae, de-
nominatus et in posterum curam eius habere iussus,
simulque titulo Consiliarii Collegiorum ornatus est.
Atque, quum nunc muneris ratio requirat, ut im-
perium *Moscoviae*, quo nuper iam die 4. m. martii
obit, commoretur, superius apud Academiam ge-
stum munus iam deposuit, conseruato tamen loco
membri eiusdem ordinarii, et munere historiogra-
phi Imperialis cum annuo mille et ducentorum
numorum vncialium Russicorum salario.

Pragae iam ante duos annos munus Professoris
Botanices et materiae medicae in eadem Academia
Viro Cl. IOANNI BAPTISTAE BOHADSCH, Phil.
et Med. Doct. S. S. Caes. Reg. Apost. Maj. in Com-
mercialibus Consiliario, Historiae naturalis iam du-
dum Prof. et Acad. Botan. Florentinae Socio dela-
tum fuisse, nuper demum accepimus. Eundem etiam,
ob praeclara in omnem historiam naturalem merita,
Academia Electoralis scientiarum vtillum Mogun-
tina die 16. m. aprilis anni 1761 et Regia Societas
N n 2 scien-

scientiarum Londinensis d. 23. m. decembris a. 1768
in sociorum suorum numerum receperunt.

Quem *Hagae Comitum* sponte nuper THOMAS SCHWENKE reliquerat locum Professoris anatomiae et chirurgiae, eum nunc vir occupat clarissimus CORNELIUS HENRICUS VELSE, Med. Doctor magnam nominis famam iam dudum adeptus egregia sua dissertatione: *de mutuo intestinorum ingressu et exitu machinae humanae extraordinariis*, Lugd. Batav. 1749 edita.

Relicta Marburgensi Academia in Göttingensem abiisse V. Cl. PHILIPPUM GEORGIUM SCHROEDER, ibidem nunc Professore Medicinæ et Anatomiae Ordinarium, nuper *) indicavimus; nunc vero addere possumus, eundem munus hoc oratione inaugurali: *de circumspeditione in academici medicorum institutionibus, quoad discrimen evictarum theoriarum veritatum et minus certorum eius dogmatum observanda*, auspiciatum fuisse. Orationi praecedens programma, quod *sectionem primam experimentorum ad veriorem cysticae bilis indolem explorandam capitorum* exponeret. Relatum etiam legimus, eundem titulo Archiatri regii haud ita pridem esse ornatum.

Viennae Austriae die 2. mens. aprilis huius anni praematura mors omnem spem abstulit, quam florens ibidem Academia de dexteritate atque assiduitate inelyti viri IOANNIS LAURENTII GASSER, S. S. Caes. Reg. Apost. Maiestatis Consiliarii, Philosophiae et Medicinæ Doctoris, Anatomiae Professoris Publici conceperat, ex parte etiam expletam viderat. Patria ipsi erat *Flaviium Solonense, Carinthiae* vrbs. Parentes habuit honestos, IOSEPHUM RUPERT.

*) Vol. X. p. 717.

1768 SUPERTUM et ANNAM MARIAM MAYERIAM,
natus die 22. m. martii anni huius seculi vigesimi
tertii. Literarum initiis et iis disciplinis, quibus
fundamenta altiorum ponuntur, *Clagenfurti* bene
instructus, anno 1742 Viennam se contulit, arti sa-
lutaris operam daturus. Hic multos commoratus
est annos et, postquam Ill. et magni nominis Vir,
GREGOR. VAN SWIETEN Viennam 1745 accitus
locat, per octo integros annos ex illius ore pepen-
dit. Ab Augustissima Imperatrice denominatus, ut
cum undecim sociis, in certiore belli tempore sa-
niorum militum curationem in chirurgia manuali
instrueretur, maximo feruore illi incubuit magno-
pereque in hac aeque ac in anatomia, quam hanc ob
causam sedulo tractabat, profecit. Anno 1754 va-
cua cathedra anatomica munus *Lectoris anatomici*
ipsi creditum fuit, cui quum per triennium summa
cum sedulitate atque laude praefuisset, vno eodem-
que anno Doctoris Medicinae, Professoris Anato-
miae, et Consilarii Caes. Regii dignitatibus in meri-
torum gratiam studiiue incitamentum est ornatus,

Erlangae etiam nuper V. Cl. IOANNES CHRI-
STIANUS ARNOLD Phys. Prof. Public. Ordina-
rius, Societatis artium liberalium Lipsiensis et teu-
tonicae Erlangensis Collega Honorarius die 9. m.
iulii h. a. pertinaci morbo extinctus est, aetatis suae
annum agens quadragesimum quartum. Natus erat
Leucopetrae, vrbe haud ignobili *Saxoniae superioris*,
die 2. m. february anni 1724, patre PETRO AR-
NOLDO patriae urbis senatore meritissimo, et matre
LINSELIA. In patria schola institutione MESSER-
SCHMIDII in litteris humanioribus, et H. E. PO-
LEYI mathematici praeclari, in rebus physicis et ma-
thematicis, multum profecit, iisque bene praepara-
tus academias anno 1740 petiit, primum Ienensem,

postea Lipsiensem. Collecto in vtraque nunc scientiarum thesauro, in patriam reuersus est, repetitione librorum lectione cogitationeque illum aucturus. Vtili hoc litterarum otio satiatus, et quum academica vita plurimum iucunditatis ipsi habere videretur, consilium cepit prae ceteris eam eligendi. Altorfum itaque se contulit, ibidemque coniunctissimam familiaritate Cl. ADELBULNERI, mathematici eximii diu vsus, opportunitatem habuit, rerum mathematicarum et botanices studium, quo vel maxime flagrabat, explendi. Anno demum 1754 migravit Erlangam, vbi acceptis summis philosophiae honoribus, iuuentuti academicae institutionibus suis mathematicis magno cum applausu inseruit. Tunc temporis primum scientiae suae edidit specimen in duplici dissertatione, quae vtraque *de viribus viuis earumque mensura* agit. Eodem anno, amplissimo philosophorum ordini adiunctus, aliam defendit *de calore, motu particularum corporis, eoque rotatorio circa axes neutiquam explicando*. Quo factum est, vt ipsi anno sequente munus Professoris Philosoph. Extraordinarii et anno demum 1759 Physices Ordinarii committeretur, et cum hoc simul locum in amplissimo Philosophorum Ordine obtineret. Qua occasione in schediasmate quodam *de thermometri, sub campana antiaë pneumaticae suspensi, variationibus commentatus est*. Praeterea ad *Promptuarium Vniuersale* et ad *Collectiones Franconicas* multa contulit scripta, et haud ita pridem vtilem librum CAROLI BONNET, *de usu foliorum in plantis*, in teutonicam versum linguam edidit.

Halae denique Magdeburgicae die 7. m. augusti h.a. e vita discessit IOANNES IOACHIMUS LANGÉ, matheseos in eadem Academia Profess. Publ. Ordinarius, Acadd. Imperialis Naturae Curiosorum et

Regiae Berolinensis Socius. Variis scriptis inter
physicos innotuerat, vel maxime vero editione teuto-
nica *systematis Linnaeani* Halae 1740 euulgata, et
in his dissertationibus, quarum altera *genesin lapidum*
formationibus illustratam, altera *lithographiam Ha-*
lensem tradit. Vtraque ibidem prodiit, illa 1756,
haec 1758.

Quum omnis in historiae naturalis scrutinio la-
bor nostro seculo eo dirigi soleat, vt per exempla,
quoque ars imitatur, corporum noscendorum forma
certius apparet, iam duo iterum,
hunc in finem directa, opera indicamus, quorum
alterum insectorum, alterum vero auium delineatio-
nes descriptionesque continebit. *Insectorum*, prae-
cipue *Coleopterorum* tradere historiam animus est
IOANNIS EUSEBII VOETII Med. D. Expositio
triplex, latina, gallica et belgica, singulum in-
sectum in aes incidetur et viuis ad naturam pingetur
coloribus, continebit autem indigena aeque ac huc
peruentia exotica omnia, ordine systematico ad
methodum disposita atque digesta. Breues qui-
dem dabuntur descriptiones, sed nomine conueni-
ente et proprietatibus notis instructae. Prohibet o-
pus in forma, quam quartam dicunt, totumque duo-
bus voluminibus constabit. Numerus insectorum
delineandorum ad quingenta accedet, et septuagin-
ta circiter tabulis aeneis sistuntur, quarum quaelibet
habebit octo figuras. Haec autem simul cum de-
scriptione addenda constabit diobolaribus siue stu-
ueris decem, ita vt octo tabulae, quae singulo seme-
stri prodibunt, constent quatuor florenos hollandicos.
Hinc, quod multae impensae faciendae sunt in eius-
modi opus, rogantur amatores, vt nomina profite-
antur sua, quo facto statim editio tabularum parabi-
tur. Nomina eorum, quibus subscribere animus
est,

est, ipsi operi praemittentur. Character literarum et iconum nec non colorum elegantia, acceptum in hoc opus amicis, praefagiunt.

Alterum opus Florentiis adornabitur, et Ornithologiam complectitur. Illustris quondam marchio et senator IOANNES GERINUS, Patricius Florentinus, multa diligentia et impensis hoc opus instruxit, cuius, pro sua in historiam naturalem propensione, filius CAROLUS GERINUS directionem et editionem demandavit Cl. LAURENTIO DE LAURENTIIS et bibliopolis Antonio Elmi et Ioachimo Pagnani. Sex voluminibus constabit opus, quorum singulum centum circiter tabulae aeri incisae, coloribusque distinctae continebit; singulo addentur dissertationes, praefationis loco, et elenchus systematicus specierum et varietatum descriptorum simul cum celeberrimorum auctorum synonymis. In operis praeter ea volumine primo dicetur de methodo aves disponendi, in ultimo indices varii addentur. Itidem et illud modo, quem vocant, subscriptionis prodibit, singulo bimestri spatium duodecim icones edentur, pretio soluto Iuliorum Romanorum decem cum dimidio, textus vero, quo nomina, descriptiones, historia avium, reliqua traduntur, sine ulterioribus largietur impensis. Alias singula tabula iulium integrum constabit, quarum etiam quaelibet fautori et subscribenti dicabitur. Immo, ad finem deducto opere, si quis avem aliquam non descriptam aut omissam possideat, eamque velit communicare edentibus, aut depictam aut exuvias, similiter icon eiusdem, ad opus perfectius reddendum, addetur. Excudentur omnes icones forma folii maxima. Exteri, qui subscribere velint, ut procuratorem Florentiis constituent, humaniter rogantur.

Memoria HENRICI THEOPHILI SCHEFFERI,
Directoris, et Regii Collegii rei metallicae
Suecici, nec non officinae monetariae regni
Docimaestis, Regiae Scientiarum Academiae
Suecicae Socii.

¶ Vitae genera, quae maximam partem opera
manuaria constant, vt mercatura et res rustica,
stant plerumque vim suam ad pecuniam quaeren-
dam, et prae hac vtilitate literas contemnunt, qui-
bus vitam impendant non nisi otiosi homines, quo-
rum vanae cogitationes saluti publicae nihil prosint;
sed domi tantum oblectent, ceterum paupertatem
habeant fidissimam comitem. Vt vero, qui ita cen-
sent, semper inter numos, merces et agros versan-
tur, ita non solum de partibus vitae humanae in vni-
uersum pessime iudicant, sed etiam hac de literis
opinionem turpiter decipiuntur. Non dicemus,
quam arcte ciuitatum partes omnes copulatae sint,
vt tenuissimi quique tamen aliquid conferant: hoc
potius intelligi volumus, ciuitates sine literis bar-
baras esse, hoc est, primum ab omni cultu vitae
alienas, ideoque non appetentes diuitiarum, huma-
nitatis, elegantiae, qua vna alitur mercatura: deinde
ingenio destitutas, sine quo nec mercatura, nec
oeconomia stare potest. Nulla enim vquam fuit
ciuitas barbara, in qua aut mercatura vltra vitae ne-
cessitatem exerceretur, aut oeconomia tractaretur
vltra agriculturam, eamque vsibus vnus aestatis aut
familiae accommodatam, et propter incertas homi-
num vagantium sedes ipsam incertam. Nec diffi-
cile est illius coniunctionis causam deprehendere.
Nam quamquam fatemur, eiusmodi res necessitate
aliqua cogente repertas esse, et vsu, ac saepe casu
correctas: tamen vel artium elegantiorum adiu-

mentum eas reddidit expeditiores, vel literarum examen et iudicium certas effecit, hominesque docuit intelligere, quomodo et quibus de causis hoc tractarent, quod antea tantum viderant se tractare. Ex eorum numero, qui oeconomiam inueniendo, suadendo, corrigendo, expelierunt vel auxerunt, fuit etiam SCHEFFERUS, Sueciae, in qua oeconomiae tantus honor habetur, opportuno tempore datus, multarumque rerum, ad oeconomiam utilem, solers auctor.

Originem ducit gens SCHEFFERIAe Franco-
nia et Wetteravia, ab illo SCHAEFFERO aut
SCHRIFTERO, qui FAUSTO in typographia confi-
tuenda adfuit. IOANNES SCHEFFERUS demum,
auus eius, quem hic describimus, a CHRISTINA Sueco-
rum Argentorato Vpsaliam professor vocatus est,
cuius filius IVO, collegii regii metallici Secretarius,
nostrum hunc IOANNEM e GUSTAVIANA EH-
RENSTIERNA a. 1710. d. 28. Dec. st. v. Holmiae
progeniuit. Mater e partu, tribus annis post patre
obiit, unde cognatorum cura SCHEFFERUM ad
literas duxit. Propter amorem matheos missus
est in academiam Vpsaliensem, in qua ab a. 1735
ad '73 I ANDREAM CELSIUM studiose audiit: sed
non aequè peritum physices doctorem nactus, co-
gnitionem eius e libris ipse suo studio hausit. Huius
praesidiis instructus, relicta academia, ad rem metal-
lurgicam se contulit, impetrauitque nomen et in
Auscultantis in Collegio regio metallico. Interfuit
eo tempore experimentis physicis TRIEWALDII,
qui ex Anglia redierat, et hoc modo firmavit, ducendo
BRANDTIO, consilium chemiae tractandae, ad
quod eum honor antea commemoratus inuicabat,
breuique tantum progressus est, ut officinam extru-
eret, quae tamen rei familiari non parum detrimen-
tosa fuit. Indefesso studio metalla versauit, earum-
que

que fusionē aut placitis chemicorum stabilitis, aut conclusionibus inde ductis, reperit etiam, quae medicinae utilia esse possent, omnibusque his negotiis tantam famam consecutus est, ut vel deposita ab aliis, vel infeliciter suscepta, vel dubia et obscura, curae et dexteritati committerentur, quae plerumque prospere cessit. Haec autem quam late pertraxerint, et quomodo effecta sint, dixit ipse peculiari libro *de separationibus chemicis*. Vnum fuit in hoc toto genere molestum, quod interdum ipsum corpus non sine damno vim medicamentorum expertum est. Indicem plantarum Suecicarum, quae ad artem tinctoriam usurpari possent, collegio tradidit, quod harum rerum curam gerit, et in hoc etiam genere plura cum exoptato successu periclitatus est, in his viridem colorem, in Saxonia inuentum. Accepit ergo a collegio erudiendae iuventutis munus, et omnium examinandorum potestatem, quae ad tinctoriam artem referuntur, cum nouo salario. Regi porro commendatus, a. 1752 officinae monetariae nomine Docimastae praeesse iussus, et a. 1756 inter nobiles regni receptus est. Ut autem modum vasa porcellana fabricandi, et naturarum mutationesque colorum mineralium tenuisse existimatur, ita constat, metallum ex America in Hispaniam missum, Platina di Pinto, ab eo examinatum, et LEWISIUM, qui idem fecerat, humaniter correctum esse. Nitri puritatem explorare docuit, et compositionem linimenti, *Spalme Couroy Massie*, quo naualibus lignis a corruptione cauetur, a Gallis detectam, imitatus est. Addimus hoc loco, a. 1746 regiam scientiarum academiam Holmienstem cum inter socios cooptasse, multasque tractationes, et auctori et academiae decoras, accepisse, quarum una de cineribus clauellatis, monetae aureae praemio honorata est: quid quod tandem ad Praefidis honorem

rem adscendit. Tam vtilem ciuem, tam parum
suae utilitatis cupidum, tam paratum ad detegenda
dum et in vsus publicos conuertendum, quidquid
inuenisset aut imitatus esset, amisit Suecia a. 1759
d. 10. Aug. cum impares essent corporis vires dolo-
ribus calculi. Ceterum facile nobis assentiantur
qui hanc narrationem legerint, cum ab initio huius
virum ex eorum numero esse dixerimus, quorum
doctrina oeconomiae multum prodesse solet: ideo
que statuent meritis eius tanto maius pretium
quanto cariores esse debent, qui publicae utilitati
consulunt.

XIV.

Continuatio indicis scriptorum physico-medi-
corum, quae anno 1762 prodierunt.

*Versuch einer Beschreibung historischer und natür-
licher Merkwürdigkeiten der Landschaft Basel.*

Das 21ste Stück. Basel. 8.

Description of the Island Bourbon. London. 8.

Dictionnaire portatif d' Histoire naturelle etc.
Liege.

Ætropa vegetabilium, vsibus medicis praecipue des-
tinatorum et in pharmacopoliis obuiorum variisque
modis praeparatorum, ad naturae similitudinem
expressa etc. moderante D. C. G. LUDWIG;
impressit IO. GODOFR. TRAMPE. *Nach der Na-
tur gefertigte Abdrücke der Gewächse, u. s. w.* Folia.
V. N - P. n. 101 - 125. Halae fol.

Observations sur l'Ecorce des feuilles et petales.
Geneve. 12. (Autore B. DE SAUSSURE, Prof.
histor. natural. Genevens.)

Land- und Gartenschatz, Universalregister über alle
dessen 6 Theile. Erfurt. 8.

Second

second Memoire sur la Pratique du Semoir de Geneve, lû dans une des Sceances de la Societé Royale d'Agriculture de Lyon, contenant les experiences faites en 1761 dans la Province du Lyonnais, et servant de Suite a celui publié en 1760. Recolte de l'année 1761. a Lyon. 8.

Tränne Svar på Frågan om orsakerne, hvarfore Gikt här i de senare åren blifvit en mera allmän sjukdom här i Landet, an tilförene? samt hvilka äro de bästa Förvarings- och Bote-medel emot samma sjukdom? Hvilken Fråga, år 1761; blef af Kongl. Vetensk. Akademien upgifven. Stockholm. 8 mai.

Svar på Frågan om bästa sättet at upodla Måff-lupna Angar; hvilken Fråga af Kongl. Vetensk. Akademien blef upgifven år 1761. Stockholm. 8 mai.

Natuurlyke Historie of uit voerige Beschryving der Dieren, Planten en Mineralen volgens het Zamenstel van den Heer LINNAEUS met naaukeurige Afbeeldingen. Eerste Deels Derde en Vierde Stuk: de Vogelen. t' Amsterd. 8 mai. c. f.

Histoire abrégée des Insectes qui se trouvent aux environs de Paris, dans la quelle ces animaux sont rangés suivant un ordre methodique. Tom. I. II. a Paris. 4 mai. c. tab. aen. Voll. 2. (Neminem lektorum latet, hoc opus iure Cl. GEOFFROY, iuniori tribui.)

Der Gewehrgerechte Jäger, welcher das Schießgewehr ohne abergläubische Schützenkünste gut gebrauchen lehret. Stutgard. 8.

Neue lustige und vollständige Jagdlust, sowohl von den Vögeln als andern Thieren bestehend in 5 Theilen. Zweyte Auflage. Leipz. 8.

Materia medica contracta, synonyma, natalia, pharmaceutica, qualitates, principia, praeparata, vires,

res, vsus communes, vsus praecipuos, compo-
sita, doses, iudicium complectens. Venetis.
(Hic liber secundum tria naturae regna est compo-
tus, e quibus minerale et animale ipse Cl. Auctor
LUDOVICUS TESSARI, collegit atque descripsit
loco vero vegetabilis regni Ill. LINNAEI materiam
medicam, de qua quippe liber tantum primus, de
plantis, prostat, adiecit, huiusque etiam methodum
in prioribus regnis componendis est secutus)

Comparatio nominum plantarum officinalium cum
nominibus botanicis LINNAEI et TOURNE-
FORTII (latine et germanice) Berolini. 8.

Grundlehren von der Experimentalchymie, welcher ein
Versuch ist, diesen Theil der Naturlehre in ein regel-
mäßiges System zu bringen; von dem Verfasser des
geöffneten Laboratoriums etc. Aus dem Englischen
übersetzt. Erster und zweyter Band. Altenb. 8. Voll. 2.

Abhandlungen von irländischen Steinkohlen, die keinen
Rauch geben. Aus dem Französischen übersetzt von
C. R. F. Iena 8.

Zufällige Naturgemäße Gedanken von der Gewisheit
der edlen Chy- und Alchymie und was von den iri-
gen Rosenkreuzersorden zu glauben sey. Wolfen-
büttel. 8.

Alchymistenlogic oder Vernunftlehre der Scheidekünstler,
um die unverständigen Alchymisten zu rechte zu
weisen. Königsberg. 8.

Abhandlungen von Talismanen oder astralischen Figu-
ren, deren Wirkungen, wunderbaren Eigenschaften
und Art sie zu verfertigen. Sorau. 8.

Geheimnisse von 224 experimentirten Kunststücken.
Zweyte verbesserte Auflage. Zelle 8.

Niedersächsisches Kochbuch. Vierte verbesserte Ausgabe.
Altona. 8.

Der die vornehmsten europäischen Höfe durchwanderte
und ganz neu in der Schweiz angelangte Hof- und
Mund-

Mundkoch, welcher mehr als 1500 Speisen auf das schmackhafteste und nach der neuesten Art zuzurichten lehret, nebst einer kleinen Hausapothek und mehr als 300 dem Frauenzimmer dienlichen sehr raren Kunststücken. Zürich. 8.

Essai historique sur la Médecine en France. 12.
(Auctore IOAN. BAPTIST. LUD. CHOMEL.)

Defense de la Faculté de Médecine de Paris, pour servir a l'instruction de la cause pendant en la Grande Chambre du Parlement, au Sujet de la place de Médecine de l'Hôpital - général précédée du Précis publié sur la même affaire et suivie de l'Eloge historique de l'Université et de la Faculté de Medecine. a Paris. 12.

Der Arzt: eine medicinische Wochenschrift. 7ter und 8ter Theil. Hamb. u. Leipz. 8.

Anecdotes de Médecine. f. l. (a Lille) 12. (epistolae dedicatae subiectae sunt hae litterae: BARB *** DU B. **, quas non nulli interpretati sunt: BARBEU DU BOURG, cui tamen hic Cl. vir contradixit. Alii auctorem esse perhibent Cl. DUMONCHEAUX, Medic. Duacens; alii vero eum negant.)

Sammlungen auserlesener Wahrnehmungen aus der Arzneywissenschaft, Wundarzney und Apothekerkunst. 6ter Band. Strasburg. 8.

The new Theory of Generation, by I. C. M. D. V. I. London. 8.

De la Santé. Ouvrage utile a tout le monde T. I. II. a Paris. 12. Voll. 2.

Gesundheitscabinet für den, der sein eigener Medicus seyn will. Frankf. u. Leipz. 8.

(Reliqua proxime.)

Con-

Contenta in hac parte.

1. Histoire naturelle générale et particulière avec
la Description du Cabinet du Roi Tom. X. p. 38
2. ZEVIANI della cura dé bambini attaccati della
rhachitide. p. 41
3. RASPE specimen historiae naturalis globi terra-
quei praecipue de nouis e mari natis insulis cet. p. 42
4. POUTEAU Essai sur la rage. p. 43
5. ELLER Obseruationes de cognoscendis et cu-
randis morbis praesertim acutis. p. 43
6. MORGAGNI Opuscula miscellanea. p. 43
7. DE MARE *Chemischer Versuch des Niederöster-
reichischen Baadner Baades* p. 44
8. Medical Observations and Inquiries, by a Society
of Physicians in London. Vol. II. p. 44
9. MEYERS *Chemische Versuche zur näheren Er-
kännniß des ungelöschten Kalks* cet. p. 46
10. HILL Vegetable System, Vol. I. p. 50
11. Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar for
Aor. 1762. Vol. XXIII. p. 52
12. TISSOT Avis au peuple sur la sante p. 54
13. Noua physico medica. p. 56
14. Continuatio indicis scriptorum physico medico-
rum, quae anno 1762. prodierunt. p. 57

